T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MARDİN FİRDEVS KASRI İÇİN RESTORASYON VE YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ

MEHMET KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE VE RESTORASYON PROGRAMI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

İSTANBUL, 2019

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MARDİN FİRDEVS KASRI İÇİN RESTORASYON VE YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ

Mehmet KOÇ tarafından hazırlanan tez çalışması 17.10.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Aynur ÇİFCİ

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Hayriye Nisa SEMİZ

İstanbul Kültür Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde hazırlanan bu Yüksek Lisans Tezi kapsamında Mardin'de bahçe içinde selsebilli eyvana sahip birçok kasırdan biri olan ayrıca yapısal ve nitelik yönünden diğerlerinden bir adım öne geçmiş Firdevs Kasrı incelenmiştir. Çalışmamın her alanında rahatlıkla iletişim kurabildiğim, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, tezin oluşumunda ve yürütülmesinde desteğini esirgemeyen danışman hocam sayın Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER'e teşekkür ederim. Gerek yüksek lisans tez öncesi gerekse tez aşamasında her zaman desteğini gördüğüm ve yardımcı olmaktan geri durmayan değerli arkadaşım Gülçin GÜNGÖR BENLİ'ye, özellikle Mardin ziyaretlerimde saha çalışmalarım sırasında bilgi ve tecrübelerini paylaşan değerli meslektaşlarım Fethullah DUYAN ve İbrahim DUYAN'a teşekkürlerimi bir kez daha yenilemek isterim. Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ekim, 2019

Mehmet KOÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ vii

ŞEKİL LİSTESİ viii

ÖZET xi

ABSTRACT xiii

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 3
1.3 Hipotez 4

BÖLÜM 2

MARDİN ŞEHRİNİN TARİHİ ÖZELLİKLERİ VE FİZİKİ GELİŞİMİ 5

2.1 Şehrin Konumu, Coğrafyası ve Ekonomik Yapısı 5
2.2 Mardin'in Tarihi Gelişimi ve Şehir Dokusunun Evrimi 7
2.3 Geleneksel Şehir Dokusunu Oluşturan Öğeler 10

BÖLÜM 3

GELENEKSEL MARDİN KASIRLARININ ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ VE TARİHÇESİ 13

3.1 Geleneksel Mardin Kasırlarının Tarihteki Yeri 14
3.2 Geleneksel Mardin Kasırlarının Mimari Oluşumlarını Etkileyen Etmenler 14
3.3 Geleneksel Mardin Kasırlarının Plan Düzeni 16

BÖLÜM 4

FİRDEVS KASRI 18

4.1 Tarihçesi 19

4.2 Konumu 20
4.3 Mimari Özellikleri 23
4.3.1 Plan Özellikleri 24
4.3.1.1 Ana Kütle - Eyvanlar 24
4.3.1.1.1 Z01 Selsebilli Ana Eyvan 26
4.3.1.1.2 Z02 Selsebilli Doğu Eyvanı 29
4.3.1.1.3 Z03 Selsebilli Batı Eyvanı 32
4.3.1.1.4 Z04 Giriş 36
4.3.1.1.5 Z05 Kiler 38
4.3.1.1.6 Z06 Ahır 39
4.3.1.2 Batı Kanadı 42
4.3.1.2.1 Z07 Yatak Odası 43
4.3.1.2.2 Z08 Batı Kanat Eyvanı 43
4.3.1.2.3 Z09 Hizmetli Odası 46
4.3.1.2.4 Z10 Hizmetli Odası 47
4.3.1.2.5 Z11 Hela 49
4.3.1.3 Birinci Kat 50
4.3.1.3.1 Eyvan 50
4.3.1.3.2 Manzara Odaları 52
4.3.1.4 107 Teras, 108 Hela, 109 Mutfak 56
4.3.1.5 Dam 59
4.3.2 Cepheler 60
4.3.2.1 Kuzeydoğu Cephesi 61
4.3.2.2 Güneybatı Cephesi 62
4.3.2.3 Kuzeybatı Cephesi 63
4.3.2.4 Güneydoğu Cephesi 64
4.3.3 Yapı Elemanları 65
4.3.4 Yapım tekniği ve konstrüksiyon 69
4.3.4.1 Malzeme 71
4.3.4.2 Taş Duvar Biçimlenişleri 73
4.3.4.3 Taş Ustaları 74
4.3.5 Dönem Analizi 75
4.3.6 Yapısal Durum 77

BÖLÜM 5

RESTİTÜSYON ÖNERİLERİ 82

BÖLÜM 6

RESTORASYON ÖNERİLERİ 84

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER 97

KAYNAKLAR 99

EK-A

RÖLÖVE, RESTİTÜSYON, RESTORASYON VE FOTOĞRAF PAFTALARI 101

ÖZGEÇMİŞ 156

KISALTMA LİSTESİ

ICOMOS	Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites)
KİK	Kamu İktisadi Kuruluşları
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TKB	Türkiye Kalkınma Bankası

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Mardin ve İlçeleri [3]..... 5
Şekil 2.2 Deyrülzaferan Manastrı (Koç, 2017)..... 8
Şekil 2.3 Deyrülzzaferan Manastrı yakınındaki Ahmedi Köyü (Koç, 2017) 9
Şekil 2.4 Mardin şehri yerleşim süreci (Tural, 2009) 10
Şekil 2.5 Mardin Kalesi (Alioğlu, 1989)..... 11
Şekil 2.6 Mardin Kalesi ve tarihi kent merkezinin çekilmiş fotoğrafı (Koç, 2017)..... 11
Şekil 2.7 Mardin Kalesi ve Mardin tarihi kent merkezinin kesiti (Gabriel Albert, 1937) 12
Şekil 2.8 Mardin sokakları Abbara Kullanımı (Tural, 2008)..... 12
Şekil 3.1 Geleneksel Mardin Kasırları haritası (Çağlayan, 2010)..... 13
Şekil 3.2 Geleneksel Mardin Kasırları Plan Tipleri (Çağlayan, 2010)..... 17
Şekil 4.1 Firdevs Kasrı'ndan Mardin Ovası "Gabriel'den 1932" (Bulduk, 1999) 19
Şekil 4.2 Firdevs Kasrı konumu 21
Şekil 4.3 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 1954) 21
Şekil 4.4 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 1973) 22
Şekil 4.5 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 1992) 22
Şekil 4.6 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 2002) 23
Şekil 4.7 Firdevs Kasrı "Gabriel'den 1932", Eyvanlar ve Havuz, (Bulduk, 1999)..... 24
Şekil 4.8 Firdevs Kasrı Eyvanlı ana kütlenin plan düzeni, (Altun, 1978)..... 25
Şekil 4.9 Eyvan ekseni üstündeki su öğesinin akış kurgusu (Çağlayan, 2010) 26
Şekil 4.10 Firdevs Kasrı ana eyvanı (Koç, 2017) 27
Şekil 4.11 Firdevs Kasrı ana eyvanı (Koç, 2017) 28
Şekil 4.12 Firdevs Kasrı ana eyvanı (Koç, 2017) 28
Şekil 4.13 Firdevs Kasrı güneybatı cephesi sağ giriş doğu eyvanı (Koç, 2017)..... 30
Şekil 4.14 Firdevs Kasrı doğu eyvanının bahçeden görünüşü (Koç, 2017)..... 31
Şekil 4.15 Firdevs Kasrı doğu eyvanın içi (Koç, 2017) 31
Şekil 4.16 Firdevs Kasrı doğu eyvanı duvarından birinci kata çıkış (Koç, 2017)..... 32
Şekil 4.17 Firdevs Kasrı batı eyvanının girişi (Koç, 2016) 34
Şekil 4.18 Firdevs Kasrı batı eyvanı girişi (Koç, 2017) 35
Şekil 4.19 Firdevs Kasrı batı eyvanı (Koç, 2017)..... 35
Şekil 4.20 Firdevs Kasrı batı eyvanı (Koç, 2017)..... 36
Şekil 4.21 Firdevs Kasrı, Z04 Giriş (Koç, 2017) 37
Şekil 4.22 Firdevs Kasrı, Z04 Giriş (Koç, 2017)..... 37
Şekil 4.23 Firdevs Kasrı, Z05 Kiler (Koç, 2017) 38
Şekil 4.24 Firdevs Kasrı, Z05 Kiler (Koç, 2017) 39

Şekil 4.25 Firdevs Kasrı, Z06 Ahır (Koç, 2017) 40
Şekil 4.26 Firdevs Kasrı, Z06 Ahır (Koç, 2017) 40
Şekil 4.27 Firdevs Kasrı, Z06 Ahır (Koç, 2017) 41
Şekil 4.28 Firdevs Kasrı Z06 Ahır (Koç, 2017) 41
Şekil 4.29 Firdevs Kasrı'nın batı kanadı (Koç, 2017) 42
Şekil 4.30 Firdevs Kasrı'nın batı kanadı (Koç, 2017) 42
Şekil 4.31 Firdevs Kasrı, Z09 Hizmetli Odası (Koç, 2017) 43
Şekil 4.32 Firdevs Kasrı, Batı Kanat Eyvanı (Koç, 2017) 44
Şekil 4.33 Firdevs Kasrı, Batı Kanat Eyvanı (Koç, 2017) 45
Şekil 4.34 Firdevs Kasrı, Batı Kanat Eyvanı (Koç, 2017) 45
Şekil 4.35 Batı kanadında Z09 Hizmetli odasının girişine yapılan ek (Koç, 2017) 46
Şekil 4.36 Firdevs Kasrı, Batı kanadında Z09 Hizmetli Odası (Koç, 2017) 47
Şekil 4.37 Firdevs Kasrı, Batı kanadında Z10 Hizmetli Odası cephesi (Koç, 2017) 48
Şekil 4.38 Batı kanadında Z10 Hizmetli Odasının içeriden görünümü (Koç, 2017) 48
Şekil 4.39 Batı kanadında Z10 Hizmetli Odasının içeriden görünümü (Koç, 2017) 49
Şekil 4.40 Firdevs Kasrı, Batı kanadındaki hela (Koç, 2017) 49
Şekil 4.41 Firdevs Kasrı, Batı kanadındaki hela (Koç, 2017) 50
Şekil 4.42 Firdevs Kasrı, birinci kat eyvanının cephesi (Koç, 2017) 51
Şekil 4.43 Firdevs Kasrı, birinci kat eyvanının içi (Koç, 2017) 51
Şekil 4.44 Firdevs Kasrı, birinci kat eyvanının içi (Koç, 2017) 52
Şekil 4.45 Firdevs Kasrı, birinci kat, doğu manzara odası doğu cephesi (Koç, 2017) 53
Şekil 4.46 Firdevs Kasrı, birinci kat, doğu manzara odası güney cephesi (Koç, 2017) 54
Şekil 4.47 Birinci kat, doğu manzara odasının içeriden görünüşü (Koç, 2016) 54
Şekil 4.48 Birinci kat, doğu manzara odası içeriden görünüşü (Koç, 2016) 55
Şekil 4.49 Birinci kat, kuzey manzara odası içeriden görünüşü (Koç, 2016) 56
Şekil 4.50 Firdevs Kasrı, birinci kat terası, solda hela birimi (Koç, 2016) 57
Şekil 4.51 Firdevs Kasrı, birinci kat terası, sağda mutfak birimi (Koç, 2016) 57
Şekil 4.52 Firdevs Kasrı, birinci kat terası hela (Koç, 2016) 58
Şekil 4.53 Firdevs Kasrı, birinci kat terası mutfak (Koç, 2016) 58
Şekil 4.54 Firdevs Kasrı, Dam (Koç, 2016) 59
Şekil 4.55 Eyvan (104), Manzara odası (105)-Dama çıkılan merdiven (Koç, 2016) 60
Şekil 4.56 Firdevs Kasrı Avlusu ve Eyvanlı Cephesi (Koç, 2016) 60
Şekil 4.57 Firdevs Kasrı Kuzeydoğu Cephesi (Koç, 2016) 61
Şekil 4.58 Firdevs Kasrı Kuzeydoğu Cephesi istinat duvarı (Koç, 2016) 62
Şekil 4.59 Firdevs Kasrı Güneybatı Cephesi (Koç, 2016) 63
Şekil 4.60 Firdevs Kasrı Kuzeybatı Cephesi (Koç, 2016) 64
Şekil 4.61 Firdevs Kasrı Güneydoğu Cephesi (Koç, 2016) 65
Şekil 4.62 Batı eyvanı (Z03), ana eyvan (Z01), doğu eyvanı (Z02) (Koç, 2016) 66
Şekil 4.63 Batı eyvanı (Z03) sağda üst kata çıkıldığı düşünülen geçit (Koç, 2019) 67
Şekil 4.64 Batı eyvanı (Z03) geçitin moloz taş ile örülmüş hali (KOÇ, 2019) 67
Şekil 4.65 Eyvan (104), manzara odası (105)- Dama çıkılan merdiven (Koç, 2016) 68
Şekil 4.66 Eyvan (104) ve giriş (Z04) arası L merdiven (Koç, 2016) 68
Şekil 4.67 Revak Tonoz Kalıplarının Kurulması (Dalkılıç ve Halifeoğlu, 2010) 70
Şekil 4.68 Tonoz kalıplarının kurulması (Dalkılıç ve Halifeoğlu, 2010) 70
Şekil 4.69 Firdevs Kasrı son onarımlardan kalan taşlar (Koç, 2017) 72
Şekil 4.70 Latifiye Camisi'nin kubbesi (Koç, 2015) 74

Şekil 4.71 Firdevs Kasrı giriş kat planı dönem analizi 76
Şekil 4.72 Firdevs Kasrı birinci kat planı dönem analizi 76
Şekil 4.73 Firdevs Kasrı güneybatı cephesi dönem analizi 77

ÖZET

MARDİN FİRDEVS KASRI İÇİN RESTORASYON VE YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ

Mehmet KOÇ

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde birçok önemli medeniyete ev sahipliği yapan ve yoğun bir tarihi dokuya sahip olan Mardin şehrinin günümüze ulaşan izleri 14. yüzyılda Artuklular dönemiyle başlamış, sonrasında Osmanlı dönemiyle genişlemiştir. Tez kapsamında incelenen Firdevs Kasrı, Mardin İli Merkez ilçesi Nusaybin yolu üzerinde olup Mardin sivil mimarisinde önemli yere sahip yapılardan sadece biridir.

Mardin'in geleneksel kasırlarının adları tarihte ilk olarak Artuklu sultanlarının dinlenmelik sayfiye yeri olarak geçmektedir. Firdevs Kasrı dışında yirmi üç adet kasır yapısı daha günümüze ulaşmıştır. Bunların bir kısmı Artuklu döneminde, bir kısmı Osmanlı döneminde ve son olarak Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına uzanan bir süreçte yapılmıştır.

Mardin sivil mimarisinin daha gelişmiş ve nitelikli bir yapısı olan Firdevs Kasrı, Mardin merkezinin dışında olup Mardin ovasına doğru bütün kente hâkim eşsiz bir manzaraya sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı şehri yöneten bütün sultanlar tarafından sürekli tercih edilmiş ve değişen kullanıcılarıyla da birlikte çeşitli müdahaleler geçirmiştir.

İlk inşasının Artuklu döneminde (14. yüzyıl) gerçekleştiği düşünülen Mardin Firdevs Kasrı, günümüze sağlam olarak ve özgün mimarisini büyük ölçüde koruyarak gelmiştir. Ziyarete açık olan Firdevs Kasrı'nın mülkiyeti Ensari Zade Şeyh Mehmet Efendi Vakfı'na aittir. Koruma Derecesi olarak Anıtsal 2 kategorisinde olan yapı, 1979 yılında tescil edilerek

koruma altına alınmıştır. Bahar ve yaz aylarında Ensari Ailesi tarafından kullanılan kasır havaların soğumasıyla birlikte sadece hizmetli personel tarafından kullanılmaktadır.

Mardin'de yaşanan hızlı kentleşme ve yapı sahiplerinin değişen ihtiyaçlarına göre yaptıkları müdahaleler ile bu son derece önemli yapılar hasar görmekte ve özgün karakterleri bozulmaktadır. Bu tez kapsamında Mardin'in özgün bir mimari biçimlenişi olan kasırların önemine vurgu yapılarak bu yapılardan günümüze ulaşanlardan biri olan Firdevs Kasrı için analitik rölöve, restitüsyon, restorasyon ve yeniden kullanım önerilerini içeren detaylı bir çalışma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mardin sivil mimarisi, Firdevs kasrı, Artuklu dönemi, restorasyon

ABSTRACT

RESTORATION AND RE-USE PROPOSAL FOR MARDİN FİRDEVS KASRI

Mehmet KOÇ

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Ceylan İrem GENÇER

Many important civilizations are hosted by Mardin which is located in the southeastern region of Turkey. The historic fabric of Mardin started to develop in the 14th century Artuqid period, then it expanded during the Ottoman period. Firdevs Qasr, which is examined within the scope of this thesis, is located on the Nusaybin road of the central district of Mardin Province and it is one of the many buildings that have an important place in the civilian architecture of Mardin.

The traditional qasr buildings of Mardin were first mentioned in the historical resources as the resting place of the Artuqid Sultans. Other than Firdevs Qasr, twenty-three qasr buildings have survived. Some of them were built during the Artuqid period, some in the Ottoman period and some are added in the first years of the Republic.

Firdevs Qasr, which is a more developed and qualified structure of Mardin civil architecture is outside the center of Mardin and has a unique view dominating the whole city towards Mardin plain. Because of these characteristics, the building has been continuously preferred by all the sultans who have ruled the city and the building has undergone various interventions with its changing users.

The Mardin Firdevs Qasr, whose initial construction was thought to have taken place during the Artuqid Period (14th century), has survived till today and its original architecture has mostly survived. The property of Firdevs Qasr, which is open to visitors, belongs to Ensari Zade Şeyh Mehmet Efendi Foundation. The building which is in the Monumental 2 Category as conservation degree was listed in 1979 and it was taken

under protection. In the spring and summer months, the qasr was used by the Ensari family and the rest of the year which means when the weather gets colder it used only by housekeeping staff.

The rapid urbanization in Mardin and the interventions made by the building users according to their changing needs that affect the historical buildings and they have been damaged and their original characteristics deteriorated by those reasons. Within the scope of this thesis, a detailed study including analytical survey, restitution, restoration and reuse proposals are prepared for Firdevs Qasr, which is one of the buildings that emphasizes the importance of the unique architectural characteristics of qasrs.

Keywords: Mardin civil architecture, Firdevs pavilion, Artuqid period, restoration

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Mardin şehri tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış kadim bir yerleşim alanıdır. Tarihsel süreçte, mimari olarak şehrin gelişimi kendi içerisinde barındırdığı kaynaklarla sağlanmıştır. Doğal kaynakların sınırlı olması ve yeni yapım teknojilerine olan ilgi nedeniyle de tarihi yapılar için kaynak ve zaman harcamak hem yerel halk için hem de yerel yönetimler için zorlu bir hal almıştır. Tarihi yapılara ilgi duyulmamasının birçok sebebi vardır ve bu durum bilinçsiz tahribatlara neden olmuştur. Günümüzde tarihi yapıların korunması daha fazla çalışma ve bütçe ayrılması gereken konular haline dönüşmüştür.

1.1 Literatür Özeti

Dünyanın ve Türkiye'nin birçok noktasında ayakta kalma mücadelesi veren tarihi çevreler ve tarihi yapılar ile ilgili çözülmesi gereken temel konu, bölgede yaşayan insanların bu değerli mirasla nasıl yaşayacaklarını ve nasıl pratiğe dönüştüreceklerini öğrenmeleridir. Tarihi çevrede yaşayan kullanıcıların bu pratiği kazandıkları anda çözülmesi gereken başka konular muhakkak olacaktır. Tarihi çevrede yaşanan ekonomik, sosyolojik ve kültürel değişimler yapılar üzerinde değişiklik yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu değişimlerin gerektirdiği koşullar her zaman kullanıcılar tarafından karşılanamamaktadır. Bunların bir kısmı ekonomik sebeplerden, bir kısmı yapı bileşenlerini oluşturan elemanların tükenmişliğinden, bir kısmı da yerel yönetimlerin dayattığı koşulların sağlanamamasından kaynaklıdır.

Mardin şehrinde tarihi çevre hızlı kentleşme hareketinin baskısı altında kalmıştır. Yapı kullanıcılarının ihtiyaçlarının değişmesinden ötürü tarihi yapılara bilinçsiz ve plansız

şekilde müdahaleler gerçekleşmiştir. Tüm müdahalelere rağmen birçok yapı günümüze özgün durumunu büyük ölçüde koruyarak gelebilmiştir.

Firdevs Kasrı'nın bu tez kapsamında incelenmesinin en önemli nedeni, özgünlüğünün az bozulmuş olmasıdır. Bu duruma yol açan başlıca etkenler, yapının geçmişten günümüze bir mülkiyet sorunu yaşamamış olması ve tarihi şehir merkezinin dışında, müdahaleye uzak tekil bir yapı olmasıdır.

Bu kapsamda Firdevs Kasrı'nın dünü ve bugününü aydınlatmak için Mardin'de yapılmış çalışmalar tez kapsamında araştırılmıştır.

Alioğlu'nun (2000), "Mardin Şehir Dokusu ve Evler" adlı kitabında, tarihsel süreç içerisinde Mardin şehir dokusu ve bu geleneksel şehir dokusunu oluşturan öğeler ele alınmış, geleneksel Mardin evleri ile ilgili tipolojiler çıkarılarak Mardin evi tasarımına ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır.

Çağlayan'ın (2010), "Geleneksel Mardin Kasırlarının Mimari Özellikleri ve Korunması Üzerine Bir Yöntem Araştırması" adlı yüksek lisans tezinde, bölgede bulunan Firdevs Kasrı dışında araştırdığı yirmi üç adet kasır örneği kasır tipolojisini anlamak ve yorumlamak için çok değerli bir çalışmadır.

Yıldız'ın (2010), "Tarihi Mardin Çeşmeleri" kitabı Mardin konutunda su kullanımının ne kadar önemli olduğunu aktarmakta ve Firdevs Kasrı'nın su ile kurduğu ilişkinin anlaşılmasını sağlamaktadır.

Altun'un (2011,1971), "Anadolu'da Artuklu Devri Türk Mimarisi'nin Gelişmesi" adlı kitabında, Mardin'in konumu, tarihçesi, Mardin yapılarının genel özellikleri ve kullanılan malzemeler, Mardin Kalesi ve kaledeki yapılar, şehirdeki yapılar; camiler ve mescitler, külliye ve kalıntıları, medreseler, zaviyeler ve türbeler, hamamlar ve diğer sivil yapılar ile ilgili bilgiler verilerek Mardin yapılarının tarih ve özellikleri açısından değerlendirmeler yapılmıştır.

Aydın, Emiroğlu, Özel ve Ünsal'ın (2001), "Mardin Aşiret-Cemaat- Devlet" adlı kitabında, Mardin tarihi, burada yaşayan insanların kültürel, toplumsal, ekonomik çeşitliliği ve örgütlenişleri, kentin anıtsal mimari eserleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Kılıç'ın (2010),“Geleneksel Mardin Evlerine Ait Ahşap Kapıların Malzeme ve Yapım Tekniği Bakımından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Mardin tarihi, şehir dokusu, geleneksel Mardin evleri, geleneksel Mardin evlerinde kullanılan kapıların malzemeleri, boyutları, konstrüksiyon teknikleri, metal tamamlayıcı elemanları ve süsleme özellikleri anlatılmıştır.

Bu tez kapsamında, sayılmış olan kaynaklar dışında konu ile ilgili olan makalelerden, tezlerden, yasa, yönetmelikler, tüzükler ve ilke kararlarından faydalanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen kaynaklar sayesinde yapının bugünü ve dünü ile ilgili birçok bilgiye ulaşılmıştır.

1.2 Tezin Amacı

Mardin geleneksel kent merkezinin dışında bahçe içlerinde konumlanan yirminin üzerinde kasır vardır. İlk sahipleri Mardin’in eşraf aileleri olan bu kasırlar, bugün çeşitli sebeplerle el değiştirmiş, terk edilmiş ya da bakımsızlıktan harap olmuştur. Artuklular’a kadar uzanan bu kasırlar, günümüzde koruma sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu kasırlar içerisinde bulunan Firdevs Kasrı, yapısal büyüklüğü ve barındırdığı işlevler ile diğer kasırlardan ayrışmaktadır. Mardin kasırları ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar da göz önünde bulundurularak Firdevs Kasrı ile ilgili detaylı bir inceleme yapılması ve yapının geleceğe aktarılması için koruma önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu tez kapsamında Firdevs Kasrı için analitik rölöve, restitüsyon, restorasyon ve yeniden kullanım önerilerini içeren detaylı bir çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın içeriği, Firdevs Kasrı’nın günümüze ulaşan kısmını belgeleyen analitik rölöve çalışmalarından, arşiv ve yapı kullanıcılarına ait belgelerden derlenen veriler aracılığıyla yapının özgün halinin anlaşılmaya çalışıldığı restitüsyon etütlerinden, yanlış müdahaleler sonucu yapı kimliğini bozan birçok eklentinin kaldırılmasını ve oluşan bozulmalara karşı yapının iyileştirmesini planlayan restorasyon önerilerinden oluşmaktadır.

1.3 Hipotez

Araştırma yöntemi olarak birden fazla teknik kullanılmıştır. Bunların başında yapının belgelenmesi gelmektedir. Belgeleme çalışması yapının rölövesi alınarak yapılmış ve rölöveyi tamamlamaya yardımcı olan fotoğraflama tekniği kullanılmıştır.

Belgeleme çalışması kat planları, cephe çizimleri, yapının birçok noktasından geçen yapı kesitleri, yapı elemanlarına ait detaylı çizimleri kapsamaktadır. Kat planı çizimleri çapraz ölçü ve sürekli düz ölçüler alınarak tamamlanmıştır. Yapı gabarisi total station ve nokta ölçümü yapan dijital aletler ile alınarak dış duvar kalınlıkları tespit edilmiştir. Ayrıca ara duvar kalınlıkları için de dış cephede alınan pencere ölçüleri düşülerek kesin bir sonuca ulaşılabilmiştir. Kat yükseklikleri total station aleti yardımıyla alınmış olup cephede bulunan farklı kotlardaki pencere açıklıkları ve bezemeler fotoğraflar yardımıyla belgelenmiştir. Bazı noktalarda su hortumu yardımıyla kot taşınarak ölçüm yapılabilmiştir. Yapı üzerinden alınan fotoğraflar bilgisayar ortamında ölçekli bir şekilde düzeltilerek üzerinde çizimler yapılmıştır. Fotoğraflar yardımıyla yapıda kullanılmış tüm malzemeler, hasarlar ve farklı dönemlere ait olduğu tespit edilen bölümler oluşturulan lejantlara göre gösterilmiştir.

Yapı çevresinde bitişik herhangi bir komşu yapısı olmadığı için total station ile dış bahçe ve yapı dış kontur sınırları alınabilmiş ve vaziyet planı elde edilmiştir.

Restitüsyon çalışmalarına kaynak sağlaması ve yapının özgün durumunun tespit edilebilmesi için bölgedeki kasır tipolojine uyan diğer yapılar araştırılmış; bu konuda yapılmış makale, tez ve diğer kaynaklar incelenmiştir. Bölgede, bulunan kasırların günümüze ulaşan ve ziyarete elverişli olanları yerinde incelenmiş ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Ziyaret edilemeyenler ise Çağlayan'ın (2010) yüksek lisans tezinde belgelediği bulgular dikkate alınarak çalışmada konu edilmiştir.

Kasrın yasal sahiplerinin talepleri de dikkate alınarak yapının günümüz ihtiyaçlarına uygun hale getirilip konut işlevini devam ettirmesi öngürülmüştür. Bu bağlamda yapılacak müdahaleler ve yapının korunmasına büyük katkısı olan hizmetli personelin konaklayabilecekleri alanlar restorasyon paftalarına işlenmiş ve detaylı olarak yazılmıştır.

BÖLÜM 2

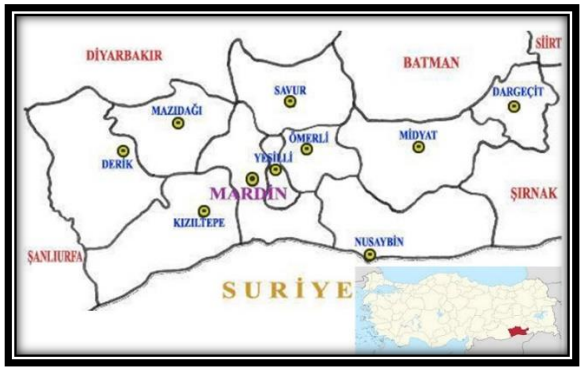
MARDİN ŞEHRİNİN TARİHİ ÖZELLİKLERİ VE FİZİKİ GELİŞİMİ

Birçok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapan Mardin; coğrafyası, tarihi, topografyası, doğası ve özgün kentsel mimari yapısı ile öne çıkmaktadır.

2.1 Şehrin Konumu, Coğrafyası ve Ekonomik Yapısı

Konum

Mardin, Türkiye'nin yedi bölgesinden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerden biridir. 39°56' ve 42°54' doğu boylamları, 36°55' ve 38°51' kuzey enlemlerinde yer alan il, kuzeyde Batman ve Diyarbakır, doğuda Şırnak, batıda Urfa illeri; güneyde Suriye ülkesi ile komşudur. Şekil 2.1'de görüldüğü üzere Merkez, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur, Yeşilli ve Dargeçit olmak üzere on ilçe Mardin'e bağlıdır[2].

Şekil 2.1 Mardin ve İlçeleri [3].

Coğrafya

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle ve Fırat havzaları arasında yer alan Mardin ilinde çok çeşitli yeryüzü şekillerine rastlanılır. Mardin, bütün jeolojik zamanları temsil eden kristal ve tortul kütle çeşitlerinden iç püskürük mahsüllerine ve bunların değişmesinden meydana gelen sahalara varıncaya kadar çeşitli formasyonlarla temsil edilmiştir. [2]

İlin yeryüzü şekillerinin temelini birinci zaman kayaları teşkil eder. Jeolojinin ikinci zamanında kuzeydoğuda kalkerli yerler tebeşir devrinde oluşmuştur. Üçüncü zamanda Toros kıvrımları oluşurken, volkanlar meydana gelerek faaliyet göstermiştir. Eski volkanların biriktirdiği lavlar Turabdin, Karacadağ gibi kümeler oluşturmuştur. Dördüncü zamanın alüvyon devrine ait çökelti mahsüllerinin oluşturduğu sahalar yer almaktadır.[2]

Dicle Vadisi'nin batısında kalan Mardin Dağları, ilin topraklarını ortadan bölmekte ve Diyarbakır Havzası ile Suriye Çölü arasında bir eşik oluşturmaktadır. Mezopotamya Ovasına egemen bir konumda olan Mardin Dağları'nın oluşturduğu bu yükselti, Mardin Eşiği'dir.[4]

Ekonomik Yapı

Aydın ve arkadaşlarına göre 16. yüzyıla ait Osmanlı Arşivi belgelerine bakıldığında; bu yüzyılda ekonomik açıdan canlı bir Mardin tablosu çizilmektedir. Bu canlılığın üç temel kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Birincisi, bölgelerarası transit ticaretin kente olan ekonomik katkısıdır. İkincisi, kent merkezinde ve hemen civarındaki birkaç köyde, zaman zaman önemli boyutlara varan dokumacılık, boyacılık gibi küçük işletmeler halinde örgütlenmiş el zanaatları, küçük çaplı sınai üretimde bulunan imalathaneler ile mütevazı ölçekteki bağ ve bahçe tarımıdır. Kent ekonomisinin dayandığı üçüncü önemli sektör ise, kenti çevreleyen kırsal alandaki tarımsal faaliyet ile hayvancılıktır. Her ne kadar sanayi sonrası tarım ekonomisiyle daha organik ilişki içinde olsalar da, Mardin'in ekonomisinde ilk iki sektörün boyutunun hiç de küçümsenmeyecek bir derecede olduğu anlaşılmaktadır. Günümüz Mardin ekonomisi ağırlıklı olarak tarım ve ticarete dayalıdır. Mardin, büyük, orta ve küçük ölçekli sanayi işletmelerine sahip olmasına rağmen sanayileşmemiştir. Bunun nedeni ise ilin sermaye sahiplerinin daha çok sanayinin yoğun olduğu batı illerinde yatırım yapmayı tercih etmeleridir. Mardin'in sanayileşme adımı olarak ilin İl Özel İdaresi, Türkiye Kalkınma Bankası (TKB) ve Kamu İktisadi Kuruluşları

(KİK) ile bazı sanayi tesisleri kurulmaya başlanmıştır. Bu tesisler, çimento ve kireç üretim fabrikaları, fosfat işletim fabrikası, yem ve boru fabrikalarıdır. Ayrıca son yıllarda tekstilde de hızlı bir gelişme görülmektedir.[5]

2.2 Mardin'in Tarihi Gelişimi ve Şehir Dokusunun Evrimi

Mardin şehri, Sasaniler (MS 224-651) zamanında kurulduğundan bu yana birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, yüzyıllar boyunca çeşitli dinlerin ve kültürlerin kaynaşma noktası olmuştur[6]. Kent, coğrafi konumu ve yaşayan halkın ekonomik düzeyinden kaynaklanan bazı olumsuz koşullar nedeni ile sürdürülebilir biçimde gelişememekte ve gereğince korunamamaktadır.

Mardin bölgesi, Hitit İmparatorluğu sınırları dışında kalmış, uzun süre Babil-Asur hâkimiyetini yaşamış, ancak bir uç bölge olması sık sık el değiştirmesine neden olmuştur. Büyük İskender tarafından ele geçirilişini Pers egemenliği izlemiş, Roma'nın ve Bizans'ın bu bölgeyi kontrol altına almaya çalıştığı dönemlere, 640 yılından sonra Araplar da katılmıştır. Büyük Selçukluların Anadolu'ya yayılışlarını izleyen 1098 yılında burada iki hanedan halinde Artukoğulları yönetimi kurulmuş ve 1517'de Safeviler'in Anadolu'dan uzaklaştırılışına kadar bu ve başka hanedanlar hüküm sürmüştür. Kent, 1776 yılında 60.000 kişi olan nüfusu ve kesme taşın bölgesel yapı biçimlenişinde meydana getirdiği özellikli mimarisiyle önem kazanmıştır.[7]

Artuklular, şehri 1108-1408 yılları arasında egemenlikleri altına almış ve başkent yapmışlardır. Üç asır devam eden hakimiyetleri döneminde külliye, cami, hamam, medrese ve yüzlerce sivil mimari örnekleri inşa etmişlerdir. Bunların büyük çoğunluğu günümüze kadar ulaşmıştır. Alioğlu, Mardin'de Artukoğulları döneminde yapılan dini ve sosyal amaçlı yapıların işlev, form, süsleme nitelikleri ile Anadolu Türk Mimarisinde önemli yere sahip olduğunu belirtir. "Kuzey Suriye ile Anadolu arasında ara bölge olma özelliği taşıyan bu bölgede XII. ve XIV. yüzyıllar arasında egemen olan Artukoğulları, kendilerden önce var olan yapı geleneğini kullanarak benimsedikleri mimari değerler ile Anadolu'dan farklı ancak zaman zaman ona örnek olabilecek özgün bir mimari ortam yaratmışlardır. Akkoyunlular ve Osmanlı dönemlerinde ise bunlar sadece tekrar edilmistir ".[2]

Bu tarihi çerçevede Mardin'i daha belirgin kılabilecek bir başka veri, şehrin fizik mekanında yer alan Hıristiyanlara ait erken tarihli yapılar ve yapı gruplarıdır. Bunların önemli bir bölümü Mardin'in ve tüm Güneydoğu Anadolu'nun eski yerleşkelerinden Süryanilere aittir. Şekil 2.2 de yer alan Deyrülzaferan Manastrı 5. yüzyılda Mardin bölgesinde Süryaniler tarafından bölgede bolca bulunan Mardin kalker taşından yapılmıştır.[2]

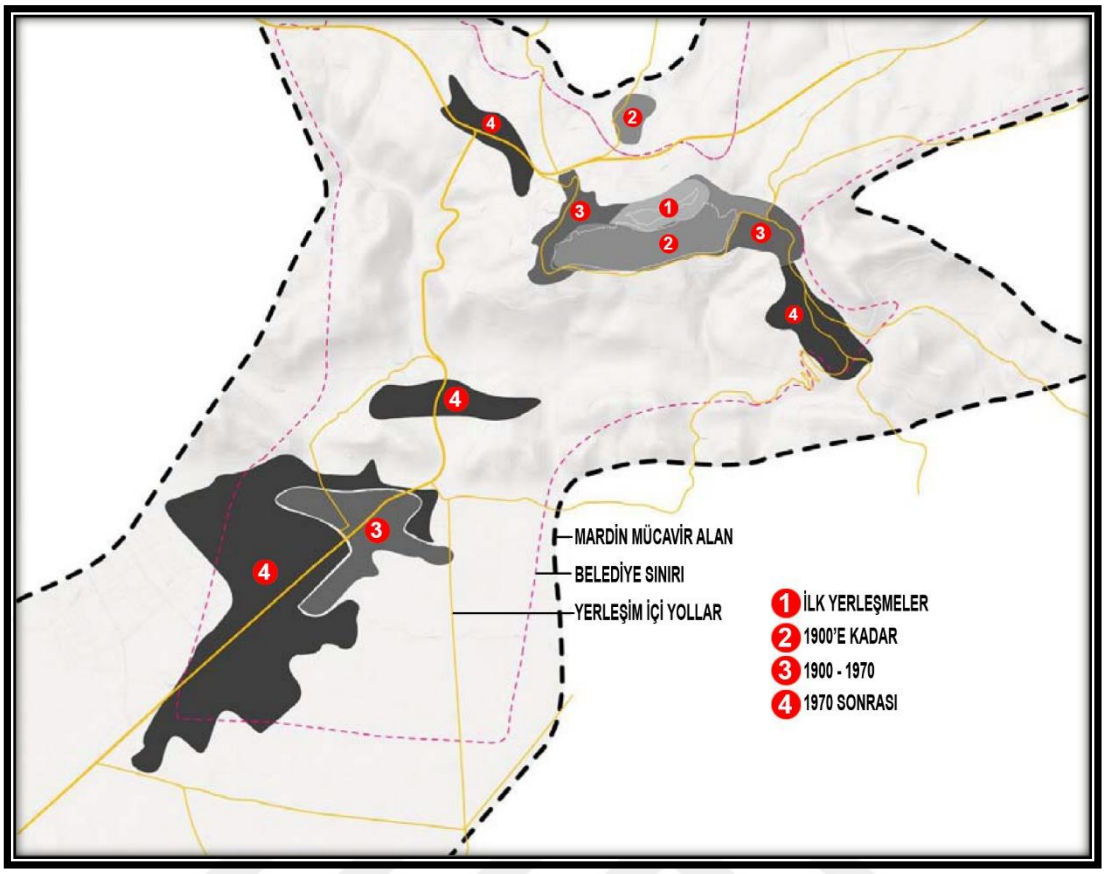
Şekil 2.2 Deyrülzaferan Manastrı (Koç, 2017)

Mardin'de üç yüzyıl egemen olan Artukoğulları döneminde şehre gelen gezginlerden, 13. yüzyılın Arap coğrafyacısı Yakut, Mardin'in kale dışındaki yerleşim alanı olan dış mahallenin büyüklüğünden, evlerin üst üste yapıldığından ve çokluğundan; 14. yüzyılda da İbni Battuta şehrin, İslam uygarlığının en yetkin yapıları ile donanmış olduğundan söz eder. Gerçekten de Artukoğulları, sınırları çizilmiş bir şehir olarak ele geçirdikleri Mardin'de cami, medrese, zaviye, türbe işlevleri ile yüklü yapıları yaparak, şehri, kısa zamanda Türk-İslam kimliğine büründürmüşlerdir [7]. Artukoğullarının şehir merkezinde kurdukları yerleşim dokularını Şekil 2.3'de bulunan Alımlı köyü gibi civar köylerde de görmek mümkündür.

Şekil 2.3 Deyrülzaferan Manastrı yakınındaki Alımlı Köyü (Koç, 2017)

Mardin'de Artukoğulları'ndan sonra yapısal olarak yeni örnekler bırakan diğer Türk devletleri Akkoyunlular ve Osmanlılardır. Her iki dönemde de Artukoğulları çağında edinilen, taş malzemenin kullanım biçimi, yapıların coğrafyaya ve iklime uygun olarak kurdukları teras biçimlenişleri, sokak dokusunun yapılar ile kurduğu ilişki gibi konular ile ilgili yapım anlayışının sürdüğü görülür. Dini ve sosyal amaçlı yapıların üretilmesine devam edildiğini söylemek mümkündür. Ancak yapılan yeni yapılarda eskiyi sürdürme çabasının devam ettiği görülmektedir. Yeni bir yapı metodu ve olağanın dışına çıkarak taş malzemeye alternatif ürünler ya da yapı-sokak ilişkisinin sorgulanarak yeni biçim arayışlarının olmadığını görmekteyiz. Geleneksel şehrin sınırları içinde gelişimi Artukoğulları döneminde olduğu gibidir. Cumhuriyet döneminde batıdaki şehirlerde olduğu gibi bir değişim, Mardin şehir dokusunda hemen görülmez. Sınırları sur dışına uzun süre pek fazla taşmayan yerleşmede, 1950'li yıllardan sonra, güneydoğu ve batı doğrultularında bir genişleme söz konusudur. Doğuda Savurkapı Mahallesi devamında bazı devlet yapıları ve sosyal konutlar, batıda ve güneyde ise düzensiz yerleşmeler, istasyon çevresinde okullar ve askeri tesisler Cumhuriyet dönemindeki geleneksel şehir sınırlarını aşan yapılaşmalardır[2].

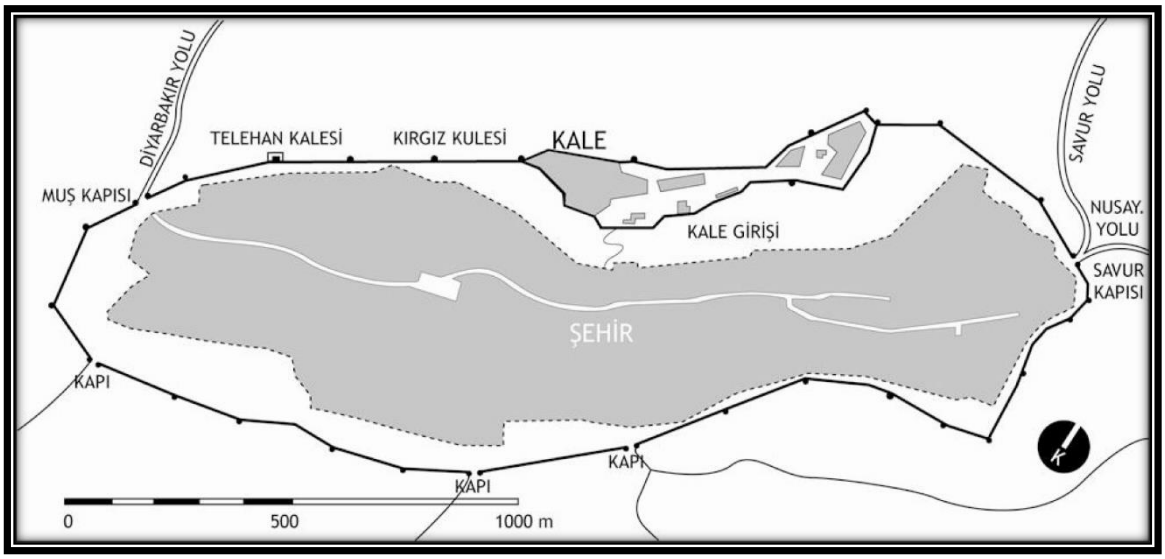

Şekil 2.4 Mardin şehri yerleşim süreci (Tural, 2009)

2.3 Geleneksel Şehir Dokusunu Oluşturan Öğeler

Mardin şehri, kale içi ve dış mahalle olarak da anılan, kalenin eteklerinde konumlanmış asıl şehir olmak üzere iki bölümden oluşur. Kale, Mardin şehir dokusunun biçimlenişini doğrudan etkilemiştir. Kalenin varlığı sebebiyle yapı ve şehir öğeleri de kaleden referans alarak zaman içerisinde olgunlaşmış ve genişlemiştir[2]. Şekil 2.6'te tepede yer alan Mardin Kalesi ve kalenin eteklerinde yer alan tarihi şehir, sivil ve anıtsal mimarlık örneklerinin şehrin kuruluşundan itibaren genişleyerek kaleyle kurduğu ilişkiyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

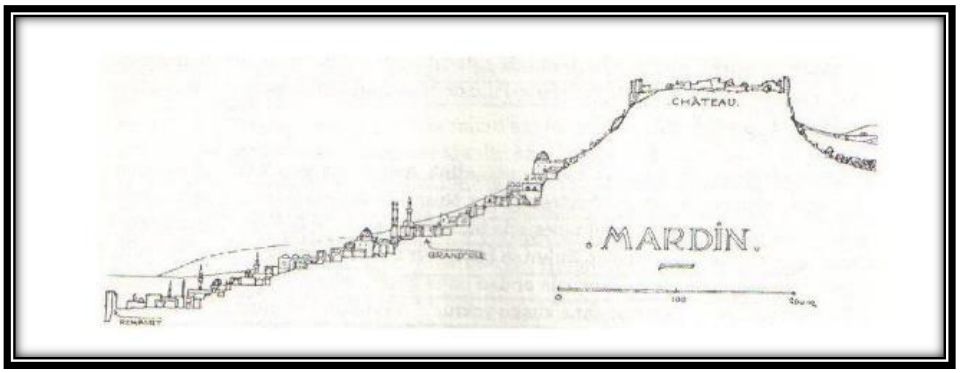
Mardin şehri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre; 133 arkeolojik sit alanı, 4 kentsel sit alanı olmak üzere 137 sit alanına, 811 sivil mimarlık örneği, 7 kalıntı, 152 dinsel yapı, 69 kültürel yapı, 15 idari yapı, 3 askeri yapı, 30 endüstriyel ve ticari yapı, 23 mezarlık olmak üzere 1110 adet taşınmaz kültür varlığına sahiptir[16].

Şekil 2.5 Mardin Kalesi (Alioğlu, 1989)

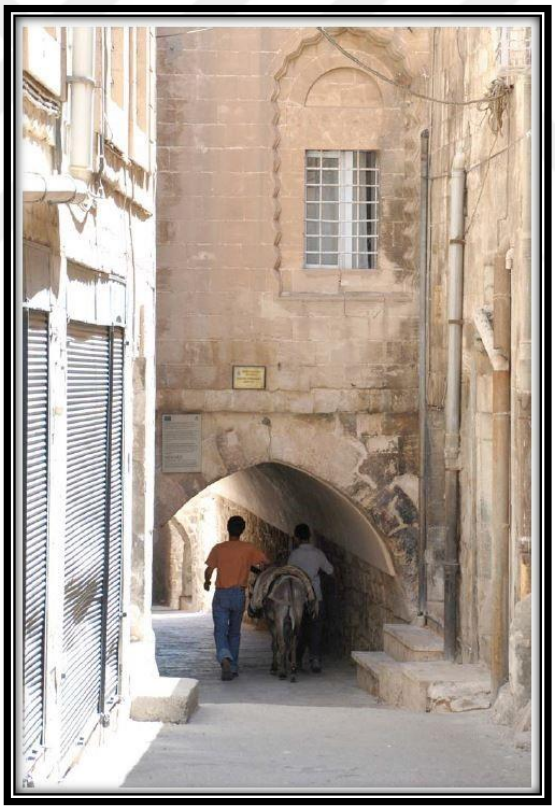

Şekil 2.6 Mardin Kalesi ve tarihi kent merkezinin çekilmiş fotoğrafı (Koç, 2017)

Şekil 2.7 Mardin Kalesi ve Mardin tarihi kent merkezinin kesiti (Gabriel Albert, 1937)

Şekil 2.5'te Mardin Kalesin'nin planı ve bağlantı yolları, Şekil 2.6'da kalenin tarihi kent merkezi ile ilişkisi görülmektedir. Şekil 2.7'de Gabriel'in çizdiği kale ve şehir kesiti, kaleyle şehir dokusunun kurduğu ilişkiyi ortaya koymaktadır. Şehir dokusunu oluşturan diğer öğeler ise mahalleler, sokaklar, meydanlar, ticaret merkezleri ve sivil mimaridir.

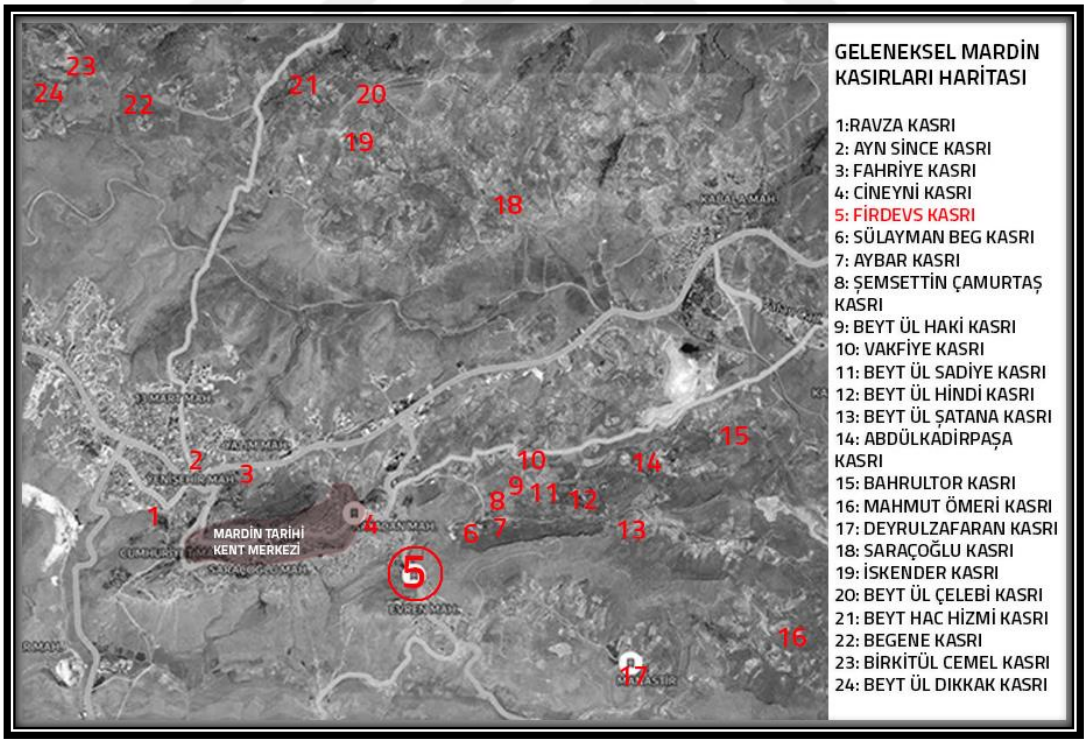
Şekil 2.8 Mardin sokakları Abbara[1] Kullanımı (Tural, 2008)

[1] Yapılaşma dokusunun yoğun olduğu yerlerde sokak geçitlerinin sağlandığı bölümlere verilen isimdir [5].

BÖLÜM 3

GELENEKSEL MARDİN KASIRLARININ ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ VE TARİHÇESİ

Mardin'in geleneksel kasırlarının adları tarihte ilk olarak Artuklu sultanlarının dinlenmelik sayfiye yeri olarak geçer. Yirmi dört adet kasır yapısı günümüze ulaşmıştır. Bunların bir kısmı Artuklu döneminde, bir kısmı Osmanlı döneminde ve son olarak Cumhuriyetin ilk yıllarına uzanan bir süreçte yapılmışlardır.[8]

Şekil 3.3 Geleneksel Mardin Kasırları haritası (Çağlayan, 2010)

3.1 Geleneksel Mardin Kasırlarının Tarihteki Yeri

Artuklu sultanlarının seferler sırasında dinlenme yeri olarak, izledikleri güzergâhlara yakın bölgelerde yaptırdıkları düşünülen kasırlar, değişen ve gelişen şehir hayatının bir parçası olarak birçok değişiklik geçirmiştir.

Günümüzde Mardin'de hala Artuklulara ait olduğu tespit edilen kasırlar mevcuttur. Tarihi şehrin kuzeyinde Akkoyunlu sultanı Kasım Bey'in kızlarının adına yaptırdığı Fahriye ve batısında bulunan Ravza bahçelerinin yanı sıra yirmi dört adet bahçe içerisinde bu adlarla anılan kasırlar mevcuttur.[8]

3.2 Geleneksel Mardin Kasırlarının Mimari Oluşumlarını Etkileyen Etmenler

Aile Yapısı

Geleneksel Mardin kasırları, konaklama amaçlı üretilmiş bir yapı tipidir. Mardin tarihi yapılarında barınma yapısını etkileyen tüm etmenleri kasırlar için de saymak mümkündür. Mardin kasırlarının tarihte ilk yapılma amaçları geçici konaklama ihtiyacına yönelik olsa da uzun süreli kullanımlar için kullanıcılarının talepleri doğrultusunda ilave birimler, fonksiyon değişikliği, kullanım dışı kalmış mekânların yıkılması gibi birçok farklı müdahaleye maruz kalmışlardır. Bu değişimleri gerektiren konuların başında aile yapısı gelmektedir. Aile yapısının gerektirdiği mahremiyet dürtüsüyle tekil yapı özelliği yaşıyan kasırların çevrelerine bahçe duvarı yapılarak bir sınır oluşturulmak istenmiş ve kendi içerisinde dolaşıma imkân veren bir avlu kurgulanmıştır.

Ekonomik Yapı

Artuklu dönemi ve sonrasında yapılan ve günümüze ulaşan kasır yapılarının mülkiyetini elinde bulunduran aileler bölgenin eşraf ailelerinden olmuştur. Ekonomik durumu elverişli olan aileler yılın belli bir mevsiminde kasırlarda konakladıktan sonra kasrı hizmetli personelin kullanımına bırakarak yapıyla ilgili tüm ihtiyaçların karşılanması, koruma ve gözetleme gibi dış etkenlerden koruyucu sorumlulukları hizmetli personele devrederek bir sonraki sezona kadar kasırlardan ayrılırlar. Ekonomik durumu elverişli olmayan ailelerde bu durum tersi yöndedir. Çoğu zaman kasrı gözetleyecek ve koruyacak birilerinin olmaması gerek yabancıların yapıları kullanmalarına gerekse de çevredeki hayvanların yapıyı tahrip etmesine yol açmaktadır.

Kültürel Etkileşim

Güneydoğu Anadolu'da anıtsal özelliklere sahip bir taş mimari geleneği mevcuttur. Bu geleneğin Helenistik, Roma, Hıristiyan ve erken İslam dönemlerinde önemli örnekleri vardır. Haçlılar döneminde de kısa bir etkileşim söz konusudur. Bu geniş bölgenin konut mimarisinin örnekleri, Mardin, Diyarbakır, Urfa, Antep gibi kentlerde ayakta kalan eski evlerde görülmektedir. Bu şehirlerde bazı yerel üslup farklarının yanında, belirgin ortak birçok özelliğe de rastlanmaktadır. Türk evindeki sofanın yerini, bu bölgede benzeri olan eyvan almıştır[9].

İklim

İklim, kasırların mimari şekillenişini etkileyen başlıca etmenlerden biridir. Mardin'de kışlar soğuk, yazlar sıcak geçer. Kasırlar, karasal iklimin hakim olduğu Mardin'de yazın 45°C ye kadar çıkan sıcaklardan kaçmanın getirdiği mimari sonuçtur. Kasırların hepsi Mardin civarında Zınnar ve Bakırkırı yöreleri gibi yeşilin ve kaynak suyun bol olduğu bahçeler içinde yapılmıştır. Bu yöreler ile şehir merkezi arasında hissedilebilir derecede sıcaklık farkı vardır. Kasırların karakteristik öğeleri olan selsebilli eyvan ve avludaki havuzun yine bahçeyi sulama işlevinin yanında, serinletme amacı da bulunmaktadır. Ama Mardin geleneksel dokusunda olduğu gibi eyvanın güneye, manzaraya, yani Mezopotamya Ovası'na yönelmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Kasırlarda selsebilli eyvan, içinde bulunduğu bahçenin topografyasına göre yön bulmaktadır. İklimin sıcak ve yağışların az olması nedeni ile Mardin geleneksel konutlarında olduğu gibi kasırlarda da çatı düz dam şeklindendir. Dam, kasırlarda da geleneksel konutlarda olduğu gibi çeşitli meyve-sebzelerin kurutulduğu, yazın üzerinde uyunan yaşama alanıdır.[9]

İklimin genel planlama üzerindeki etkisi incelendiğinde, avluların ortaya çıktığı, farklı doluluk ve boşluk oranlarına sahip cephelerin oluştuğu, selsebilli eyvan ve havuzun kasırın içine girdiği ve duvar kalınlıklarının arttığı görülür.[9]

Topografya

Geleneksel Mardin kasırlarının oluşumunda topografya önemlidir. Çoğunlukla dikdörtgen planlı olan kasır, arazi eğimine paralel yerleşir. Eğimli olan arazi, kasırın selsebilli eyvan açıklığının yönünü belirler. Selsebilli eyvan; eyvanda havuza akıp, burada

biriken suyun bahçeyi kendi akışı ile rahat sulaması için eğimin üst kotunda konumlanır.[8]

Malzeme

Mardin'in geleneksel kasırlarında da geleneksel Mardin evlerinde olduğu gibi yerel koşullara bağlı olarak yapı malzemeleri yakın çevredeki taş ocaklarından elde edilmiştir. Asıl yapı malzemesi sarı kalker taşıdır. Ocaktan çıktığı anda yumuşak olan bu taş, yerinde bloklar halinde kesilir. Yapıda kullanıldıktan sonra zamanla güneş, yağmur vb. fiziksel çevre etkenleri ile rengi kızıla çalarak sertleşir. [8]

Geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve yapım tekniği kasır mimarisinde de gözlenir. Ahşap; kasır mimarisinde doğramalar dışında pek kullanılmamıştır. Ancak, ihtiyaca göre kasırların büyüme evresinde, sonradan hem avluya hem de kasrın damına eklenen odaların tavan döşemelerinde, tonoz yerine ahşap kirişler kullanıldığı örneklere rastlanmıştır.[8]

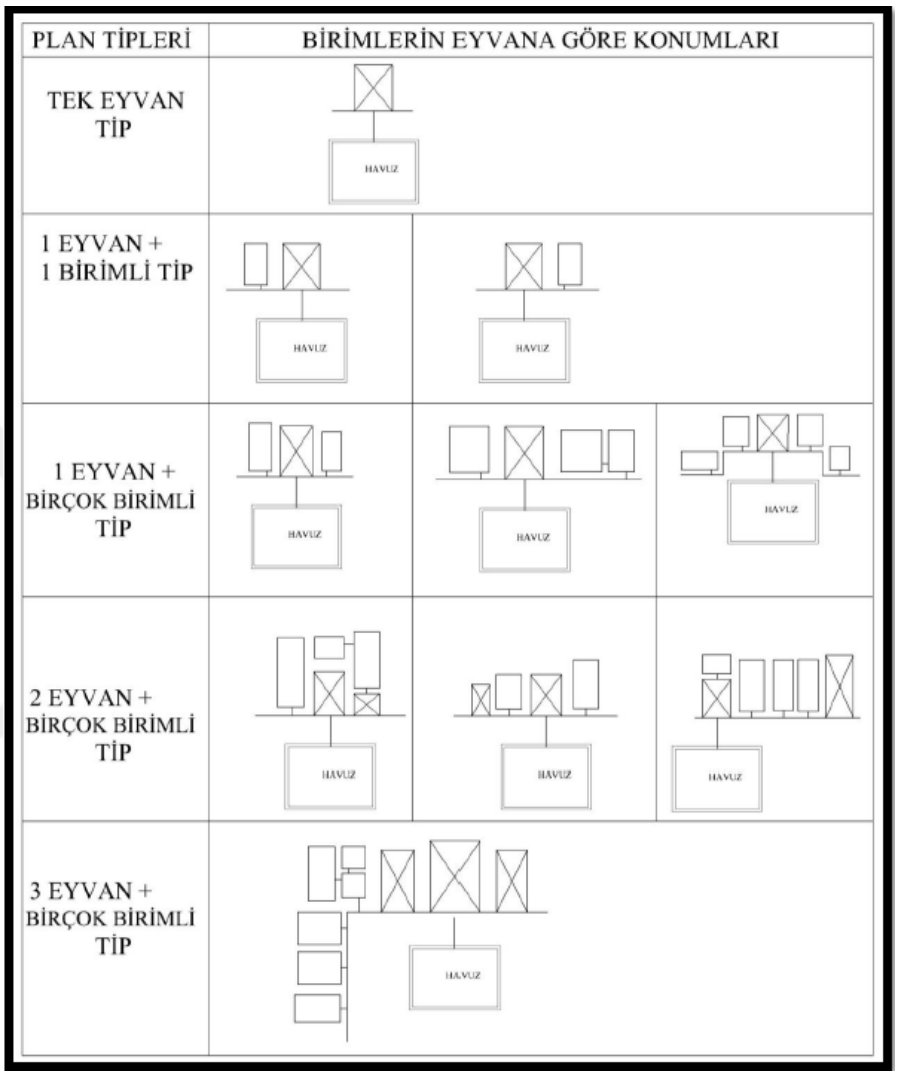
3.3 Geleneksel Mardin Kasırlarının Plan Düzeni

Geleneksel Mardin kasırları birçok yapı elemanını, anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinde görülebilen biçimlenişleri beraber barındırmaktadır. Mardin kasırlarının zemin katında servis mekanları olarak tanımlayabileceğimiz mutfak, ahır ve depo gibi birimlerin dışında da mekanlar mevcuttur. Genellikle tek katlı inşa edilmiş olan kasırlara sonradan kat ilaveleri ve avluda ek mekânlar yapılmıştır. Zemin katta yer alan diğer mekânlar; kasırların karakteristik öğesi olan selsebilli eyvan ve odalar gibi yaşama mekanlarıdır.

Zemin kata göre geç tarihli olan bu üst katlarda yaşama birimleri ve eyvanlar bulunur. Üst katlardaki mekân kurgusu geleneksel Mardin evlerindeki ile aynıdır. Mardin evinde görülen "mandara" denilen kat yüksekliği fazla nişli, süslü baş odaya, eyvan ve revaklara geleneksel Mardin kasırlarında da rastlanır. Bazen bu katlarda mutfak ve tuvalet de bulunur. Kasırlarda bodrum kata hiç rastlanmamıştır[8].

Geleneksel Mardin kasırlarının bazılarında harem ve selamlık olarak ayrı kullanılan selsebilli eyvanlar vardır. Kemer açıklığı küçük, bezemesiz ve nişleri az olan (bazen sebili olmayan) haremdir. Süslemeli ve geniş açıklıklı kemere sahip, nişli selsebilli eyvan ise selamlıktır. Tüm eyvanlar aynı avluya ve cepheye bakar [8].

Kasırlardaki eyvanlarda kemerler; sivri, yarım daire ve basık olabilmektedir. Çağlayan'ın incelediği kasırlar arasında en geniş açıklığa (6,7 m) ve en fazla yüksekliğe (7,5 m) sahip kemer, Firdevs Kasrı'nın orta (ana) eyvanına aittir. İncelenen diğer kasırlarda kemer yüksekliği 3,3-7,5 m, kemer açıklığı 3,3-6,7 m ise arasındadır [8].

Şekil 3.4 Geleneksel Mardin Kasırları Plan Tipleri (Çağlayan, 2010)

BÖLÜM 4

FİRDEVS KASRI

İlk inşasının Artuklu dönemi'nde (14. yüzyıl) gerçekleştiği düşünülen Mardin Firdevs Kasrı, çeşitli dönemlerde bazı değişiklikler geçirmiş ve günümüze nispeten yapısal bütünlüğünü ve özgün mimarisini büyük ölçüde koruyarak gelmiştir[9]. Ziyarete açık olan Firdevs Kasrı'nın mülkiyeti Ensari Zade Şeyh Mehmet Efendi vakfına aittir [10]. Koruma Derecesi olarak "Anıtsal 2" kategorisinde değerlendirilen yapı 21.09.1979/A-1993 kararıyla tescil edilmiştir[10]. Bahar ve yaz aylarında Ensari Ailesi tarafından kullanılan kasır, havaların soğumasıyla birlikte sadece hizmetli personel tarafından kullanılmaktadır.

Mardin sivil mimarisinin daha gelişmiş ve nitelikli örneklerinden Firdevs Kasrı, Mardin eski şehir merkezinin dışında olup bütün Mardin'i gören ve Mardin ovasına doğru eşsiz bir manzaraya sahiptir(Şekil 4.1). Bu özelliklerinden dolayı şehre hakim olan bütün sultanlar tarafından sürekli tercih edildiği ve değişen kullanıcılarıyla birlikte bazı değişimler geçirdiğini söylemek mümkündür [11].

Firdevs isminin nereden geldiğine bakacak olursak TDV İslam Ansiklopedisi'nde bununla ilgili kapsamlı bir bölüme yer verilmiştir:

"İçinde her türlü ağacın, özellikle üzüm bağlarının bulunduğu büyük bahçe" anlamına gelen firdevs (çoğulu ferâdîs) edebiyatta, üzüm ve asmaların çoğunlukta olduğu sık ağaçlarla kaplı yemyeşil bahçeleri ifade için kullanılmıştır. İslâmî kaynaklarda firdevs kelimesinin kökeni hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Arapça kökenli olduğu iddia edildiği gibi Grekçe veya Farsça'dan geldiği de söylenmektedir. Firdevsin sadece Şam yöresinde "bahçe" anlamında kullanıldığı, dolayısıyla Arapça'ya sonradan girdiği

görüşüne karşılık, şair Hassân b. Sâbit'in bir beytinde geçen "cinân mine'l-firdevs" ifadesi (Dîvân, s. 339) delil gösterilerek Arapların eskiden beri bu kelimeye âşina olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Arapça'da aynı kökten gelen "çardaklanmış" anlamında müferdes kelimesinin bulunması, kaynağı yabancı da olsa firdevsin Arapça'da yerleşmiş bir kelime olduğunu gösterir. Firdevs kaynaklarda Yemâme ve Şam yöresindeki bazı yerlerin özel adı olarak da geçmektedir. Fahreddin er-Râzî firdevsin Habeşçe bir kelime olduğunu kaydederken Süryânîce'den geldiğini kabul edenler de vardır. Kelimenin Arapçaya Grekçeden, önce faradîs (paradeisos; paradise) biçiminde girdiği, daha sonra sunî olarak firdevs müfredinin türetildiği araştırmacılar tarafından öne sürülmüştür. Grekçeye ise Pehlevîce bir kelimeden (pairi-daeza) geçtiği sanılmaktadır."[12]

Şekil 4.1 Firdevs Kasrı'ndan Mardin Ovası "Gabriel'den 1932" (Bulduk, 1999)

4.1 Tarihçesi

Mardin'in geleneksel kasırlarının adları tarihte ilk olarak Artuklu sultanlarının dinlenmelik sayfiye yeri olarak geçer. Firdevs Kasrı dışında yirmi üç adet kasır yapısı daha günümüze ulaşmıştır. Bunların bir kısmı Artuklu döneminde, bir kısmı Osmanlı

döneminde ve son olarak Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılmışlardır [8]. Farklı dönemlerde yapılan bu kasırlar, yapı biçimlenişi olarak çok benzer özellikler taşıdıkları için aynı isim ile anılmışlardır.

Farklı kaynaklarda yapının yapıldığı dönem ve banisi ile ilgili farklı bilgilere rastlanmaktadır.

Katip Ferdi, Melik Mansur Necmeddin b. Karaarslan (1285/86-1312/13) için "Baharda Makam-ı Diclede, yazı Ravzayı Firdevs'de, güzü Rişmil demekle mevsuf emlakinde, kışı Harzem'de geçirirdi..." demektedir [11].

Ali Emiri ise, yapının banisi olarak Artuklu sultanlarından Melik Mansur Necmeddin b. Karaarslan'ın haleflerinden Melik Salih Necmeddin Mahmud'a mal eder (1312/13-1363/64). Ali Emiri bu konuda bugün bulunmayan bir kitabeyi kaynak gösterir [11].

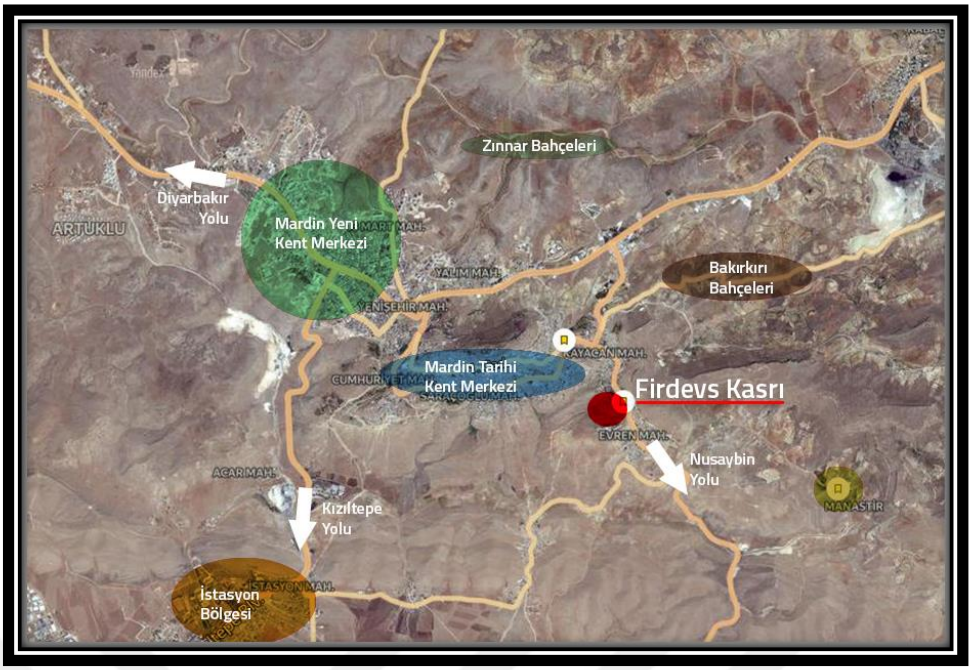
Yıldız'a göre, günümüzde bulunmayan mermer kitabede Arapça olarak şu ifadeler yer almaktadır. "Han'üz zemanü mei bükülli işe ve azdadü Mücidden bi'l- Melikü's- Salih" [13]. Buna göre kitabede, Mücidden bi'l- Melikü's- Salih tarafından yapının inşa ettirildiği belirtilmektedir.

Eyvan selsebillerinin çeşme başlarında yer alan korkulukların, Akkoyunlu mezar taşlarına benzerliği yapının Akkoyunlular döneminde mi yoksa Artuklular döneminde mi yapıldığı ile ilgili soru işaretleri doğursa da, çeşitli kaynaklarda yapının ilk şeklinin Artuklu sultanları tarafından verildiği kabul edilir [13].

4.2 Konumu

Meydanbaşı'ndan Nusaybin'e giden yolun sağında, Vali Konağı yanında bulunan eğimli arazinin yamacında konumlanmıştır [11].

Mardin İl Merkez 214 ada, 97 nolu parsel üzerine kayıtlıdır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Firdevs Kasrı konumu

Harita Genel Müdürlüğü verilerinden elde edilen hava fotoğraflarından anlaşılacağı üzere 1990'lara kadar Firdevs Kasrı yönünde gerçekleşen kentleşme hareketi, 1990'dan sonra kent topografyasının daha uygun olduğu Diyarbakır (kuzey-batı)yönünde gelişmeye başlamıştır (Şekil 4.3-4.6).

Şekil 4.3 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 1954)

Şekil 4.4 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 1973)

Şekil 4.5 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 1992)

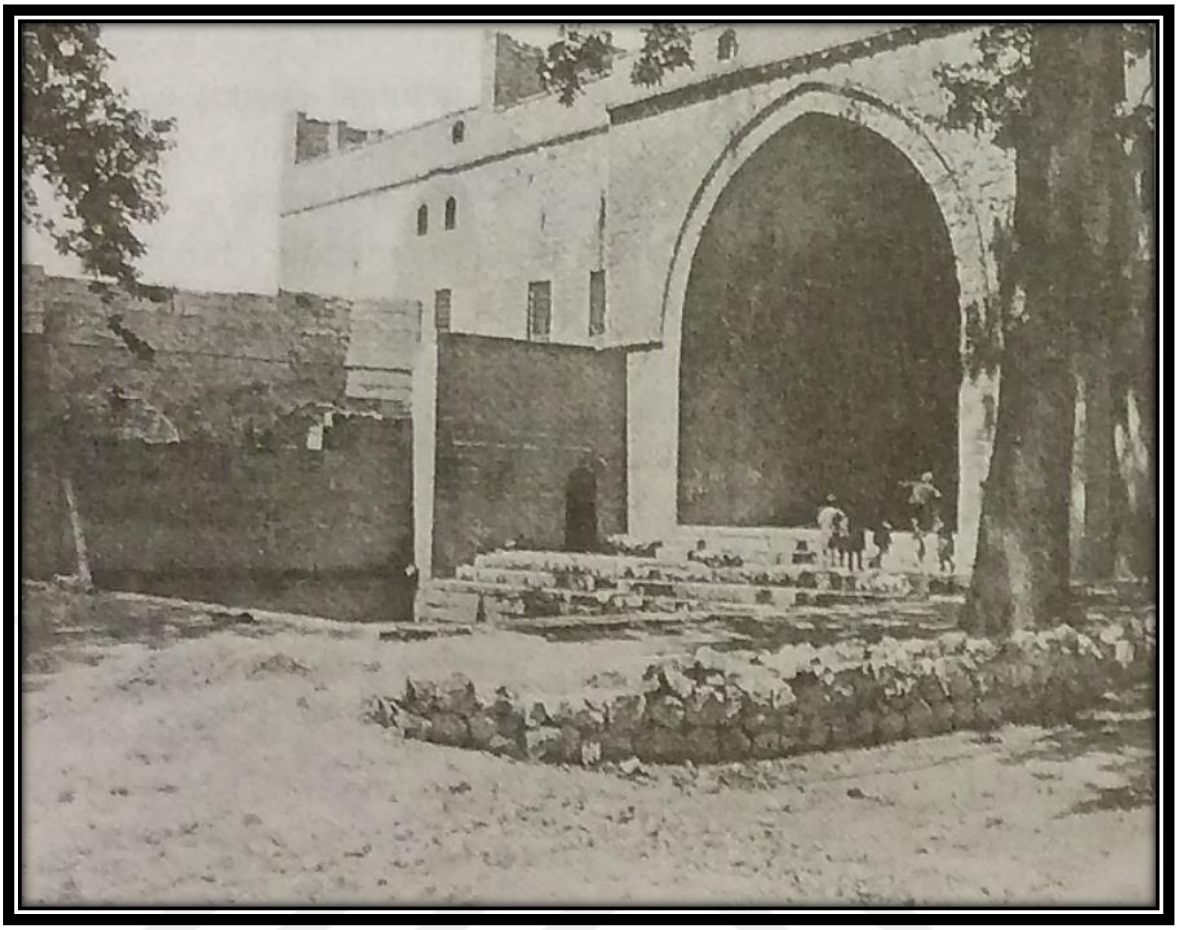

Şekil 4.6 Firdevs Kasrı konumu hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, 2002)

4.3 Mimari Özellikleri

Mardin sivil mimarisinin özel bir örneği olan Firdevs Kasrı, eyvanlı ve havuzlu yapısıyla diğer konut yapılarından ayrışmaktadır.

Firdevs Kasrı, arada iki katlı mekanlar ve üstte de cihannüması ile ağaçlı ve havuzlu bir bahçeden oluşur. Büyük eyvanın önünde havuz bulunmaktadır. Günümüzde doğuda, duvardaki niteliksiz bir kapıdan Mardin şehrine bakan ağaçlı bir bahçeye geçilir. Bahçesindeki büyük havuz kuzeyindeki bir duvarla öteki kısımlardan ayrılmıştır. Büyük eyvanın hemen yanından bahçeyi ayıran duvarın kasrın ilk dönemlerinden beri var olduğu düşünülmektedir [10].

Şekil 4.7 Gabriel'den Firdevs Kasrı 1932, Eyvanlar ve Havuz, (Bulduk, 1999)

4.3.1 Plan Özellikleri

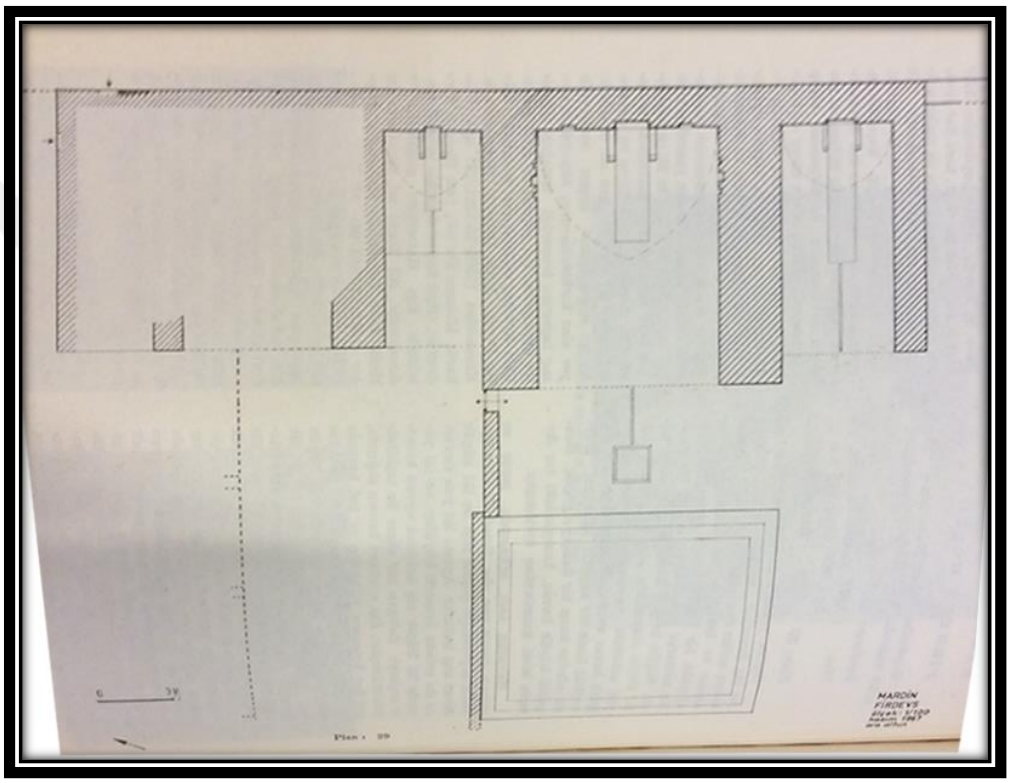
Dikdörtgen formlar kullanılarak inşa edilen yapıya sivri tonozlu eyvanlar ile nihai biçim kazandırılmıştır. Yapının, inşa edildiği tarihten günümüze kadar geçirdiği yapısal değişiklikleri üç dönem altında incelemek mümkündür. İlk kullanım amacı bağ evi olarak tasarlandığı tespit edilen kasır yapısının, yapıdan gelen mimari izler takip edildiğinde; öncelikle eyvanlar inşa edilmiş, sonrasında eyvanların üzerlerinde ikinci bir kat daha inşa edildiği, son olarak da 20.yy'da eklenen batı kanadıyla son şeklini aldığı tahmin edilmektedir[10].

4.3.1.1 Ana Kütle - Eyvanlar

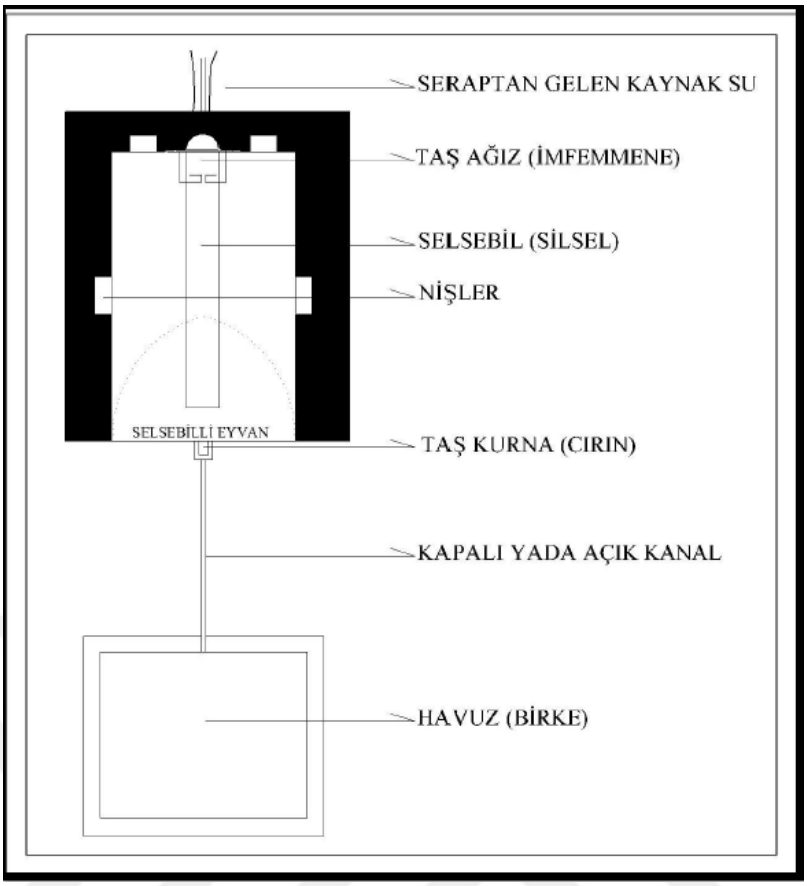
Eyvan, geleneksel Mardin evi planında etkin kullanımı olan bir yarı açık mekandır. Üç tarafı ve üstü kapalı, önü açık olan eyvanın değişik biçimde ve farklı amaçlar için

kullanımları söz konusudur[2]. Bunlardan biri Firdevs Kasrı'nda görüldüğü üzere su öğesiyle birlikte kullanımıdır.

Geleneksel kasırlarda olduğu gibi Firdevs Kasrı'nda da farklı boyutlarda eyvanlar bulunmaktadır. Bu eyvanlardan büyük olanın selamlık, küçük olanların da harem olarak işlevlendirildiği tahmin edilmektedir. Ana eyvan açıklığı 6,7 m, yüksekliği ise 7,5 m'dir. Çağlayan'ın incelediği kasırlar arasında en geniş açıklığı sahip olan eyvan Firdevs Kasrı'nda bulunmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Firdevs Kasrı Eyvanlı ana kütlenin plan düzeni, (Altun, 1978)

Şekil 4.9 Eyvan ekseni üstündeki su öğesinin akış kurgusu (Çağlayan, 2010)

4.3.1.1.1 Z01 Selsebilli Ana Eyvan

Firdevs Kasrı mimari niteliklerinden dolayı anıtsal niteliktedir. Kuzey-güney doğrultuda uzanan ana eyvan, Mardin mimari dokusunun simgesi olan selsebilli eyvan özelliğini taşımaktadır.

Ana eyvanın, sağında ve solunda bulunan eyvanlara göre daha önde, geniş (6,7m) ve yüksek (7,5m) olan, ana eyvanı dıştan saran bir silme ve yine eyvanın dış cephesi, küçük konsollar üzerinde uzanan şerit bezemeyle detaylandırılmış olup damı sınırlayan parapet içinde kaş kemerli küçük iki açıklık bulunmaktadır [10].

Bahçe zemininden üç basamaklı taş merdivenle geçilen eyvanın kuzey duvarında, her iki yanında birer küçük niş bulunan selsebilin sivri kemerli çeşme nişi yer almaktadır. Bu çeşmenin çörten formundaki akıtaç önünde su yalağının bulunduğu ve bu yalağın her iki yanında, daha çok Akkoyunlular dönemi özelliği gösteren birer Koçbaşlı korkuluk yer almaktadır (Şekil 4.9). Su yalağının devamı niteliğindeki, suyun akışını sağlayan

dikdörtgen formundaki yalak aracılığıyla bahçedeki kare formlu birbirine ince uzun kanallarla bağlı iki su yalağına akıtılarak oradan da bahçede ana eyvanın önünde bulunan büyük kare planlı etrafı bir sıra taşla çevrili havuza (birke) kademeli olarak akmaktadır.

Eyvanın doğu ve batı duvarlarında, yanlarında birer küçük kaş kemerli çıradanlıkların bulunduğu sivri kemerli birer niş yer almaktadır. Karasal iklime sahip Mardin'in kurak yaz mevsiminde serinlik sağlayan ve Mardin mimarisinde önemli bir yeri olan selsebilli eyvan mimarisi bu yapıda kendini göstermektedir. Eyvan sivri tonoz ile örtülüdür. Eyvanın duvarları, tavanı ve zemin döşemesi tamamıyla düzgün kesme kalker taşından inşa edilmiştir. Ancak mekanın tonoz ve duvarında yer yer nem izleri gözlenmektedir (Şekil 4.10-4.12).

Şekil 4.10 Firdevs Kasrı ana eyvanı (Koç, 2017)

Şekil 4.11 Firdevs Kasrı ana eyvanı (Koç, 2017)

Şekil 4.12 Firdevs Kasrı ana eyvanı (Koç, 2017)

4.3.1.1.2 Z02 Selsebilli Doğu Eyvanı

Ana eyvanın doğusunda yer alan eyvan ana eyvandan daha küçüktür ve düşük seviyededir. Vaktiyle bahçeye açılan kemerli açıklığı örülerek kapatılmış olan bu küçük eyvanda da büyük eyvandakini benzer bir selsebil ve çeşme nişi yer alır [10].

Kuzey - güney doğrultusunda uzanan eyvan dikdörtgen planlıdır. Beşik tonozlu eyvanın sivri kemerli girişi kapatılmış olup içerisinde basık kemerli bir kapı ve düz atkılı bir pencere açılmıştır. Tonoz genişliği 4,15 m olup tonoz yüksekliği 3,45 m'dir. Geç dönemde eyvana yapılan bu müdahale yapının özgün dokusunu tahrip etmiştir. Eyvan kuzey duvarında sivri kemerli selsebil nişi, bu nişin her iki yanında özgününde kaş kemerli olan nişler sonradan yapılan müdahaleler sonucu düz atkılı hale dönüştürülmüştür. Selsebil çeşmesinin çörten formundaki akıtacının önünde su yalağı bulunur ve bu yalağın her iki yanında birer koçbaşlı korkuluk yer almaktadır. Su yalağının devamındaki, suyun akışını sağlayan dikdörtgen formundaki kanal, giriş kapısına doğru daralarak suyu, kapının önündeki kare formlu küçük yalağa, oradan da ince uzun bir kanalla havuza akıtmaktadır. Eyvan yapısında iki katlı bir mekan düzeninin olduğu görülmekte ancak üst kat mekanına çıkış veren ve muhtemelen eyvan duvarına yapışık olan merdiven geç dönemde yapılan müdahale sonucu kaldırılmıştır. Geç dönemde yapılan onarım, birinci kat odasının girişinin cepheden taşınabilir bir merdivenle yapılıyor olmasından anlaşılmaktadır (Şekil 4.16). Eyvan zemini girişten sonra, selsebilin olduğu yöne doğru hafif yükselmektedir. Eyvan doğu duvarında sivri kemerli bir niş mevcuttur. Eyvanın beşik tonozu kireç bazlı harçla sıvanmış, duvarlar ise kaba yonu taşıyla örülmüş olup zemin döşemesi özgün taş kaplamadır.

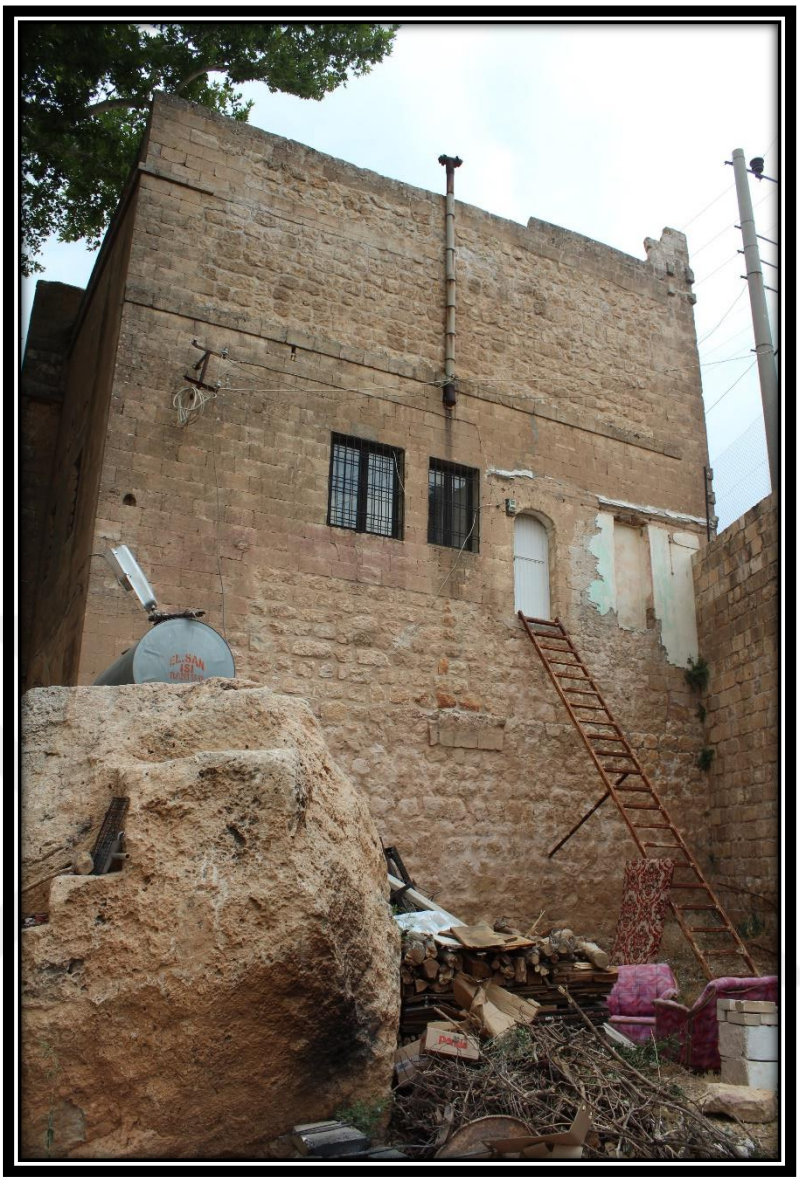
Şekil 4.13 Firdevs Kasrı güneybatı cephesi sağ giriş doğu eyvanı (Koç, 2017)

Şekil 4.14 Firdevs Kasrı doğu eyvanının bahçeden görünüşü (Koç, 2017)

Şekil 4.15 Firdevs Kasrı doğu eyvanın içi (Koç, 2017)

Şekil 4.16 Firdevs Kasrı doğu eyvanı duvarından birinci kata çıkış (Koç, 2017)

4.3.1.1.3 Z03 Selsebilli Batı Eyvanı

Ana eyvanın batısında yer alan bu eyvan, ana eyvandan daha küçük ve düşük seviyede olup ana eyvanın gerisinde konumlandırılmıştır. Ana eyvan gibi selsebilli bir eyvandır. Kuzey-güney doğrultuda uzanan eyvan dikdörtgen planlıdır. Tonoz genişliği 4,50 m olup tonoz yüksekliği 3,50 m'dir. Beşik tonozlu eyvanın sivri kemerli girişi taş duvarla kapatılmış olup duvar içersinde niteliksiz bir kapı ve iki pencere açılmıştır. Eyvana yapılan bu müdahale yapının özgün dokusunu tahrip etmiştir. Eyvanın kuzey duvarında, her iki yanında birer küçük kaş kemerli niş bulunan sivri kemerli selsebilin çeşme nişi yer

almaktadır. Bu eyvanda da doğu eyvanındakiyle aynı detaylara sahip çeşme vardır. Kuzey duvarda selsebilli nişin arkasına denk gelen küçük bir koridor mevcuttur. Günümüzde kapatılmış olan bu koridorun aslında eyvandan üst kata çıkışı sağlayan merdiven aralığı olduğu düşünülmektedir. Altun'un batıdaki eyvan için belirttiği "Büyük eyvanın hemen sağında, tek kat boyunca yükselen ve üst katında iki pencereyle bahçeye açılan bir bölümü bulunan küçük bir mekândır"[11] ifadesi bunu doğrular niteliktedir. Batı duvarında sivri kemerli bir niş vardır. Eyvan zemini girişten sonra, selsebilin olduğu yöne doğru bir basamak yükselmektedir. Eyvanın beşik tonozu ve duvarları kireç esaslı harçla sıvanmış olup üzeri boyanmıştır. Zeminde özgün taş kaplama yer alır. 2016 yılında yapılan saha gezisi sırasında üzeri ahşap hatıllı olan girişin, 2017 yılında yapılan saha gezisinde pvc bir doğrama ile kapatıldığı fotoğraflanmıştır. Pencere formları da benzer şekilde ahşap kasa ile naylon örtü yardımıyla kapatılarak yaşam alanına dönüştürülmüştür (Şekil 4.17-4.20).

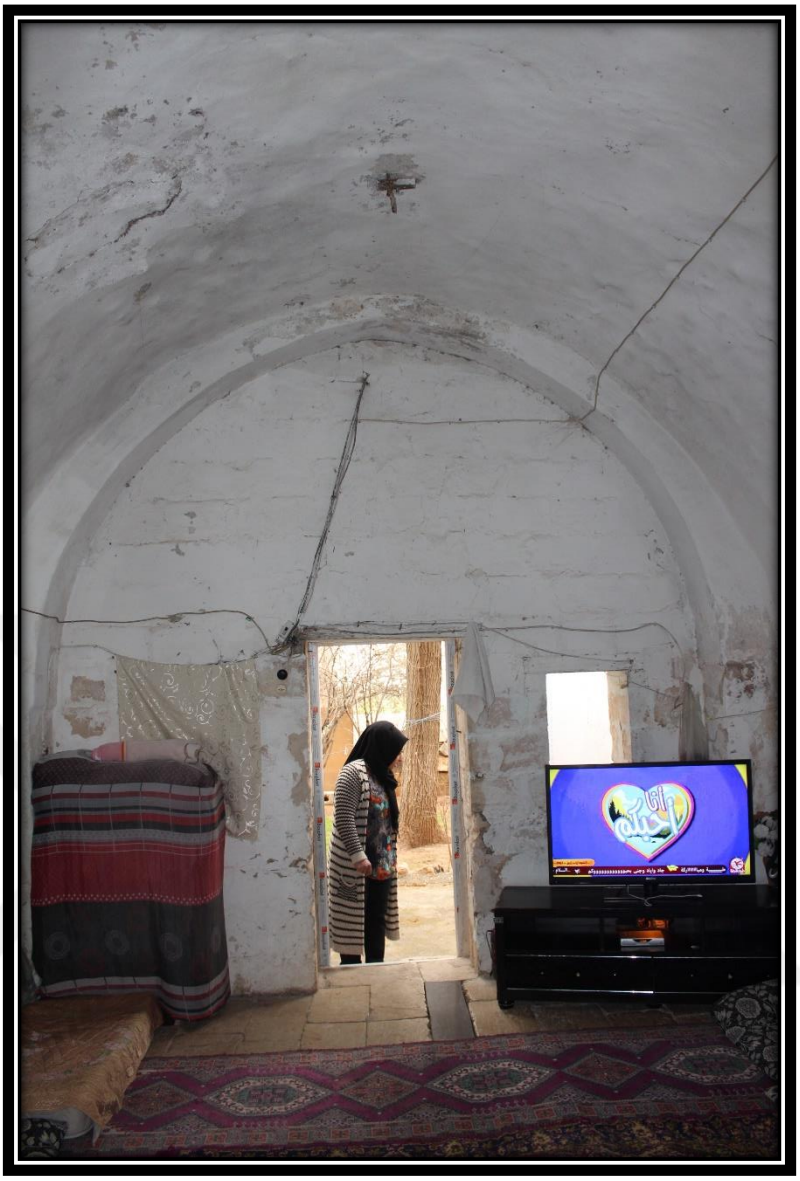
Şekil 4.17 Firdevs Kasrı batı eyvanının girişi (Koç, 2016)

Şekil 4.18 Firdevs Kasrı batı eyvanı girişi (Koç, 2017)

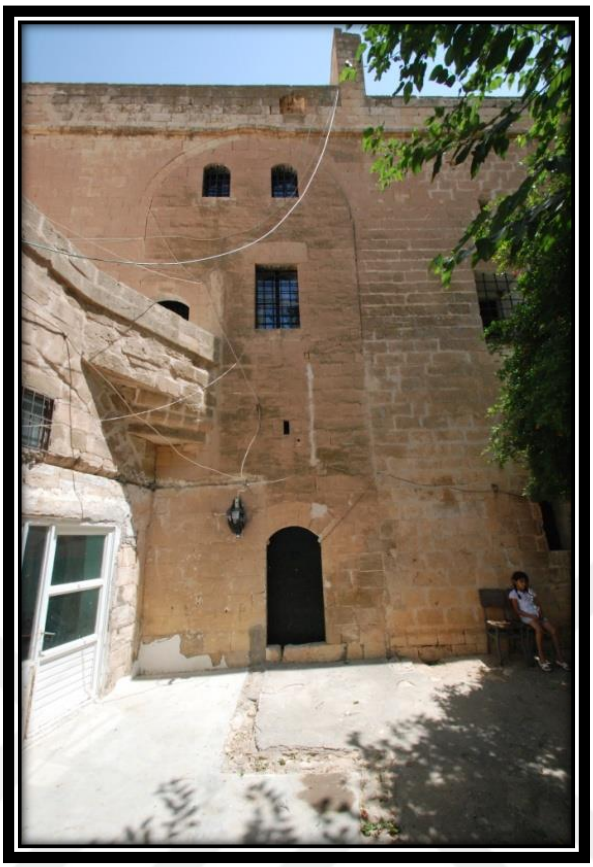
Şekil 4.19 Firdevs Kasrı batı eyvanı (Koç, 2017)

Şekil 4.20 Firdevs Kasrı batı eyvanı (Koç, 2017)

4.3.1.1.4 Z04 Giriş

Batı eyvanın bitişiğinde yer alan, özgününde geniş bir ahır olarak kullanılan ancak günümüzde aralarına duvarlar örülerek bölünen mekânlara geçiş veren hol niteliğindeki bu mekâna basık kemerli bir kapıdan küçük dar bir koridorla geçilmektedir. Mekân kare planlı çapraz tonozlu olup kuzeyinde ve batısında birer oda, güneyinde ise üst kata geçiş veren basık kemerli kapısı olan taş bir merdiven dehlizi yer almaktadır. Oda tonozu sıvalı olup boyanmış duvarlar düzgün kesme taşla örülüdür. Zemin ise karo mozaikle döşenmiştir (Şekil 4.21-4.22).

Şekil 4.21 Firdevs Kasrı, Z04 Giriş (Koç, 2017)

Şekil 4.22 Firdevs Kasrı, Z04 Giriş (Koç, 2017)

4.3.1.1.5 Z05 Kiler

Giriş mekanının kuzeyinde yer alan bu mekan özgününde ahırın bir bölümü iken sonradan yapıya yapılan müdahaleler sonucu ayrı bir mekan halini almıştır. Kare planlı ve beşik tonozludur. Mekanın kuzey duvarında sivri kemerli hayvan yemliği olan iki nişi mevcuttur. Giriş kapısının yanında kare formlu bir pencere açılmıştır. Mekanın duvarları ve tonozu sıvalı olup, zemin mozaik karo döşemedir (Şekil 4.23-4.24).

Şekil 4.23 Firdevs Kasrı, Z05 Kiler (Koç, 2017)

Şekil 4.24 Firdevs Kasrı, Z05 Kiler (Koç, 2017)

4.3.1.1.6 Z06 Ahır

Altun (1989), üçüncü eyvanın kuzeyindeki kısım, önü sonradan örülü, iki kat boyunca yükselen bir eyvanın varlığına işaret ederek içinde iki katlı eklemeler yapılmış olan bu kısmın önüne, daha sonra düzensiz taş işçiliği gösteren ve yapıların dikine kesecek şekilde batıya doğru gelişen yan yana üç tonozlu mekanların yapıldığını ve bu mekanların ahır olarak kullanıldığını belirtmektedir.[11]

Giriş mekanının batısında yer alan ahıra sonradan örülen duvar içinde açılmış olan bir kapıdan girilmektedir. Özgün durumunda ahır olarak kullanılan bu mekan günümüzde de aynı işlevi görmektedir. Doğu-batı doğrultusunda uzanan mekan yarıya kadar kesme taşla örülen masif ayaklar üzerinde yükselen çapraz tonozla örtülüdür. Mekan, ayakların böldüğü iki kısımdan oluşmaktadır. Ahırın her bir kısmı kendi içinde dikdörtgen planlıdır. Ahır duvarlarında nişler bulunmaktadır. Ahırın güneye doğru uzanan kısmı sonradan taş duvarla kapatılmıştır. Tonoz kaba yonu taşla örülü olup sıvanmış, zemin ise beton şaptır (Şekil 4.25-4.28).

Şekil 4.25 Firdevs Kasrı, Z06 Ahır (Koç, 2017)

Şekil 4.26 Firdevs Kasrı, Z06 Ahır (Koç, 2017)

Şekil 4.27 Firdevs Kasrı, Z06 Ahır (Koç, 2017)

Şekil 4.28 Firdevs Kasrı Z06 Ahır (Koç, 2017)

4.3.1.2 Batı Kanadı

Kuzey bölümün önüne, daha sonra betonarme-taş olmak üzere karma yapım teknikleri kullanılarak batıya doğru uzanan ve bitişik düzende yapılan tonozlu mekanlar eklenmiştir. Ahır olarak kullanıldığı anlaşılan bu mekanların ve eyvan cephelerinin önü daha geç bir tarihte bir duvarla kapatılmış ve böylece ikinci kat eklemeleriyle birlikte bahçenin bölünmesi kasrın özgün formunda büyük değişiklikler meydana getirmiştir (Şekil 4.29-4.30).

Şekil 4.29 Firdevs Kasrı'nın batı kanadı (Koç, 2017)

Şekil 4.30 Firdevs Kasrı'nın batı kanadı (Koç, 2017)

4.3.1.2.1 Z07 Yatak Odası

Bu yöndeki eyvanın hemen batısında geç dönemde kaba yonu taşıyla yapılan bu odaya eyvandan küçük ve dar bir koridorla geçilmektedir. Kare planlı çapraz tonozlu odanın kuzey duvarında basık kemerli büyük nişin her iki yanında sivri kemerli birer niş bulunmaktadır. Batı duvarında da iki sivri kemerli niş bulunan odanın güney duvarında sokağa açılan bir pencere yer almaktadır. Duvarları çimentoyla sıvanıp badanalanmış ve odanın zemini çimento esaslı şapla kaplanmıştır. Odanın duvarlarının sıvasında yer yer dökülmeler olup nem izleri gözlenmektedir (Şekil 4.31).

Şekil 4.31 Firdevs Kasrı, Z07 Yatak Odası (Koç, 2017)

4.3.1.2.2 Z08 Batı Kanat Eyvanı

Batı kanadının ana yapıyla birleştiği kısımda yer alan oda, özgününde bir eyvandır. Ancak günümüze gelinceye kadar özgün planında bir takım değişiklikler meydana gelmiştir.

Eyvan, düzgün kesme taşlardan inşa edilmiştir. Ancak eyvanın bahçeye bakan sivri kemerli açıklığı kesme taşlarla örülerek odaya dönüştürülmüştür. Sonradan örülen bu duvarın üzerinde bir kapı ve pencere bulunmaktadır. Kare planlı, çapraz tonozlu mekanın kuzey duvarında diğer odayla (ahır) bağlantısı olduğunu gösteren bir girinti mevcut olup

günümüzde kapatılmış durumdadır. Eyvanın duvarları ve tonozu sıvanıp üzeri boyanmış olup zemin döşemesi çimento esaslı şaptır (Şekil 4.32-4.34).

Şekil 4.32 Firdevs Kasrı, Batı Kanat Eyvanı (Koç, 2017)

Şekil 4.33 Firdevs Kasrı, Batı Kanat Eyvanı (Koç, 2017)

Şekil 4.34 Firdevs Kasrı, Batı Kanat Eyvanı (Koç, 2017)

4.3.1.2.3 Z09 Hizmetli Odası

Oda, özgününde bir eyvan olarak yapılmıştır. Ancak günümüze gelinceye kadar özgün planda bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Eyvanın bahçeye bakan açıklığı sivri kemerli olup düzgün kesme taşla örülerek kapatılmıştır. Kare planlı çapraz tonozlu eyvanın batı duvarında sonradan kare formlu bir pencere açılmıştır. Duvar ve tonozu sıvanıp badanalanmış olup zemin çimento esaslı şapla kaplıdır (Şekil 4.35-4.36).

Şekil 4.35 Batı kanadında Z09 Hizmetli odasının girişine yapılan ek (Koç, 2017)

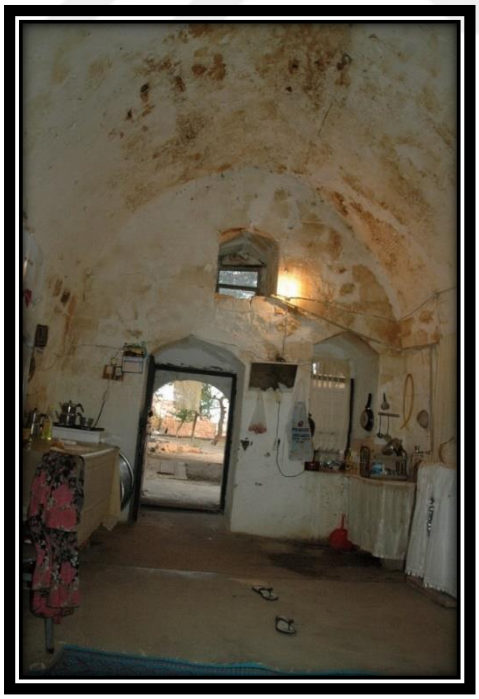
Şekil 4.36 Firdevs Kasrı, Batı kanadında Z09 Hizmetli Odası (Koç, 2017)

4.3.1.2.4 Z10 Hizmetli Odası

Batı kanadının güney ucunda yer alan odaya doğu yönden basık kemerli bir kapıdan geçiş sağlanmıştır. Kapının yanında basık kemerli bir pencere ve üstünde dikdörtgen formlu bir tepe penceresi bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı oda beşik tonozla örtülüdür. Duvarlar, kaba yonu ve kesme kalker taşıyla inşa edilmiştir. Özgün kullanımında mutfak olarak işlev gören odanın kuzey-güney ve batı duvarında basık kemerli üç ocak nişi bulunmaktadır, bu ocak nişlerinin her birinin yanında orta büyüklükte kaş kemerli birer nişe daha yer verilmiştir. Güney duvarda kapatılmış lentolu bir pencere izi mevcuttur. Odanın duvarları ve tonozu sıvanıp boyanmıştır. Ancak tonozda ve duvarlarda yoğun nem izleri görülmektedir. Zemin ınkara şapla döşenmiştir (Şekil 4.37-4.39).

Şekil 4.37 Firdevs Kasrı, Batı kanadında Z10 Hizmetli Odası cephesi (Koç, 2017)

Şekil 4.38 Batı kanadında Z10 Hizmetli Odasının içeriden görünümü (Koç, 2017)

Şekil 4.39 Batı kanadında Z10 Hizmetli Odasının içeriden görünümü (Koç, 2017)

4.3.1.2.5 Z11 Hela

Bahçenin güneybatı köşesinde yapılan hela küçük kare planlıdır. Çatısı betonarme döşemeden yapılmıştır. Düzgün kesme kalker taşından yapılan hela, sonradan yapılmıştır. Yapının ilk inşasında hela, sözlü kaynaklara göre bahçenin güneydoğu köşesinde yer almaktaydı (Şekil 4.40-4.41).

Şekil 4.40 Firdevs Kasrı, Batı kanadındaki hela (Koç, 2017)

Şekil 4.41 Firdevs Kasrı, Batı kanadındaki hela (Koç, 2017)

4.3.1.3 Birinci Kat

İkinci dönem eklentisi olan birinci kat, küçük eyvanlar üzerine yapılmış olup daha önce sadece dinlenme yeri olan yapıya artık yaşam alanı da eklenerek işlevinin genişletilmesini sağlamıştır. Özgün mimariye uygun yapılan bu eklentilerde yine düzgün kesilmiş kalker taşı kullanılmıştır. Mimari özelliklerine bakılarak 16. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen yapıya manzara odaları ve ahır eklenmiştir.

4.3.1.3.1 Eyvan

Eyvan girişi, ana eyvanın güneybatı köşesinde bulunan zemin kattan (Z04-Giriş) duvar içindeki bir kapı ile ulaşılan gizli geçitte bulunan taş merdivenle sağlanmıştır. Kuzey-güney doğrultuda uzanan eyvanın doğusundan caddeye bakan basık kemerli bir kapı ile de diğer bir girişi mevcuttur. Bu kapıdan eyvana küçük bir merdivenle inilmektedir. Eyvanın güneye bakan sivri kemerli açıklığı kapatılmış, içinde ise basık kemerli bir kapı, lentolu bir pencere ve iki tepe penceresi açılmıştır. Böylece eyvanın bir odaya dönüştürüldüğü görülmektedir. Eyvanın doğusunda ve batısında da birer oda bulunmaktadır. Beşik tonozlu eyvanın üst örtüsü ve düzgün kesme taşla inşa edilen duvarları sıvalıdır. Zemin kesme taş kaplıdır (Şekil 4.42-4.44).

Şekil 4.42 Firdevs Kasrı, birinci kat eyvanının cephesi (Koç, 2017)

Şekil 4.43 Firdevs Kasrı, birinci kat eyvanının içi (Koç, 2017)

Şekil 4.44 Firdevs Kasrı, birinci kat eyvanının içi (Koç, 2017)

4.3.1.3.2 Manzara Odaları

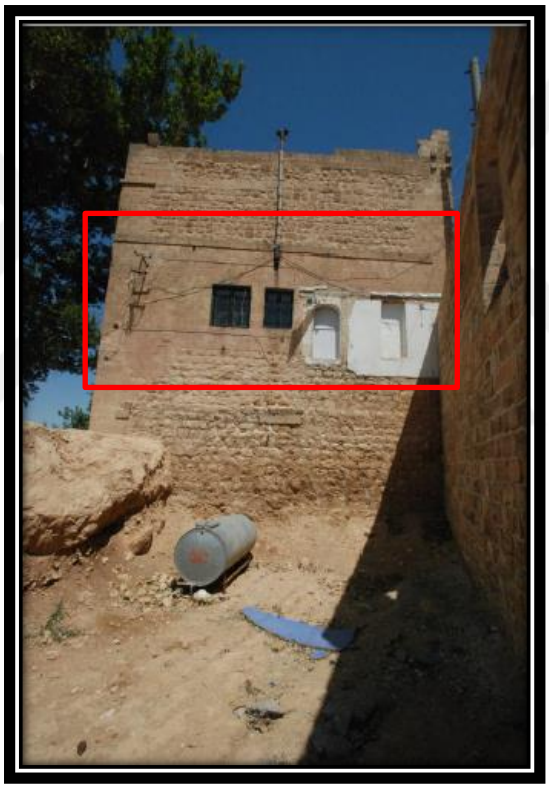
Yapının birinci katında üç adet manzara odası bulunmaktadır.

Anadolu'daki “başoda”ya tekabül eden bir mekan olan “manzara”nın Mardin Ovası’na bakan büyük pencereleri ile yazlık denebilecek bir oda şeklindedir[7]. Mutçalı, manzara tanımı için “Konutların kıble/güney cephesinde bulunan ve cephesi manzaraya bakan mekân/oda, misafir odası/oturma odası hatta yatak odası olarak kullanılabilir” şeklinde bir ifadeye yer vermiştir[14].

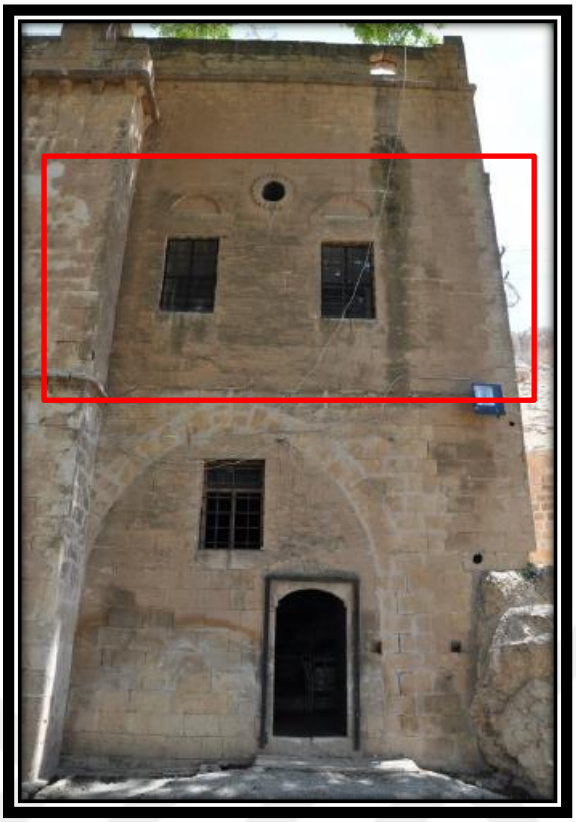
Firdevs Kasrın’da bulunan bu manzara odaları yapı kullanıcıları ve misafirleri tarafından kullanılmaktadır.

102-Manzara Odası doğu eyvanın üst katında yer alan odanın girişi doğu yönde basık kemerli bir kapıdan sağlanmaktadır. Ancak özgün girişin alt kattaki eyvandan sağlandığı düşünülmektedir. Mardin Ovası’na hakim oda kuzey-güney doğrultusunda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Aynalı tonozlu odanın Mardin ovasına bakan aralarında basık

kemerli bir nişin bulunduğu bu nişin her iki yanında taş kemerli birer çıradanlığın olduğu, dışarıdan lentolu, üzerinde yuvarlak sağır kemeri olan iki penceresi bulunmaktadır. Bu iki pencere arasında üst seviyede rozet halinde bir tepe penceresi yer almaktadır. Odanın doğu duvarında geç dönemde açılan iki dikdörtgen formlu pencere ve sivri kemerli iki niş bulunmaktadır. Odanın batı duvarında ikisi büyük basık kemerli yanlarında ise sivri kemerli beş niş yer almaktadır. Nişlerin aralarında üst üste gelecek şekilde ikişer çıradanlık bulunmaktadır. Odanın duvarları düzgün kesme kalker taşından inşa edilmiş olup tonozu sıvalı boyalıdır. Zemin ise çimento esaslı şapla kaplıdır (Şekil 4.45-4.47).

Şekil 4.45 Firdevs Kasrı, birinci kat, doğu manzara odası doğu cephesi (Koç, 2017)

Şekil 4.46 Firdevs Kasrı, birinci kat, doğu manzara odası güney cephesi (Koç, 2017)

Şekil 4.47 Birinci kat, doğu manzara odasının içeriden görünüşü (Koç, 2016)

103-Manzara Odası batı eyvanının üzerinde yer alan odanın girişi özgün olarak eyvandaki selsebilin arkasında, içinde merdivenin olduğu duvar içindeki aralıktan sağlanırken sonradan bu merdiven kaldırılarak merdiven aralığı küçük bir hücreye dönüştürülmüştür. Günümüzde ise giriş, üst katın eyvanından basık kemerli bir kapıdan iki basamakla küçük bir sahanlığa geçilerek manzara odasına giriş veren sivri kemerli ahşap kanatlı bir kapıyla sağlanmaktadır. Manzara odasının girişinin bulunduğu sahanlığın sağında da dama geçiş veren uzun taş bir merdiven aralığı bulunmaktadır. Manzara odası kuzey-güney doğrultusunda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Oda çift çapraz tonozludur ve çapraz tonozların ortasından tonozları destekleyen bir sivri kemer geçmektedir. Odanın doğu duvarındaki sivri ve sağır kemerlerin önüne yarıya kadar örülen duvarlar içerisinde yuvarlak kemerli büyük nişlerin her iki yanında ayrıca sivri kemerli birer niş yer almaktadır. Odanın güney duvarında aralarında yuvarlak kemerli bir niş olan iki lentolu pencere ve bu pencerelerin üzerinde birer mazgal pencere yer almaktadır. Odanın batı duvarında küçük bir kapı açıklığının yer aldığı, fakat bu açıklığın geç dönemde kapatılarak ahşap kanatları olan bir nişe çevrildiği görülmektedir. Söz konusu duvarda sivri kemerli bir niş mevcuttur. Oda geç dönemde onarım geçirmiş olup duvarları ve üst örtüsü sıvalı ve boyalıdır. Zemin ınkara şapla kaplıdır. Zeminde yer yer çatlaklar meydana geldiği ve tonozlarda da yoğun nemden izler oluştuğu görülmektedir (Şekil 4.48).

Şekil 4.48 Birinci kat, doğu manzara odası içeriden görünüşü (Koç, 2016)

105-Manzara Odasına birinci kat eyvanının kuzeyinden basık kemerli bir kapı açıklığıyla geçiş sağlanmaktadır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan oda dikdörtgen planlıdır. Ayna tonozlu odanın batı duvarında, aralarında yuvarlak kemerli niş olan lentolu iki pencere ve iki mazgal açıklığı bulunmaktadır. Odanın güney ve kuzey duvarlarında ortada yuvarlak kemerli bir niş yanlarında ise sivri kemerli birer niş yer almaktadır. Odanın doğu yönüne çekilen yarım duvarın arkasında banyo ve mutfak birimleri mevcuttur. Tonoz sıvalı boyalı olup zemin seramik ile kaplıdır (Şekil 4.49).

Şekil 4.49 Birinci kat, kuzey manzara odası içeriden görünüşü (Koç, 2016)

4.3.1.4 107 Teras, 108 Hela, 109 Mutfak

Birinci kat eyvanından basık kemerli bir kapıdan terasa geçiş sağlanmıştır. Teras kuzey-güney doğrultuda olup batı kanadının mekanlarının üstüne denk gelmektedir. Terasın batısında birinci katın helası, güneydoğu köşesinde ise mutfak birimi bulunmaktadır. Terasın etrafı duvarla çevrelenmiştir. Zemini karo mozaiktir.

Şekil 4.50 Firdevs Kasrı, birinci kat terası, solda hela birimi (Koç, 2016)

Şekil 4.51 Firdevs Kasrı, birinci kat terası, sağda mutfak birimi (Koç, 2016)

108 Hela, birinci kat terasının batısında yer alan hela küçük kare planlı olup çimentoyla sıvanıp boyanmıştır. İçi fayansla döşeli tuvalet dış duvarda iki konsol üzerine oturtulan bir çıkma biçimindedir.

Şekil 4.52 Firdevs Kasrı, birinci kat terası hela (Koç, 2016)

109 Mutfak birimi birinci katın terasının güneydoğu köşesinde konumlandırılmıştır. Dikdörtgen planlı mutfak düzgün kesme taştan inşa edilmiş zemin taş döşemeli olup bu birim çimentoyla sıvanmıştır.

Şekil 4.53 Firdevs Kasrı, birinci kat terası mutfak (Koç, 2016)

4.3.1.5 Dam

Ana eyvan ve sonradan ilave edilen birinci kat bölümün çatı örtüsünü oluşturan dama, batıdaki eyvanın (104) doğusunda yer alan ve manzara odası (103) ile ortak sahanlığa sahip duvar içindeki yirmi bir adet rıhttan oluşan taş merdivenle çıkılmaktadır. Birinci katın damını oluşturmakta olup doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Doğu eyvanın üzerine denk gelen bölümün kuzeydoğu kısmında bir tuvalet birimi, ana eyvanın üzerine denk gelen kısımda küçük işlevsiz bir birim ve batı eyvanın kuzeybatı köşesine denk gelen kısımda da güvercinlik olarak kullanılan küçük bir birim bulunmaktadır. Bu birimlerin tamamı düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Terası üçe bölen duvarların içine basık kemerli kapı boşlukları açılarak bölümlerin birbirine geçişi sağlanmaktadır.

Şekil 4.54 Firdevs Kasrı, Dam (Koç, 2016)

Şekil 4.55 Eyvan (104), Manzara odası (105)-Dama çıkılan merdiven (Koç, 2016)

4.3.2 Cepheler

Yapı kuzeybatı–güneydoğu aksında topoğrafyaya paralel bir şekilde konumlanmaktadır. Eyvanların ve avlunun bulunduğu cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Batı kanadının sonraki dönemlerde eklendiği düşünülmektedir [1].

Şekil 4.56 Firdevs Kasrı Avlusu ve Eyvanlı Cephesi (Koç, 2016)

4.3.2.1 Kuzeydoğu Cephesi

Meydanbaşı'ndan Nusaybin'e giden yolun güneyinde bulunan basık kemerli bir giriş mevcuttur. Bir adet kapısı olan cepheden, batı kanadından da erişilibilinen eyvan mekanına girilebilmektedir. Yaya kaldırımına komşu olan dış cephe duvarı düzgün kesme taş duvar ve moloz taş duvar örgüsünden oluşmaktadır. Cephe üzerinde dört adet çörten bulunmaktadır. Cephe genişliği 32,87 m'dir. Batı köşesinde en yüksek kot 11,72 iken doğu köşesinde güvercinler için yapılan bölmeler nedeniyle kot 12,13 m'ye çıkmaktadır.

Şekil 4.57 Firdevs Kasrı Kuzeydoğu Cephesi (Koç, 2016)

Yapının bittiği batı köşesinden sonra yaya kaldırımı boyunca bahçe istinat duvarı devam etmektedir. Bu istinat duvarının cepheye bitişik olan ilk 11 m'sinin yapının ilk yapımında var olduğu ve bu istinat duvarının içerisinde bulunan basık kemerli geçişin, yapının özgününde bulunan doğu eyvanına (Z02) bitişik olan mekanın çatısına açıldığı düşünülmektedir.

Şekil 4.58 Firdevs Kasrı Kuzeydoğu Cephesi istinat duvarı (Koç, 2016)

4.3.2.2 Güneybatı Cephesi

Yapının bahçeye bakan, eyvanların ve avlunun bulunduğu en prestijli cephedir. Büyük eyvanın önünde havuz bulunmaktadır. Günümüzde doğuda, duvardaki yapıya aykırı bir demir kapıdan ağaçlıklı Mardin ovasına karşı bir bahçeye geçilir. Bahçesinde büyük havuz, kuzeyindeki bir duvar ile diğer kısımlardan ayrılmaktadır. Büyük eyvanın hemen yanından bahçeyi ayıran duvarın kasrın ilk devirlerinden beri var olduğu bilgisi bazı kaynaklardan edinilmektedir[10].

Ana eyvanın bulunduğu bölüm diğer cephe bölümlerinden 83 cm öndedir. Ana eyvanın bulunduğu ve önde duran kısım 11,34 m iken doğu eyvanı 5,56 m, batı eyvanı 5,06 m'dir. Cepheyi oluşturan diğer bölümlerden yapının özgününde var olduğu düşünülen giriş-kiler-ahır (Z04-Z05-Z06) bölümlerini içeren kısım 11,69 m'dir. Batı kanadının daha sonradan ilave edilen ve bu doğrultuda olan cephesi 8,59 m'dir. Ana eyvanın parapet kotu 9,65 m'dir.

Şekil 4.59 Firdevs Kasrı Güneybatı Cephesi (Koç, 2016)

4.3.2.3 Kuzeybatı Cephesi

Kuzey bölümün önüne, daha sonra karma bir malzeme ile batıya doğru uzanan ve bitişik düzende yapılan tonozlu mekânlar eklenmiştir. Ahır olarak kullanıldığı anlaşılan bu mekânların ve eyvan cephelerinin önü daha geç bir tarihte bir duvarla kapatılmış ve böylece ikinci kat eklemeleriyle birlikte bahçenin bölünmesi kasrın orijinal şeklinde büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Bu eklemlenen yapıyla oluşan bu cephenin zemin katında; hizmetlilere ait yatak odası (Z07), batı kanadı eyvanı (Z08), hizmetli odası (Z08), hizmetli odası (Z09) bulunmaktadır. Birinci katında ise; manzara odası (105), manzara odasının banyo ve mutfağı (106), batı kanadının terası (107), hela ve mutfak (108-110) birimleri bulunmaktadır. Toplam cephe uzunluğu 15 m'yi bulmaktadır. Cephenin en yüksek olduğu nokta kuzey köşesi olan manzara odasının üst köşesidir (12,30 m).

Şekil 4.60 Firdevs Kasrı Kuzeybatı Cephesi (Koç, 2016)

4.3.2.4 Güneydoğu Cephesi

Doğu eyvanı ile doğu manzara odasının olduğu cephedir. 10 m genişliğindedir. En yüksek gözlenen cephe kotu 12,12 m'dir. Cephenin zemin kat duvarında moloz taş duvar örgüsü, üst katında ise kesme taş duvar örgüsü ile moloz taş duvar örgüsü karma olarak birlikte görülmektedir. Zemin katındaki moloz taş duvar örgüsü ve manzara odasına çıkış için sabit bir merdivenin olmaması yapının bu cephesinden başka bir bölümün kaldırıldığını göstermektedir.

Şekil 4.61 Firdevs Kasrı Güneydoğu Cephesi (Koç, 2016)

4.3.3 Yapı Elemanları

Firdevs Kasrı batıya açılan eyvanlar, arada iki katlı mekânlar, üstte de cihannüması, ağaçlıklı ve havuzlu bir bahçeye sahip oluşu ile Mardin mimarisi içerisinde değerli ve çok karakterli özelliğiyle önemli bir yapı özelliği taşımaktadır. Büyük eyvanın önünde havuz bulunmaktadır. Günümüzde doğuda, duvardaki nitekliksiz bir metal kapıdan ağaçlıklı Mardin ovasına karşı bir bahçeye geçilir. Bahçesinde büyük havuz kuzeyindeki bir duvarla diğer kısımlardan ayrılmaktadır. Büyük eyvanın batı kenarının sınırında yer alan ve bahçeyi ayıran duvarın, kasrın ilk devirlerinden beri var olduğu bilgisi bazı kaynaklardan edinilmektedir.

Tonozlar: Firdevs Kasrının ana karakterini oluşturan yapı elemanı tonozlardır. Yapının ana eyvanı sivri tonozludur. Doğu ve batı eyvanları beşik tonozlu olup, kiler ve ahır bölümlerinde çapraz tonozlu formlar kullanılmıştır. Firdevs Kasrı'nın selsebilli eyvanları, birinci katta bulunan eyvan (104) ve manzara odaları döşemeleri sarı kalker taşından yapılmıştır. Zemin katta bulunan giriş (104) ve kiler (105) bölümü seramik kaplı olup ahır (106) bölümü toprak kaplıdır. Batı kanadında bulunan hizmetli personelin kullandığı

bölümlerin döşemeleri beton şaptır. Mardin tarihi kent dokusunda olduğu gibi Firdevs Kasrı'nın ilk yapımında da üst örtü olarak tonozların üzerinde ahşap kalıplar ile birlikte taşlar harç yardımıyla kendi içinde kilit oluşturacak şekilde dizilmiş ve belirli bir mesafeden sonra kalın bir toprak ile doldurularak oluşturulduğu düşünülmektedir. Toprak damın bakımı günümüz şartlarında zor olduğu için belli bir dönemde tüm üst örtülerin üzerine beton şap uygulanarak seramik kaplanmıştır.

Dinç (2015) yerel ustalardan Yusuf Kıdır usta ile 2013'te yaptığı görüşmede sözü edilen bölgesel dam yapımında, toprağın su ile karıştırılarak örtü malzemesinin üzerine 15-20 cm kalınlığın serildiğini sonrasında bu karışıma bağlayıcılığı artttırmak ve çatlamayı önlemek için öğütülmüş saman, yumurta ve keçi kılı ilave edildiğini, son olarak da karışım serildikten sonra 1-2 gün taş silindirlerle sıkıştırma işlemi yapıldığını belirtmiştir. Bu sıkıştırma işleminin her mevim tekrarlandığı da notlar arasında alınmıştır.[15]

Duvarlar: Sarı kalker taşından yapılmış ve taşıyıcı özelliği olan duvarlar yapının tüm bölünmelerini oluşturmaktadır. Duvar yapımında kesme taş duvar ve moloz taş duvar uygulamalarını bir arada görmekteyiz. Taşıyıcı nitelikteki anıtsal ana eyvan duvarının ana eyvan içerisinde kalan yüzü kesme taş duvar örgüsüne sahip iken iki kenarına komşu olan doğu ve batı eyvanları iç mekan duvar yüzeylerinde moloz taş duva örgüsü mevcuttur(Şekil 4.62).

Şekil 4.62 Batı eyvanı (Z03), ana eyvan (Z01), doğu eyvanı (Z02) (Koç, 2016)

Merdivenler; Yapıda merdivenler duvar içerisinde ve duvar dışında olmak üzere iki farklı şekilde kullanılmıştır. Duvar içinde olan merdivenlerden batı eyvanı içerisinde ilk yapımında inşa edilmiş olanı günümüze ulaşmamıştır. Bu merdivenden batı eyvanı üzerinde bulunan teras bölümüne çıkıldığını yazılı kaynaklardan ve yerinde kapatılan boşluğundan anlamaktayız (Şekil 4.64).

Şekil 4.63 Batı eyvanı (Z03) sağda üst kata çıkıldığı düşünülen geçit (Koç, 2019)

Şekil 4.64 Batı eyvanı (Z03) geçitin moloz taş ile örülmüş hali (KOÇ, 2019)

Bir diğer duvar içinde uygulanan merdiven ise birinci kat eyvanı (104) ile manzara odası (105) arasında bulunan ve ana eyvan batı duvarı aksında yükselen yirmi bir adet rıhta sahip kalker taşının basamak genişliğinde tek parça olarak inşa edildiği merdivendir (Şekil 4.65). Duvar dışında olan medivenler ise giriş (Z04) bölümünden birinci kata eyvan mekanına (104) geçişi sağlayan kalker taşından yapılmış merdiven (Şekil 4.66) ve kuzey cephesi Nusaybin Caddesi üzerinden yapıya giriş yapılan ve eyvan bölümene inilen taş merdivendir (Şekil 4.65 Soldan birinci fotoğraf).

Şekil 4.65 Eyvan (104), manzara odası (105)- Dama çıkılan merdiven (Koç, 2016)

Şekil 4.66 Eyvan (104) ve giriş (Z04) arası L merdiven (Koç, 2016)

4.3.4 Yapım tekniği ve konstrüksiyon

Mardin sivil mimarisi örneklerinden olan Firdevs Kasrı mimari özelliklerinden dolayı anıtsal niteliktedir. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan eyvan Mardin mimari dokusunun simgesi olan selsebilli eyvan özelliğini taşımaktadır.

Eyvanın sağında ve solunda bulunan eyvanlara göre daha önde, geniş ve yüksek olan ana eyvanı dıştan saran bir silme ve yine eyvanın dış cephesi, küçük konsollar üzerinde uzanan şerit bezemeyle teşkilatlandırılmış olup damı sınırlayan parapet içinde kaş kemerli küçük iki açıklık bulunmaktadır.

Cephe örüntüsünü oluşturan eyvanlar yapının ana karakterini ortaya koymaktadır. Eyvanları oluşturan temel yapı elemanı tonozlardır. Tonoz, bir kemerin içinde bulunduğu düzleme dik bir aks boyunda hareket ederek meydana getirdiği örtü sistemidir. Tonozun ilk örneklerine rastladığımız Mezopotamya ve Mısır'da gerçekten de tonoz birbirinden bağımsız kemerlerin yan yana getirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Strüktür bakımından tonozun özelliği, dayanak noktalarında sürekli bir taşıyıcı düzlem gerektirmesidir. Henüz gelişmemiş sistemlerde, örneğin erken Mezopotamya yapılarında, beşik tonoz, kagir bir alt yapıyı gerektirmektedir. Çok birimli mekân probleminin rahat çözümüne olanak sağlayan tonoz şekillerinin başında çapraz tonoz gelmektedir. İki beşik tonozun dik açıyla kesişmesinden meydana gelen bu tip tonozun en önemli özelliği örtü yüklerinin köşelerde toplanmış olmasıdır. Çok kullanılan tiplerden biri olan manastır tonozu statik yararlarından çok, tek bir kare hacmi örtmek olanağı sağladığı için çok tercih edilmiş olmalıdır [16].

Mardin'de yapılan taş yapılarda zemini taşla kaplanmış döşeme altındaki dolgu malzemesiyle tonoza, tonoz aldığı yükü taşıyıcı duvara, duvarlar da aldığı yükü temele iletmektedir. Mardin'deki taş yapılarının yapımı oldukça zahmetlidir. Kullanılan malzeme, yapım tekniği ve işlemeleri ile her aşamasında yoğun insan emeği vardır.

Tonozlar inşa edilirken bunlar için ahşap ve çamurdan oluşan kalıplar kullanılmıştır. Aynı zamanda döşeme yükünü azaltmak, ısı ve ses izolasyonunu sağlamak için döşemede kullanılan toprak dolgusunun arasına kerpiçten bu iş için özel olarak imal edilmiş kulpsuz içi boş kaplar (küpler) kullanılmıştır [17].

Şekil 4.67 Revak Tonoz Kalıplarının Kurulması (Dalkılıç ve Halifeoğlu, 2010)

Şekil 4.68 Tonoz kalıplarının kurulması (Dalkılıç ve Halifeoğlu, 2010)

Geleneksel yapım tekniklerinin 1960'lara kadar sürdüğü Mardin'de duvarların taşıyıcı olduğu yığma yapım ile ayak, sütun ve kemerlerin taşıyıcı olduğu iskelet yapımın birlikte kullanımı söz konusudur.

Firdevs Kasrı, Mardin evlerinin tüm özelliklerini barındıran yapısıyla günümüze kadar birtakım onarım ve ekler sonucu asıl karakterini muhafaza etmiştir. Modüler bir yapım sistemi uygulanmış olup eyvanlar ile yapı ortaya çıkmıştır. Yığma taş duvarların taşıyıcı

olduğu kagir yapım tekniği ile yapı konstrüksiyonu oluşturulmuştur. Eyvanları oluşturan tonozlar ile de yapıda mekanlar kurgulanmıştır.

4.3.4.1 Malzeme

Taş; esas yapı malzemesidir. Taş yapıda dört biçimde kullanılmıştır. Bunlardan biri taşın, kesme taş olarak örgüye girmesidir. Avluya ve terasa bakan bütün cepheler, tonoz başlangıç seviyesine kadar iç mekan duvarları ve önemli cepheler kesme taş görünümündedir. Bir diğer taş çeşidi olan moloz taş, çok önemli olmayan duvar yapımında, az nitelikli mekanların tonoz ve duvarlarında kullanılmıştır. Bir diğer taş özelliği de bezeme taşı olarak kullanılan biçimidir. Bu da kemer başlarında süsleme amaçlı kullanılır. Her durumda da yakın çevrede bolca bulunan sarı kalker taşı ana malzemeyi oluşturur. Strüktürel kullanımda açık sarı ve sert kalker, bezeme amaçlı kullanımda ise ocaktan çıktığında yumuşak olup işlenmesi kolay olan fakat sonradan sertleşen koyu kalker taşı tercih edilmiştir[2].

Moloz taş duvar yapının temel duvarlarında, giriş katta önemli olmayan duvarlarda uygulanmıştır. Duvar kalınlıkları ana eyvan duvarıda 2 m'yi geçerken doğu ve batı eyvan duvarlarında 1,5 m'ye kadar inmektedir. Yapının birinci katında bulunan manzara odalarının bulunduğu duvarlarda 1,2 m civarındadır. Yapıya sonradan ilave edilen servis mekânlarının dış cephe duvarlarının kalınlığı 1,1-1,2 m aralığında iken ara bölme duvarlarının kalınlığı 0,40 m'ye kadar inmektedir.

Taşların akça geçmez derzsiz biçimde oluşturulduğu duvar örgüsünde ince bir harç ve kükürte batırılmış kenetler bağlayıcı olarak kullanılmıştır. Kesme taş bloklarının yüksekliği 0.22-0.23 m civarındadır.

Şekil 4.69 Firdevs Kasrı son onarımlardan kalan taşlar (Koç, 2017)

Mardin ve çevresinde kullanılan taşların üç farklı taş ocağından getirildiği bilinmektedir. Mardin merkez taş ocaklarından çıkarılanlar Mardin taşı, Midyat taş ocaklarından çıkarılanlar Midyat taşı son olarak Şanlıurfa'dan getirilen taşlara da Urfa taşı denmektedir. Bölgede yaşayan taş ustalarından edinilen bilgiler neticesinde taş ocaklarından çıkan taşların karakteri saptanabilmiştir. Mardin taşı gözenekleri daha küçük ve ince işçiliğe elverişlidir. Ocaktan çıkarıldığında açık kahverengi olan rengi, kullanımı sırasında kirli sarıya dönmektedir[15].

Dinç'in (2015) yüksek lisans tezinde değindiği taş ocaklarından biri olan Mardin taş ocağından Firdevs Kasrı taşlarının getirildiği tespit edilmiştir.

Ahşap; yapıya sonradan ilave edilen niş dolap kapaklarında, kapı ve pencere detaylarında, yüklük yapımında, kapı lentolarında ve tonoz yapımı sırasında kalıp malzemesi olarak kullanılmış, bir kısmı zamanla değiştirilmiş ya da yanlış müdahale sonucu boyanarak bakımı mümkün olmayan bir hale getirilmiştir.

Geleneksel Mardin konutlarında olduğu gibi Firdevs Kasrında da ceviz, kavak, söğüt, gürgen, çam gibi ağaçlardan ahşap malzemeler elde edilmiştir[15].

Demir; yapıda en çok kapılarda kullanılmıştır. Yapıya sonradan eklendiği düşünülen mekanların kapılarında metal elamanlar bolca kullanılmıştır. Özgün demir elemanlar pencere şebekelerinde, ahşap kapı menteşelerinde, kapı kilit ve sürgülerinde kullanılmıştır.

Yapı harçları; ınkara harç diye isimlendirilen taş tozunun 0-1mm elekten geçirilerek kireçle ve su ile karıştırılmasıyla kullanılan harç türü yapının temel bağlayıcı elemanıdır. Derzi kesme taştan yapılan duvarlar hariç yapının kalan tüm kısımlarında ınkara harç kullanılmıştır. Inkara harç bağlayıcı eleman olarak kullanıldığı gibi duvar, tonoz ve diğer elemanları sıvamak için de kullanılmıştır.

4.3.4.2 Taş Duvar Biçimlenişleri

Yapıda moloz taş duvar, kesme taş duvar ve sandık duvar uygulama teknikleri kullanılmıştır.

Sandık duvar tekniği yapının beden duvarlarında kullanılan bir tekniktir. Özellikle kesitlerin artması gerektiğinde başvurulan bu teknik yapıda eyvan duvarlarının inşasında kullanılmıştır. Eyvan duvarlarının iç ve dış yüzeylere kesme taş, orta kısmı ise moloz taş duvar örgüsüyle yapılarak yapıda hem ekonomiye gidilmiş hem de mukavemet olarak beden duvar kesitleri arttırılarak tonoz örtünün yükleri temellere iletilmiştir. Taşların akçageçmez şekilde derzsiz yapıldığı duvarlarda ince bir harç tabakasıyla kükürde bulanmış metal kenetler bağlayıcılığı arttırmak için sisteme eklenmiştir.

Moloz taş duvarlar yapının temellerinde çoklukla rastladığımız bir taş duvar örme tekniğidir. Ayrıca yapıya sonradan ilave edildiği edindiğimiz yazılı kaynaklardan da anlaşılan hizmetli bölümlerinde ve bahçe duvarının büyük bir kısmında da bu teknik ile duvar örgüsü oluşturulmuştur.

4.3.4.3 Taş Ustaları

Mardin'de yaşamış ve hala yaşamakta olan taş ustalarıyla ilgili Mardin'de yıllardır restorasyon alanında mimarlık pratiğini sürdürmekte olan Fethullah Duyan'dan[1] alınan bilgiler doğrultusunda ve aynı zamanda Dinç'in (2015) yüksek lisans tezinde yer verdiği bilgilere dayanılarak bu çalışmada taş ustalarından günümüzde uygulanan ustalık geleneğine katkısının çok büyük olduğu düşünülen Yusuf Kıdır Usta'ya yer verilmiştir.

Duyan 2000'li yılların başlarına kadar taş ustalığı yapan ve mesleğin Mardin'de öğrenilmesine ve günümüze kadar taşınmasına en büyük katkıyı sağlayan kişinin Yusuf Kıdır Usta olduğunu belirtmiştir. Yusuf Kıdır Usta 2007 yılında vefat etmiştir. Yusuf Kıdır Usta taş ustalığını yeğeni ve çırağı olduğu Abdulcelil İldoğan'dan öğrenmiştir. Latifiye Camisi'nin bugünkü sivri kemer dilimli kubbesini Abdulcelil Kava yapmıştır[15].

Şekil 4.70 Latifiye Camisi'nin kubbesi (Koç, 2015)

Kubbenin özgün halinin dairesel dilimsiz kubbe olduğunu olduğunu söyleyen Duyan, Yusuf Ustanın da Latifiye Camisinin portal girişine ek bir portal giriş daha eklendiğini aktararak iki ustanın da aynı yapı üzerinde yaptığı işler olduğunu aktarmıştır.

Dinç'in tezinde aktardığı ve 2012-2014 yıllarında görüştüğünü aktardığı dokuz ustadan sadece biri olan Yusuf Kırdır Usta ile anektodlarına yer verilmiştir.

Yusuf Kırdır Usta 1943 yılında Mardin'de doğmuştur. Taş ustalığını ilkokulu bitirdikten sonra dayısı olan Abdulcelil İldoğan'ın yanında çırak olarak çalışmaya başlayarak öğrenmiştir. Dayısının sabit bir işyeri olmadığını ve seyyar olarak çalıştığını belirten Kıdır,

[1] Fethullah Duyan'ın 2013 yılında yaptığı rölöve çizimleri kendisinden temin edilerek 2016 ve 2017 yıllarında yapılan saha gezileri sonrası tez kapsamında rölöve çizimleri güncellenmiştir.

kendisi de yaklaşık elli yıl seyyar olarak çalışmıştır. Son dokuz yıldır, eski Mardin merkezde, Meydan Başı'nda bir işyeri açarak mesleğini icra ettiğini belirtmiştir. Yusuf Kıdır Usta, kentteki birçok tarihi yapıların, medreselerin, camilerin, minarelerin ve birçok evin restorasyonunda kullanılan taşları işlemiştir. Ustanın, diğer illerde de benzer çalışmaları olmuştur. Mardin'de bazı müstakil evlerin restorasyon işleri, Mardin Orta Köy Camisi'nin mihrabı, Latifiye Camisi'nin giriş kapısı ve Şadırvanı, Reyhaniye ve Yağcı camilerinin restorasyon işleri, Sadık Yay Cami'nin vaaz kürsüsü ve mihrabı, Yüksel Camisi'nin mihrap, giriş kapısı ve vaaz kürsüsü, Mardin Halk Bankası cephesinin taş kaplama işleri, Deyrulzafaran Manastır'ına bağlı dinlenme tesisleri ve misafirhanenin bütün yapı bölümleri, Mardin Kız Meslek Lisesi giriş kapısı ve bazı yapı bölümleri, Yenişehir Fuat Yağcı Cami'nin minaresi, Şehidiye Cami'nin avlu kemerleri, giriş kapısı ve caminin bir kısım onarım işleri, Nova Park'ın taş panoları, Kızıltepe yolunda Selen Kışlası'nın kemerleri, çeşmesi ve Şehitler Anıtı'nın etrafını çevreleyen taş duvar, Diyarbakır Huzurevleri Cami'nin mihrap ve minberi, Urfa Siverek bazı camilerin mihrap ve minareleri, Diyarbakır'da Mardinkapı Mezarlığı ve Yeni Kapı Mezarlığı'nda mezar taşları, Ankara Gölbaşı Mezarlığı'nda mezar taşı, Malatya Battalgazi Türbesi'nin bütün yapı bölümleri taş işleri ve eski Mardin taş evlerinin onarım ve yapım işleri, yaptığı işlerden bazılarıdır[15].

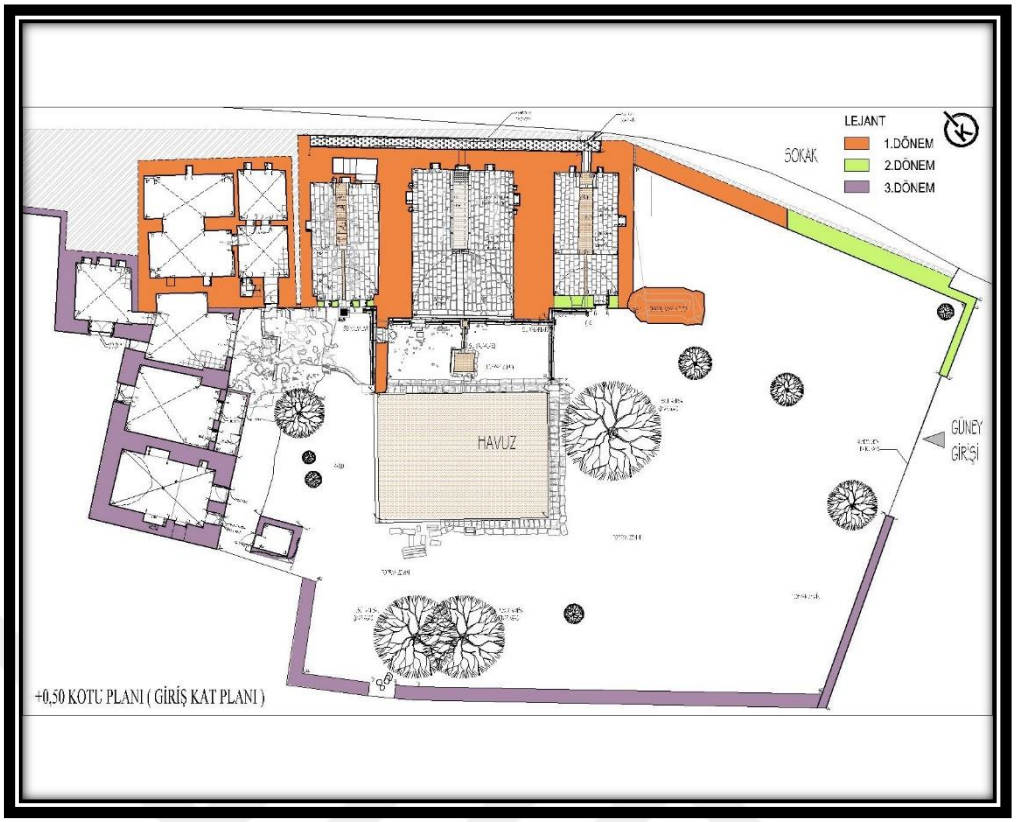
4.3.5 Dönem Analizi

Yapının, inşa edildiği tarihten günümüze kadar geçirdiği yapısal değişiklikleri üç dönem altında incelemek mümkündür. İlk kullanım amacı bağ evi olarak tasarlandığı tespit edilen kasır yapısının, yapıdan gelen mimari izler takip edildiğinde;

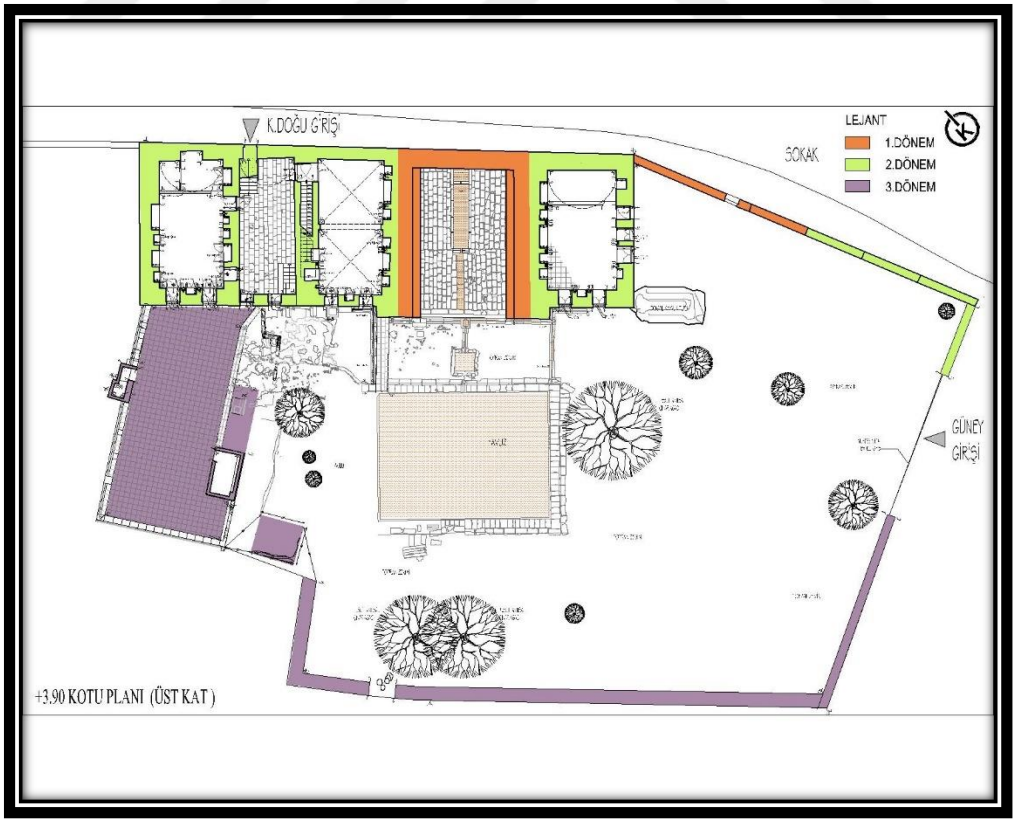
İlk döneminde; 14.yy'ın başında ana eyvan ve yan eyvanlar inşa edilmiştir.

İkinci döneminde; 14.yy-16.yy arası manzara odaları ilave edilmiştir.

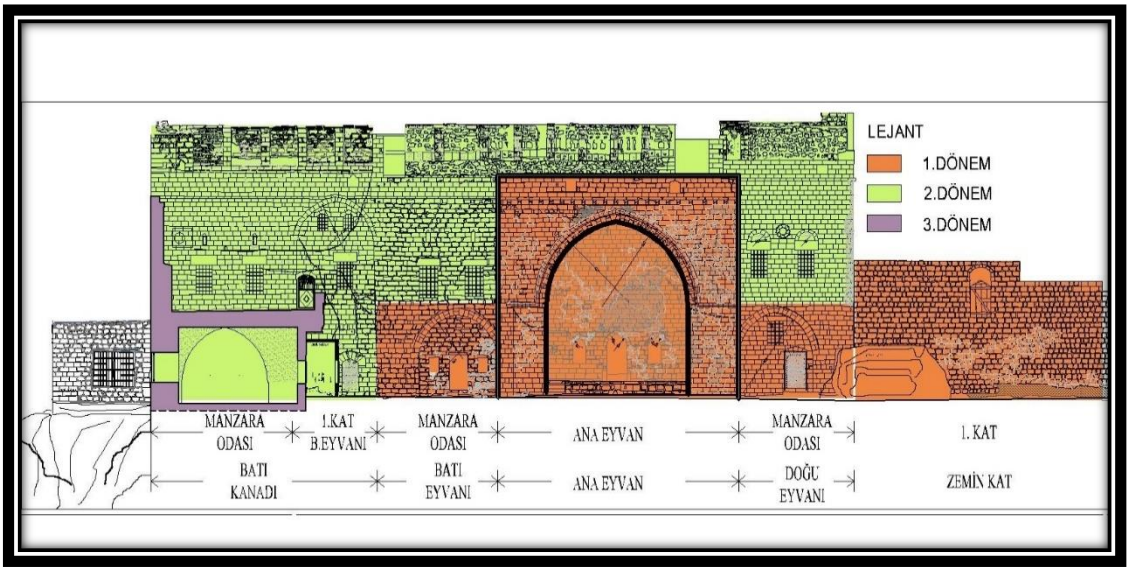
Son döneminde ise; 16.yy-20.yy başlarında ise eklenen batı kanadıyla yapı kümesi son şeklini almıştır[10].

Şekil 4.71 Firdevs Kasrı giriş kat planı dönem analizi

Şekil 4.72 Firdevs Kasrı birinci kat planı dönem analizi

Şekil 4.73 Firdevs Kasrı güneybatı cephesi dönem analizi

4.3.6 Yapısal Durum

Mardin şehir merkezi ve çevresinde bulunan yirmi dört kasırdan biri olan Firdevs Kasrı yapısal olarak günümüze ana karakterini çok fazla yitirmeden ulaşan kasırların en önemlisidir. Gerek sivil mimarideki önemi gerekse de kasır örnekleri arasında öne çıkan özellikleriyle büyük öneme sahiptir. Yapının ana karakteri günümüze kadar bozulmadan gelebilmiş olsa da kullanıcıların değişmesi ve tarihsel süreçte kullanıcı ihtiyaçlarının da yeniden şekillenmesi sonucu kasırda bir takım değişimler yapılmıştır. Yapısal olarak müdahaleler olduğu gibi birimsel boyutta da bazı müdahaleler olmuştur. Bu müdahalelerin yanı sıra yapıya sonradan ilave edilen yeni bölümler, mevcut yapı içerisinde birimsel bir takım ihtiyaçlara yönelik yeni alanlar oluşturulmuş, günümüz yapı malzemeleri kullanılarak tarihi dokuya zarar verilmiştir.

Müdaheleler, Ekler ve Bozulmalar

Ana eyvan ve yandaki eyvandan teşkil edilmiş yapıya ilk olarak manzara odaları ilave edilmiş sonrasında batı ve doğu eyvanı girişleri duvar ile kapatılarak birer kapı girişi ile iç eyvanlara ulaşım sağlanmıştır.

Bu müdahale yapının özgün yapısına zarar vermeden yapılarak yapıya ait özgün malzemeler kullanılarak yapı hacmi genişletilmiştir.

Zaman içerisinde genişleyen yapının mülkiyeti kullanıcılar arasında değişmiş, yeni kullanıcı ihtiyaçları sonrasında yapı kümesi içerisinde hizmetli personel için batı kanadı inşaa edilmiştir. Genişleyen yapı kümesi beraberinde kullanıcı sayısının da artması yapıda birden fazla müdahaleyi beraberinde getirmiştir. Islak hacim ve mutfak ihtiyaçları artarak yapıda bunlar için yeni mekan organizasyonları yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.

Temel olarak yapı ilk yapıldığı dönemdeki sayfiye işlevini yitirerek değişen mevsimlere ayak uydurmaya çalışan bir karaktere büründürülmüştür. Yapıya yüklenen bu rol nedeniyle gün geçtikçe yapıdan beklenilen performans değişmektedir.

Taşıyıcı sistemin korunmuşluğu yapının sürdürülebilirliği açısından en önemli konudur. Yapılan incelemeler ve testler sonucu (çatlak duvar bölümlerine alçı ve cam testi uygulaması) yapıda dikkate değer strüktürel bir problemin izine rastlanmamıştır. Yapıda rastlanılan bozulmaların birçoğu yapıya sonradan yapılan müdahaleler, bakımsızlık sonucu göz ardı edilen temizleme ve onarım çalışmalarının eksikliği sonucu oluştuğu anlaşılmaktadır.

Yapının temel duvarlarını görmek mümkün olmadığı halde yapı üzerinde yapılan kot taramaları sonucu yapının ekseninde bir kayma olmadığı görülmektedir. Bu bilgi de yapının farklı oturmalar yapmadığını göstermektedir. Buna göre yapı temelinde bir sorun olmadığı anlaşılmaktadır.

Giriş katta bulunan Z01 Selsebilli Ana Eyvan mahalinde duvar ve zemin kesme taşlarında yüzey kayıpları, taş yüzeyinde bitkilenme, bazı zemin taş yüzeylerinde kabarmalar, derz boşalmaları mevcuttur.

Z02 Selsebilli Doğu Eyvanı zemindeki taş kaplamada yer yer taş yüzeyinde aşınma meydana gelmiştir.

Z03 Selsebilli Batı Eyvanında zemindeki taş kaplama derzlerinde boşalma meydana gelmiştir. Kuzey duvarda selsebilli nişin arkasına denk gelen küçük bir koridor mevcuttur. Günümüzde kapatılmış olan bu koridor aslında eyvandan üst kata çıkışı sağlayan merdiven aralığı olduğu düşünülmektedir. Altun'un batıdaki eyvan için belirttiği "Büyük eyvanın hemen sağında, tek kat boyunca yükselen ve üst katında iki pencereyle bahçeye

açılan bir bölümü bulunan küçük bir mekandır”[1] ifadesi bunu doğrular niteliktedir. İç mekanda kireçli sıva dökülmüş yer yer de kabarmalar oluşmuştur.

Zemin kotunda kuzey bölümünün önüne, daha sonra betonarme-taş olmak üzere karma yapı sistemleri kullanılarak batıya doğru uzanan ve bitişik düzende yapılan tonozlu mekanlar eklenmiştir. Ahır olarak kullanıldığı anlaşılan bu mekanların ve eyvan cephelerinin önü daha geç bir tarihte bir duvarla kapatılmış ve böylece ikinci kat eklemeleriyle birlikte bahçenin bölünmesi kasrın özgün formunda büyük değişiklikler meydana getirmiştir.

İkinci dönem eklentisi olan birinci kat, küçük eyvanlar üzerine yapılmış olup daha önce sadece dinlenme yeri olan yapıya artık yaşam alanları da eklenerek yapının işlevi genişletilmiş ve karakteri değiştirilmiştir. Özgün mimariye uygun yapılan bu eklentilerde yine düzgün kalker taş kullanılmıştır. Mimari özelliklerine bakılarak 16. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen yapıya manzara odaları ve ahır eklenmiştir. Yapıya eklemlenen ikinci dönem bölümleri olan bu mekanlarda bir takım bozulma izleri görmek mümkündür.

Birinci kat beşik tonozlu eyvanın tavan ve düzgün kesme taşla inşa edilen duvarları sıvalıdır. Zemin özgün kesme taş kaplıdır. Zamanla sıva yüzeyinde nemlenme oluşmuş, zemin kaplamasında da derzlerin boşaldığı gözlenmektedir.

Yapının birinci katında üç adet manzara odası yapıya ikinci dönem (16. yüzyıl) başlarında eklenmiş olup bunlardan doğu eyvanının üzerinde olan manzara odası kesme kalker taşından inşa edilmiş, tonoz, sıvalı boyalı, zemin ise çimento şapla kaplıdır.

Batı eyvanının üzerinde olan manzara odasının batı duvarında küçük bir kapı açıklığının yer aldığı gözlemlenmekte, fakat bu açıklığın geç dönemde kapatılarak ahşap kanatları olan bir nişe çevrildiği görülmektedir. Söz konusu duvarda sivri kemerli bir niş mevcuttur. Oda geç dönemde onarım geçirmiş olup duvarlar ve tavanı sıvalı ve boyalıdır. Zemin ınkara şapla kaplıdır. Zeminde yer yer çatlaklar meydana geldiği ve tonozlarda da yoğun nem izleri görülmektedir.

Birinci kat eyvanının kuzeyinden olan manzara odasına basık kemerli bir kapı açıklığıyla geçiş sağlanmaktadır. Doğu-batı doğrultuda uzanan oda dikdörtgen planlıdır. Ayna tonozlu odanın batı duvarında, aralarında yuvarlak kemerli niş olan lentolu iki pencere ve iki mazgal açıklığı bulunmaktadır. Odanın güney ve kuzey duvarlarında ortada

yuvarlak kemerli bir niş yanlarında ise sivri kemerli birer niş yer almaktadır. Odanın doğu yönüne çekilen yarım taş duvarın arkasında bir banyo ve mutfak birimleri eklenmiş ve duvarlara seramik kaplanmıştır. Bu şekilde odanın özgün durumu değiştirilmiştir. Tonoz sıvalı boyalı olup zemin seramik ile kaplıdır.

Firdevs Kasrından birinci dönem yapısının üzerine inşa edilen manzara odalarının üzerindeki teras bölümü de ikinci dönemde yapıya eklenmiştir. Bu terasa batıdaki eyvanın doğusunda yer alan duvar içindeki taş merdivenle çıkılmaktadır. Birinci katın damını oluşturmakta olup doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Doğu eyvanın üzerine denk gelen bölümün kuzeydoğu kısmında bir tuvalet birimi, ana eyvanın üzerine denk gelen kısımda küçük işlevsiz bir birim ve batı eyvanın kuzeybatı köşesine denk gelen kısımda da güvercinlik olarak kullanılan küçük bir birim bulunmaktadır. Bu birimlerin tamamı düzgün kesme taştan inşa edildiği görülmektedir. Basık kemer kapılı merdiven girişinin kuzeyinde yuvarlak kemerli, arkasındaki duvarında basık kemerli bir kapı açıklığı olan önceki dönemlerde cihannümanın olduğu tespit edilen terasta, günümüzde cihannümadan herhangi bir iz gözlenmemektedir. Terası üçe bölen duvarların içine basık kemerli kapılar açılarak bölümlerin birbirine geçişi sağlanmaktadır.

Güneybatı ana eyvan cephesinde bitkilenme oluşmuştur. Kesme taş duvar yüzeyinde erozyon meydana gelmiş olup tuzlanma ve kireçlenme izlerine rastlanılmıştır.

Doğu eyvanında eyvan girişi duvarla kapatılarak bir kapı ile içeriye giriş sağlanmıştır. Cephede bulunan taş yüzeyinde kararmalar meydana gelmiştir. Damda bulunan çörtenlerin bakımlarının yapılmaması sonucu akan yağmur suyu cepheye değerek aşağı dökülmektedir. Bu durum uzun vadede taşın çok fazla su emmesinden ötürü yüzeyde kalıcı renk değişimlerine sebep olmuştur. Bir takım aydınlatma ve enerji kablo hatları duvar yüzeyinden geçirilerek taşın yüzeyinde tahribatlara sebep vermiştir. Ayrıca iç mekana doğru uzanan tesisat hattı ile kapı girişinin üzerine ahşap kasayla çakılan sineklik elemanı yapı cephesinde ciddir bir tahribat oluşturmaktadır.

Zemin kat seviyesinde bulunan batı kanadıyla aynı dönemde yapıldığı düşünülen hela birimini çatısının betonarme olarak değiştirildiği görülmektedir. Ayrıca hela duvarının doğu kısmından uzayarak havuzun köşesiyle birleşecek şekilde 1,5 m yüksekliğinde bir tuğla duvar yapıldığı görülmektedir. Yapılma amacının bahçe ile batı kanadından

bulunan hizmetli yaşam alanlarının sınırlarının çekilmesinin olduğu hizmetli personelden edinilen bilgiden anlaşılmıştır.

Teras ve dam bölümünde özgün malzemenin bölgede yapıldığı üzere toprak dam olduğu düşünülen kasırda, mevcut durumda günümüz yapı malzemesi olan seramik ile değiştirildiği görülmektedir.

BÖLÜM 5

RESTİTÜSYON ÖNERİLERİ

Mardin Firdevs Kasrı restitüsyon çalışmalarıyla amaçlanan, yapının günümüze gelene kadar uğradığı değişiklikleri belirleyerek, bilimsel verilere dayalı olarak özgün halini bulmak ve restorasyon çalışmalarına zemin hazırlamaktır.

Belgelere dayalı olarak yapılan restitüsyon çalışmasında; öncelikle yapı ile ilgili kaynakların kesinlik derecelendirmesi ve kullanımların gösterildiği restitüsyon analizleri yapılmıştır. Bu analizler bize yapının üç ayrı dönemde yapıldığını gösterir.

Restitüsyon çalışması yapılırken kullanılan kaynaklar ve bu kaynaklardan hangi konularda yararlanıldığı aşağıda maddeler halinde sıralanmaktadır. Yazılı kaynaklardan edinilen bilgiler doğrultusunda yapının ilk yapımından günümüze kadar gelen süreçte birçok ekleme yapıldığı anlaşılmaktadır. Yazılı kaynaklardan elde edilen bilgilerden yapının eyvanlarının üstlerine birinci kat bölümlerinin sonradan ilave edildiğinin savunulduğu bilgisi daha detaylı araştırılmalı ve bu tez çalışmasından sonra yapılacak çalışmalarda tartışılarak incelenmelidir.

Yapıdaki iz ve örneklerden gelen bilgiler;

Rölöve çalışmaları sırasında varlığı kesin olarak belirlenerek tespit edilen, mevcut izi olan, yeri, boyutu ve malzemesi yapıdaki diğer örneklerden anlaşılan elemanların oluşturduğu kaynaklardır.

İzi olmayan fakat varlığı yapıdaki diğer örneklerden bilinenler; yapıda çeşitli nedenlerle bir kısmı ya da tamamı yok olmuş çeşitli yapı elemanlarının yapıdan gelen bilgiler sayesinde bilinenlerdir.

Yapıdaki izi olmayan dönem örneklerinden edinilen bilgiler;

Benzer dönem örneklerinden, yapıda çeşitli nedenlerle bir kısmı veya tamamı tahrip olmuş çeşitli yapı elemanlarının, kapı, pencere, lokma demir korkuluk gibi elamanların restitüsyonu dönem örneklerinden bakılarak anolojik karşılaştırmalar ile yapılmıştır.

1. dönem restitüsyonu; varlığı yapıdan gelen bilgiler, sözlü ve yazılı kaynaklara dayanarak hazırlanmıştır. Geniş bahçeli güney cephesi Mardin Ovası'na, batı cephesi ise Mardin manzarasına hakim selsebilli üç eyvanlı yapı bağ evi olarak tasarlanmış olup yazın dinlenmek ve serinlemek amacıyla inşa edilmiştir. İlk döneme ait olan bu mimaride sadece geniş bahçenin kuzeyine konumlandırılan yapının ana eyvan ve yanlarında birer küçük eyvan yer almaktadır. Eyvanların kuzey duvarında selsebil ve selsebilin suyunu bahçedeki büyük havuza taşıyan su yalaklarının bulunduğu ve yine küçük yan eyvanların kuzey duvar içinde dama geçit veren merdivenleri bulunan bir mimarinin hakim olduğunu anlaşılmaktadır.

2. dönem restitüsyonu; varlığı yapıdan gelen izlerle ve sözlü kaynaklara dayanarak hazırlanmıştır. Yapının cephesinden anlaşıldığı üzere I. dönemde yapının özgün dokusuna uygun malzeme olan Mardin taşından, bağ evi olan Firdevs Kasrı'na yaşam alanları eklenerek bu dönemde köşk mimarisine dönüştürülmüştür. Eyvanların üzerine denk gelen manzara odaları, bunların üzerine bir cihannüma, zemin katta batı yönde ahır birimi eklenerek bahçedeki havuzun batısına duvar çekilmiştir.

3. dönem restitüsyonu; varlığı yapıdan gelen izlerle ve sözlü ve yazılı kaynaklara dayanarak hazırlanmıştır. Bu dönemde yapının batı kanadında birbirine bağlantılı eyvanlar eklenmiş olup doğu eyvan üzerindeki manzara odası büyütülmüş, düz damlı terasın etrafına duvarlar örülmüştür.

BÖLÜM 6

RESTORASYON ÖNERİLERİ

Restorasyon önerilerin dayandığı temel nokta, en az müdahale ile yapının mimari özgünlüğüne zarar vermeyecek düzeyde çözümler sunmaktır.

Restorasyonda, yörede mevcut özgün yapı malzemeleri (kalker taşı, ınkara harç) kullanılmış ve halen yaşayan, geleneksel yöntemi bilen yapı ustalarına danışılmıştır. Dışarıdan fiziksel gözleme dayalı incelemeler sonucunda yapının strüktürel açıdan bir sorununun olmadığı anlaşılmıştır. Yapıdaki bozulmalar bakımsızlık, niteliksiz ekler ve niteliksiz onarımlardan kaynaklanmaktadır.

Restorasyon projesinde konut işlevinin kismi olarak sürdürülmesi önerilirken, yapının bir kısmının da kamusal etkinlikler için planlanan zamanlarda kullanılması öngörülmüşütür. Yapının zemin kotunda, batı eyvanından başlamak üzere batı eyvanı, batı kanadı mekanları yapı sahipleri ve hizmetli personel tarafından kullanılacağı yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Ana eyvan, doğu eyvanı ve yapıya ilave edilen bay-bayan tuvaletleri ile çay ocağı da etkinlikler için gelecek ziyaretçiler için düzenlenmiştir. Yapının birinci katındaki mekanlar yapı kullanıcıları ve onların özel misafirleri tarafından kullanılacak mekanlar olarak düzenlenmiştir.

Restorasyon ile ilgili kararlar alınırken Venedik Tüzüğü'nin 11. ve 13. maddeleri de dikkate alınmıştır. 11. Maddede yapıya mal olmuş farklı dönemlerin geçerli katkılarına saygı duyulması gerektiği belirtilerek, yapılacak olan müdahalenin yapıda üslüp birliği sağlamak olmaması gerektiğinin altı çizilmiştir. 13. maddede ise yapıya eklenmesi düşünülen bölümler ve elemanlar ile ilgili eğer yapının mevcut karaketini gölgede

bırakmayacak, mevcut oranları değiştirmeyecek ve yapının çevresiyle olan uyuma zarar vermeyeceklerse izin verilebileceği belirtilmiştir[19].

Ayrıca ICOMOS'un Ekim 1999'da Meksika'da yapılan 12. Genel Kurul toplantısında kabul edilen 'Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde, geleneksel yapımın sürdürülmesi gerekliliği ile ilgili açıklamalardan da referans alınmıştır. Bu tüzükte geleneksel yapım, "toplumların barınmak için kullandıkları doğal ve geleneksel bir yöntem; sosyal, çevresel kısıtlamalara bağlı olarak değişen ve sürekli uyarlanan bir süreç" olarak belirtilmiştir (Charter of the Built Vernacular Heritage 1999). Bir toplumun kültürünün aynası olan sivil mimarlığın, bir taraftan o kültürün içinde bulunduğu alan ile ilşkisini gösterirken, diğer taraftan dünyanın kültürel çeşitliliğini yansıtması yönünden önemli olduğunun altı çizilmiştir. Bu tüzükte geleneksel yapıların;

"a) Toplumca paylaşılan bir yapı geleneği,

b) Çevreye uygun yöresel veya bölgesel bir kimlik,

c) Üslup, biçim ve görünüş tutarlılığı veya geleneksel yapı türlerine bağlılık,

d) Anonim olarak aktarılan geleneksel tasarım ve yapı ustalığı,

e) İşlevsel, sosyal ve çevresel kısıtlamalara etkin olarak cevap verebilme,

f) Geleneksel yapım sistemlerinin ve zanaatlarının etkin uygulaması", gibi ayırt edici özellikleriyle tanındığı belirtilmiştir[20].

Bahsi edilen tüzüklerde aktarılan konular ışığında yapıda yapılacak onarım ve eklemelerin Venedik tüzüğü ilkelerine ve ICOMOS kararlarına paralellik göstermesine özen gösterilmiştir.

Bahçede bulunan Z11 Hela birimi dönem eki olmadığı ve niteliksiz yapı malzemeleri kullanıldığı gerekçesiyle kaldırılacaktır.

Batı kanadı terasında bulunan 108 Hela ve 109 Mutfak birimleri dönem eki olmamalarına rağmen, yapı kullanıcılarının ihtiyaçları gereği bölgede bulunan kalker taşından onarılarak yenilenecek ve tesisat elemanları düzenlenecektir.

Birinci katta bulunan 105 Manzara odası içerisindeki yapı kullanıcıları için oluşturulan 106 Banyo-Mutfak birimi kaldırılacaktır.

Birinci restitütüsyonda önerilen yapının doğu kanadı birimleri, yapı kullanıcıları ve ziyaretçiler için mutfak ve banyo olarak işlevlendirilecektir.

Mevcutta Z06 Ahır olarak kullanılan alan, hizmetli personel için mutfak ve banyo olarak işlevlendirilecek olup Z08 Batı Kanadı Eyvanı biriminden bir kapı açılarak ulaşımı sağlanacaktır.

Restorasyon karalarının uygulanmasında temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme müdahale türleri alanında uzman kişilerce ve yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda yapılmalıdır.

Restorasyon kararları; Z01 Selsebili Eyvan

Zemin: Mevcut düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenecektir. Su yalaklarında yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Düzgün kesme taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Restorasyon kararları; Z02 Selsebili Doğu Eyvan

Zemin: Mevcut düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenecektir. Su yalaklarında yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş ve kesme taş duvarda, çimento essaslı derz sıvaları, boya ve badanalar sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Restorasyon kararları; Z03 Selsebili Batı Eyvan

Zemin: Mevcut düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenecektir. Su yalaklarında yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş ve kesme taş duvarda, çimento essaslı derz sıvaları, boya ve badanalar sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Öncelikle giriş kapısı üzerine montajı yapılan muhdes eklerden arındırılacaktır. İç kısımda yukarı çıkış merdiveni olduğu düşünülen ve çıkış merdiveni kapatılarak bir nişe dönüştürülen alanın üzerindeki muhdes kapama kaldırılacaktır. Giriş kapısı olarak da yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu muhdes eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz

pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; Z04 Giriş

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş ve kesme taş duvarda, çimento essaslı derz sıvaları, boya ve badanalar sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Restorasyon kararları; Z05 Kiler

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş ve kesme taş duvarda, çimento essaslı derz sıvaları, boya ve badanalar sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu muhdes eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; Z06 Ahır (Hizmetli Banyo-Mutfak)

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Restorasyon kararları; Z07 Yatak Odası

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu niteliksiz eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; Z08 Batı Kanat Eyvanı

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara sıva ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Restorasyon kararları; Z09 Hizmetli Odası

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Restorasyon kararları; Z10 Hizmetli Odası

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara sıva ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Moloz taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Boşalmış derz arasına geleneksel ınkara harcı doldurularak düzeltilecektir.

Restorasyon kararları; Z11 Hela (Kaldıralacaktır)

Restorasyon kararları; Z12 Çay Ocağı -Z13 WC Bayan-Z14 WC Bay

Bahçe içerisinde kolay ulaşılabilmesi için iki adet ıslak hacim ve bir adet çay ocağı birimi oluşturulacak ve bu birimlerin terası sayesinde kuzeydoğu cephesinden 102 Manzara Odasına doğrudan geçiş sağlanmış olacaktır. Bu yapılaşma tamamen çelik konstrüksiyon ile kurgulanacak olup kasra yapısal olarak bir müdahale yapılmayacaktır.

Zemin: Yükseltilmiş döşeme üzeri seramik uygulanacakatır.

Duvar: Çelik karkas üzeri mdf ve suya dayanıklı ireco ahşap kaplama uygulanacaktır. Islak hacimler içerisinde neme dayanaklı alçıpan üzerine brüt beton astarı sürülerek yüzeye beyaz 20*20 seramik kaplanacaktır.

Tavan: Neme dayanıklı alçıpan üzeri sıva ve boya uygulanacaktır.

Cephe: Çelik konstruksiyon olarak düzenlencek olan birimlerin cephesi ireko ahşap kaplama yapılacak olup, sarı kalker rengine yakın su bazlı ahşap boyası ile boyanacaktır.

Restorasyon kararları; Havuz

Zemin: Mevcut beton şap kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Kesme taş duvarda, çimento essaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılarak sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Havuzun çevresindeki parapet taşlar korunacak, kırık ve yüzey kaybı olanlar aynı boyut ve malzeme ile yenilenecektir.

Restorasyon kararları; 105 Manzara Odası

Zemin: Mevcut karo mozaik kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Düzgün kesme taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç

ile derz dolgusu yapılacaktır. Düzgün kesme taş bölme duvar fonksiyon gereği korunacak ve yapılmış olan ıslak mekan mevcut haliyle korunacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Koruyucu tabaka olarak geleneksel ınkara harcı uygulanarak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu muhdes eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; 104 Eyvan

Zemin: Mevcut karo mozaik kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Düzgün kesme taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır. Düzgün kesme taş bölme duvar fonksiyon gereği korunacak ve yapılmış olan ıslak mekan mevcut haliyle korunacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Koruyucu tabaka olarak geleneksel ınkara harcı uygulanarak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu muhdes eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; 103 Manzara Odası

Zemin: Mevcut karo mozaik kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Düzgün kesme taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır. Düzgün kesme taş bölme duvar fonksiyon gereği korunacak ve yapılmış olan ıslak mekan mevcut haliyle korunacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Koruyucu tabaka olarak geleneksel ınkara harcı uygulanarak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu muhdes eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz

pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; 102 Manzara Odası

Zemin: Mevcut karo mozaik kaldırılarak ortaya çıkacak olan düzgün kesme taşların boşalan derzleri özgün malzeme olan ınkara harç ile yenilenerek zemin oluşturulacaktır. Yüzey kaybına uğramış taşlar 5 cm kadar çürütülecektir, 5 cm den daha derin olan erimelerde taş değiştirilerek restorasyonu tamamlanacaktır.

Duvar: Düzgün kesme taş duvarda, çimento esaslı derz sıvaları sökülerek yüzey temizliği yapılacak, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecek ve yerine özgün malzeme olan ınkara harç ile derz dolgusu yapılacaktır. Düzgün kesme taş bölme duvar fonksiyon gereği korunacak ve yapılmış olan ıslak mekan mevcut haliyle korunacaktır.

Tavan: Tonozların üzerindeki sıvalar ve tüm kaplamalar sökülecek, kemer taşları ve çapraz tonoz temizliği sağlanacaktır. Bu süre sonunda taşıyıcı özelliğini kaybetmiş olan taşlar değiştirilecektir. Koruyucu tabaka olarak geleneksel ınkara harcı uygulanarak düzeltilecektir.

Ahşap Kapı: Yapıda iç mekandan dış mekana geçiş kapı malzemesi olarak örneği olan ve yapım tekniği de göz önünde bulundurularak ceviz keresteden mevcut boşluğa oturacak şekilde imalatı yapılacak ve yerine uygulanacaktır.

Ahşap Kasalı Pencere ve Lokma Korkuluk; Cephede bulunan basit ahşap ve naylon örtü ile kapatılan pencere boşlukları bu muhdes eklerden öncelikle arındırılacaktır. Sonrasında yapıda örneği bulunan pencerelerin malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz ağacından mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni ahşap ceviz pencereler uygulanacak üzerinde de yapıda örneği bulunan lokma korkuluklar takılacaktır.

Restorasyon kararları; 109 Teras

Bahçe içerisinde kolay ulaşılabilmesi için iki adet ıslak hacim ve bir adet mutfak birimi oluşturulacak ve bu birimlerin terası sayesinde kuzeydoğu cephesinden 102 Manzara

Odasına doğrudan geçiş sağlanmış olacaktır. Bu yapılaşma tamamen çelik konstruksiyon ile kurgulanacak olup kasra yapısal olarak bir müdahale yapılmayacaktır.

Zemin: Yükseltilmiş döşeme üzeri ireko ahşap kaplama uygulanacakatır.

Restorasyon kararları; Bahçe Parapet

Güvenlik amaçlı olarak bahçe duvarlarının güney cephesine düzgün kesme taştan parapet uygulanacaktır.

Restorasyon kararları; Bahçe Duvaları

Mevcut moloz taş temizlenerek eksik taşlar tamamlanacaktır ve bahçe duvarının restorasyonu yapılacaktır. Özgün yapısında yer alan basık kemerli basit bir kapı açılarak bahçeye giriş kapısı yapılacaktır.

Duvar: Kesme taş duvarda yüzey temizliği yapılarak, sarı uçlu tel fırça kullanılarak, yüzey kararmaları yıkanacaktır, yabani otlar kaldırılacaktır, çimento esaslı sıvalar temizlenecektir. Boşalan derz arasına horasan harcı uygulanacaktır.

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mardin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin geleneksel sivil ve anıtsal mimarisinin özgün örnekleri barındıran şehirlerin başında gelmektedir. Tarihi çevrede kentleşme ülkemizde birçok bölgenin olduğu gibi Mardin şehrinin de bir problemidir. Mardin şehir merkezi tarihi bölgenin dışına taşacak şekilde hızlı büyüme sürecini en derin şekilde yaşayan illerimizin başında gelmektedir. Hızlı büyüme ile birlikte tarihi bölge içerisinde kalmış bir çok tarihi yapı da bu şehirleşme hareketinin içersinde kalmıştır. Yapı kullanıcılarının ihtiyaçlarının değişmesi ya da kullanıcıların değişmesinden kaynaklı tarihi yapılara bilinçsiz ve plansız bir şekilde müdahaleler gerçekleşmiştir. Tüm müdahalelere ragmen birçok yapı günümüze özgün durumunu büyük ölçüde koruyarak gelebilmiştir.

Mardin şehri kültür turizmine çok büyük katkılar sunabilecek potansiyelleri barındırmaktadır. Buna rağmen yerel yönetim ve yatırımcı halk bu potansiyelleri yanlış kullanmakta ve bilinçsiz bir yapılaşma yarışının içine girmektedirler.

Mardin tarihi merkezinde farklı karakerlere sahip sivil mimari örnekleri görmek mümkündür. Kasır yapıları bir diğer isimlendirilmesiyle bağ evleri Mardin şehir merkezinde Artuklu döneminden (14.yüzyıl) günümüze kadar gelebilmiş sivil mimari eserlerinden biridir.

Tez kapsamında incelenen Firdevs Kasrı özgün karakterini büyük ölçüde korumasıyla diğer kasır yapıları arasında öne çıkmaktadır. Kasrın incelenmesindeki amaç yapıyı tümüyle ilk yapıldığı döneme götürmek değil, yapının mevcut kullanıcıları ve kullanıcı ihtiyaçlarıyla birlikte günümüz modern şehir yaşamının bir parçası olmasını sağlamaktır. İncelemeyle birlikte edilen bilgiler ve uygulanması planlanan yöntemler ışığında diğer

kasır yapılarının anlaşılabilmesi ve gerekli müdahalelerin yapılarak tarihi bölgede kasır mimarisinin tekrardan itibar kazanarak şehir hayatındaki yerlerini kullanıcılarıyla birlikte almaları önemli bir kazanımdır.

Bu kapsamda Firdevs Kasrı için analitik rölöve hazırlanmış, tarihi, mimarisi, kullanıcı kimliği, yapı karakteri ve yakın çevresiyle ile birlikte bir değerlendirme yapılarak korunması yönünde öneriler geliştirilmiştir. Yapıya ilişkin alınan restütüşsyon ve restorasyon kararları Mardin'de yeralan kasır yapıları için de bir örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Mardin kasır mimarisinin özgün niteliklerinin korunması, boş ve hasarlı yapıların bu tez çalışması sonrası yaşama kazandırılmaları, sürdürülebilir koruma açısından önemli bir kazanımdır. Aynı zamanda alınacak koruma önlemlerinin uygulanabilirliği ve ekonomik oluşu da önemli ve gereklidir. Bunun gerçekleşebilmesi için varsa mülkiyet problemlerinin bir an önce çözülmesi, mülk sahiplerinin, kamunun ve yerel halkın duyarlı davranarak kasır mimarisinin bölgede yeniden canlanması için çaba göstermeleri gerekmektedir. Kamu kurumları, mimarlar ve konuyla ilgili meslek gruplarının koruma konularında aktif rol alarak komuoyunun aydınlatılması ve bilinçlenmesi için beraber hareket etmeleri ön koşuldur.

Bu bağlamda çalışmanın başta Firdev Kasrı olmak üzere geleneksel Mardin mimarisinde yer alan kasır yapılarının korunması için bir katkı olması umulmaktadır.

KAYNAKLAR

[1] Arslan, H., Karadoğan, S. (2007), Makalelerle Mardin II Ekonomi- Nüfus-Kentsel Yapı, "Mardin Şehrinin Situasyonu ve Yer Seçiminde Etkili Olan Coğrafi Faktörler" Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi, Yayın No: 8, (Kitap Bölümü)

[2] Alioğlu, E.F. (2000). Mardin Şehir Dokusu ve Evler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

[3] Mardinimiz, Mardin'in Coğrafyası, http://www.mardinimiz.com/cografya.htm, 25 Mart 2019.

[4] Mardin Valiliği, Yaşayan Tarih Mardin, Resim matbaası, İstanbul, 1999.

[5] Aydın, S. Emiroğlu, K. Özel, O. Ünsal, S. (2000). Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, 9, İstanbul.

[6] Aru, K. (1998). Türk Kenti: Türk Kent Dokularının İncelenmesi ve Bugünkü Koşullar İçinde Değerlendirilmesine İlişkin Yöntem Araştırması. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

[7] Duyan, F. (2002). Mardin Suphi Bisen Evinin Restorasyon Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara,

[8] Çağlayan, M. (2010). Geleneksel Mardin Kasırlarının Mimari Özellikleri ve Korunması Üzerine Bir Yöntem Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Dijle Ünivesitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

[9] Bekleyen, A. Eski Diyarbakır Evlerinin Kitlesel Biçimlenmesini Etkileyen Asal Etmenlerin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Ün. Fen Bilimleri Ens., Diyarbakır, 1993.

[10] M.Ali Ensari Evi (Firdevs Köşkü) – Mardin, Türkiye Kültür Portalı, https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mardin/kulturenvanteri/mali-ensari-evi-firdevs-kosku, 21 Şubat 2017.

[11] Altun, A. (1978). Anadolu'da Artuklu Devri Türk Mimarisi'nin Gelişmesi, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

[12] Firdevs, TDV İslam Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/firdevs#1 , 13 Ekim 2019

[13] Yıldız, İ. (2010). Tarihi Mardin Çeşmeleri, Mardin Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, Mardin.

[14] Mutçalı, S. (1995). Arapça-Türkçe Sözlük, s. 124, Dağarcık Yayınları, İstanbul,

[15] Dinç, E. (2015). Geleneksel Mardin Mimarisinde Kullanılan Malzeme Ve Uygulanan Yapım Tekniklerinin Günümüz Restorasyon Uygulamalarında Sürdürülebilirliğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dijle Ünivesitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

[16] Kuban D. (1966), "Türkiye' de Malzeme Koşullarına Bağlı Geleneksel Konut Mimarisi Üzerinde Bazı Gözlemler", Mimarlık Dergisi, 4

[17] Acabey, B. (2007), Makalelerle MARDİN II- Ekonomi-Nüfus-Kentsel Yapı, "Mardin evlerinin genel yapım teknolojisi ve yapı malzemesi". Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayın No:8.

[18] Dalkılıç,N. Halifeoğlu (2010). Tarihi Yapıların Restorasyon Uygulamalarında Geleneksel Yapım Tekniklerinin Kullanımı: Mardin Tekke Cami-Şah Sultan Hatun Medresesi Restorasyonu. Mimarlık Dergisi, 5

[19] Venedik Tüzüğü (1964).

[20] Ahunbay, Z. (2011). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. YEM Yayın, İstanbul.

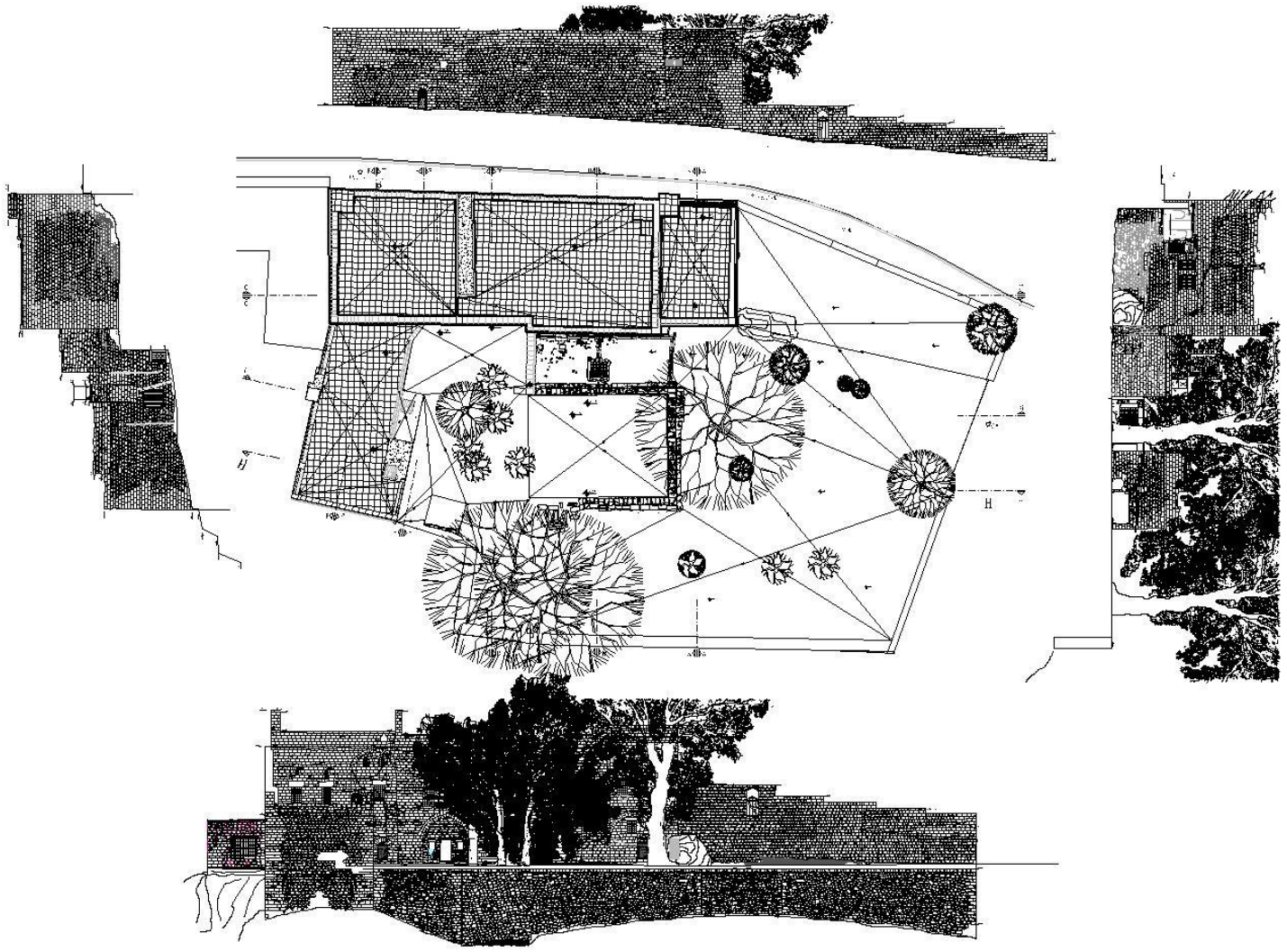
EK-A

RÖLÖVE, RESTİTÜSYON, RESTORASYON VE FOTOĞRAF PAFTALARI

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

VAZİYET PLANI

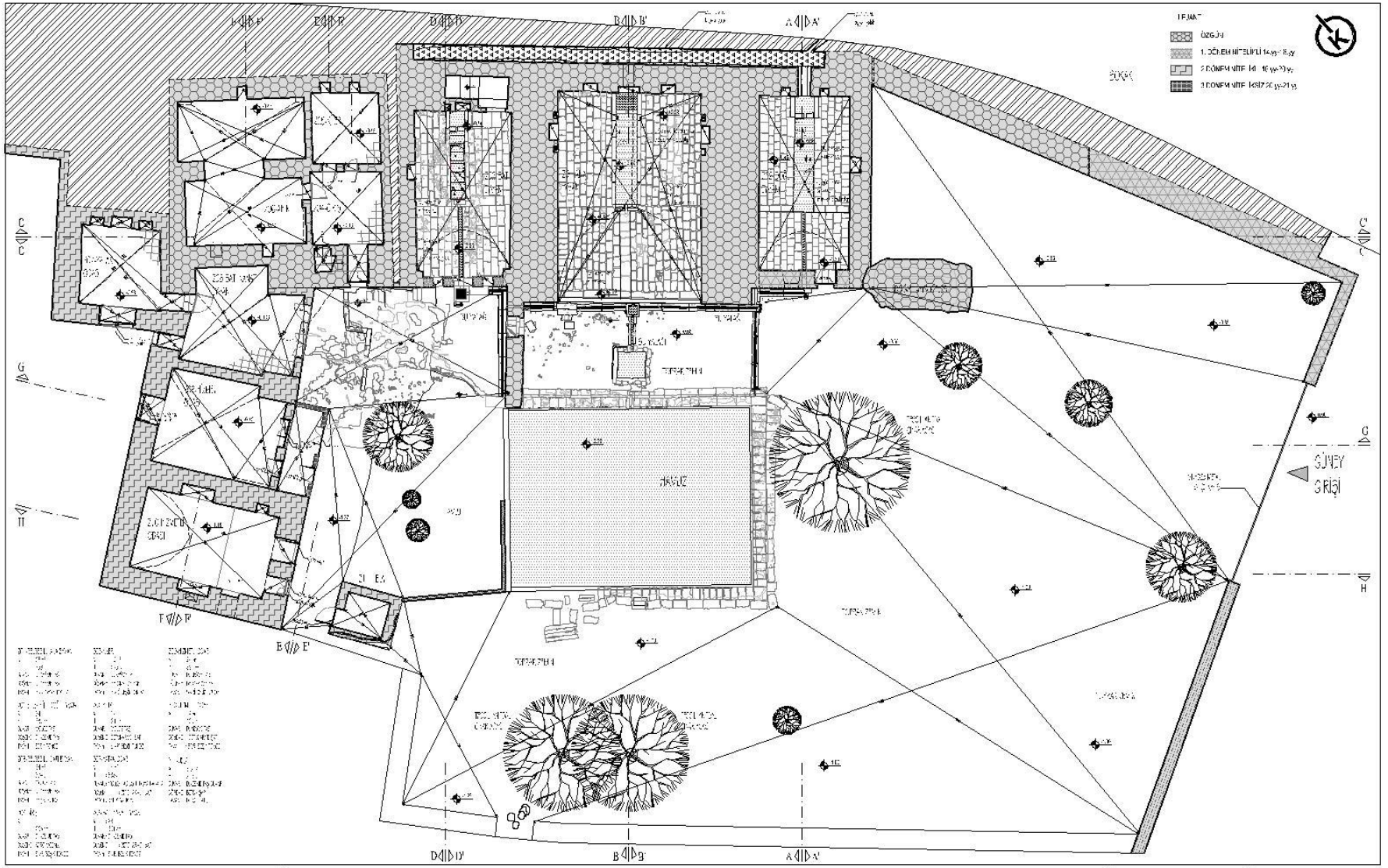
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

-0,50 KOTU PLANI (GİRİŞ KAT PLANI)

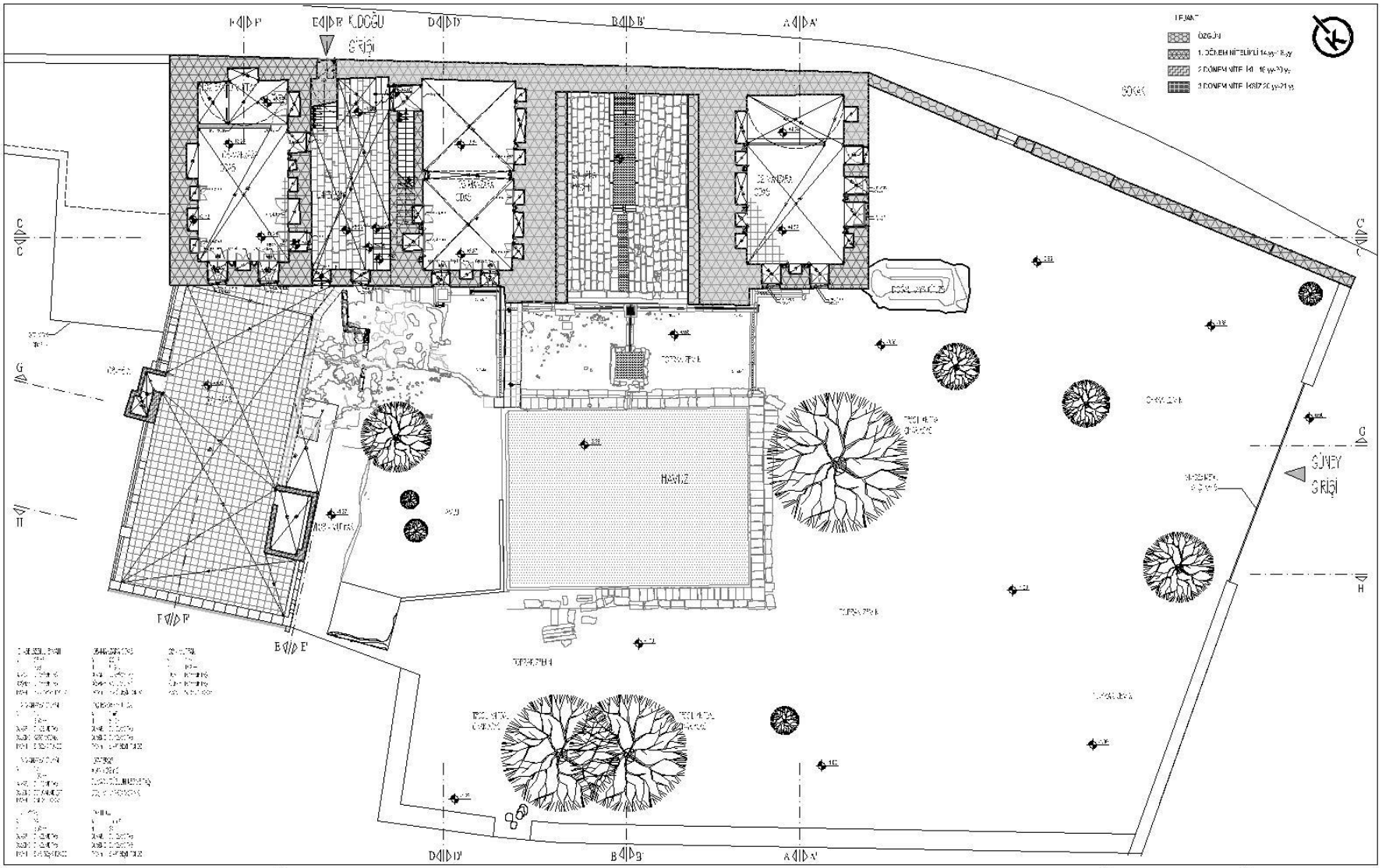
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

+3.90 KOTU PLANI (ÜST KAT)

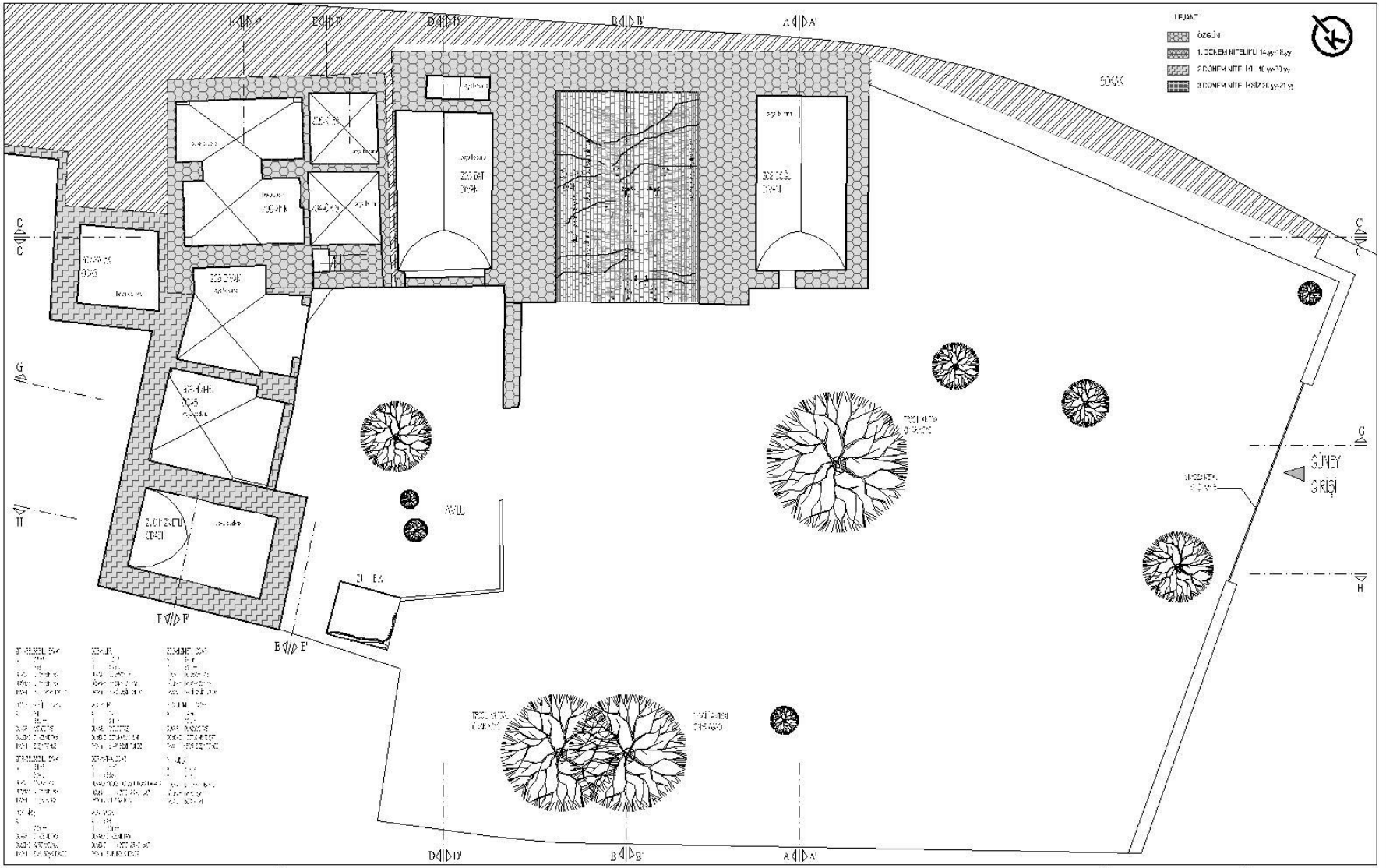
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

GİRİŞ KAT TAVAN PLANI

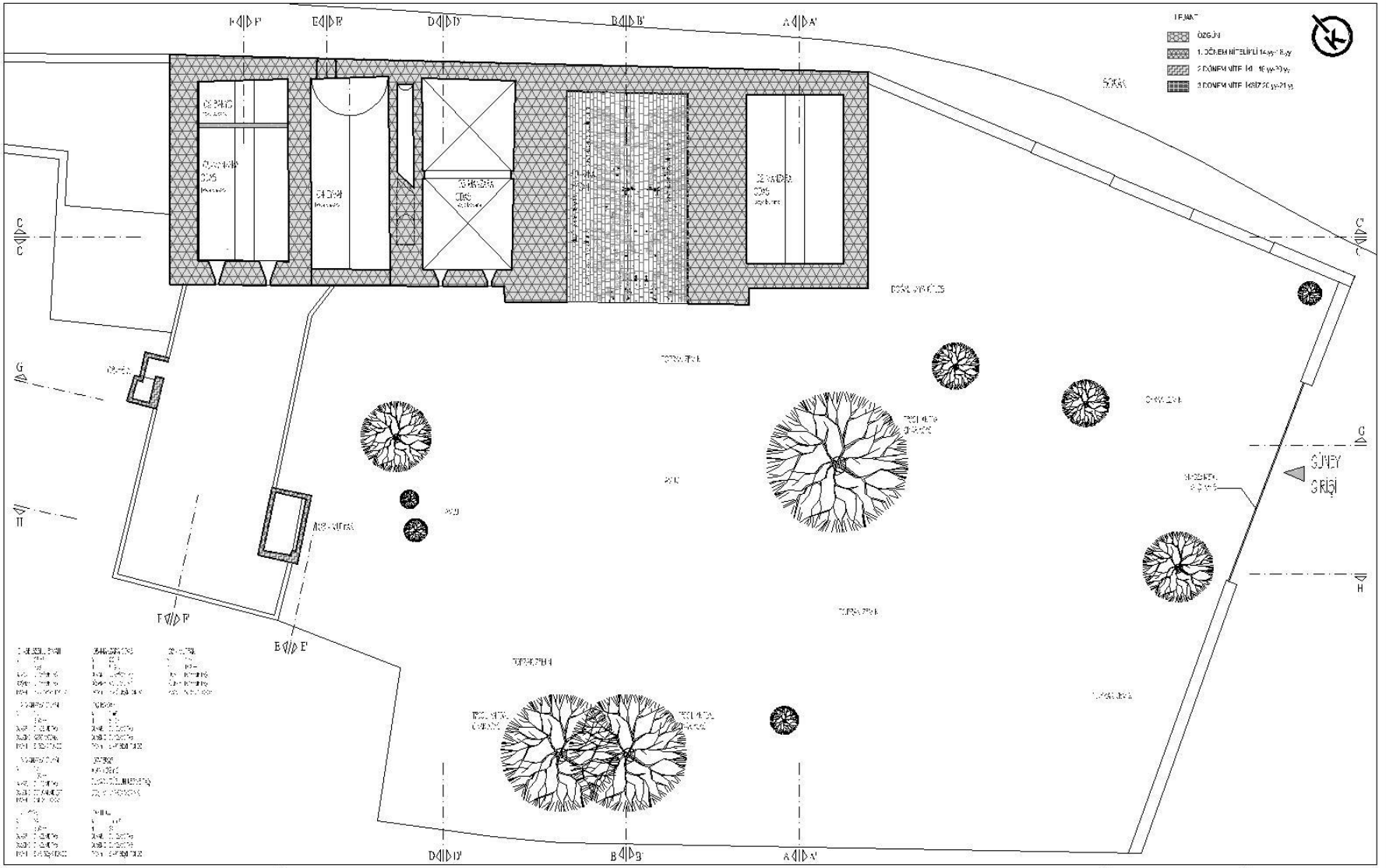
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

ÜST KAT TAVAN PLANI

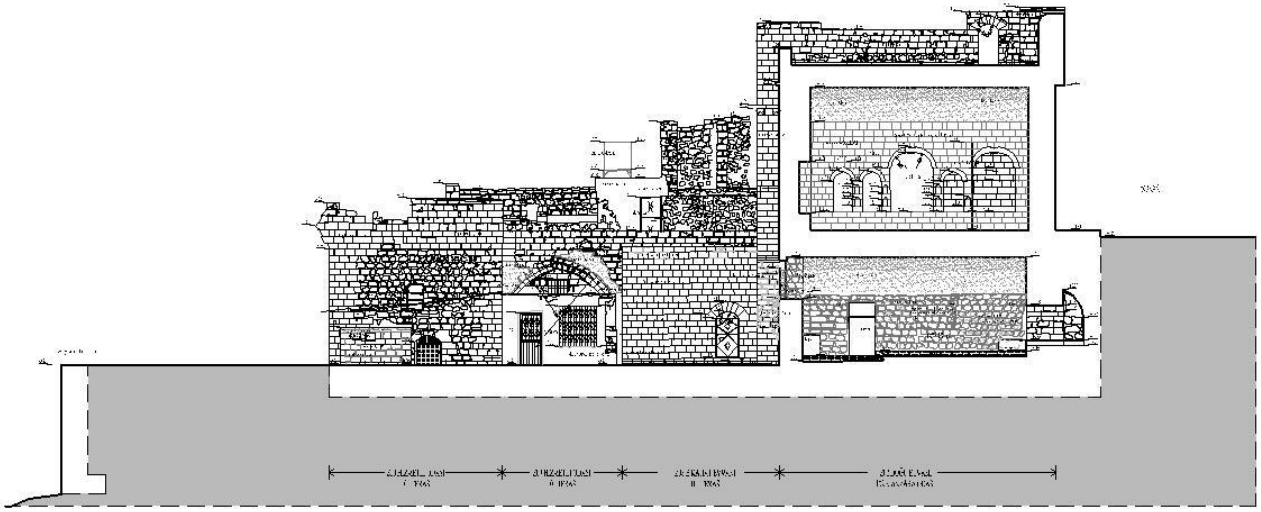
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

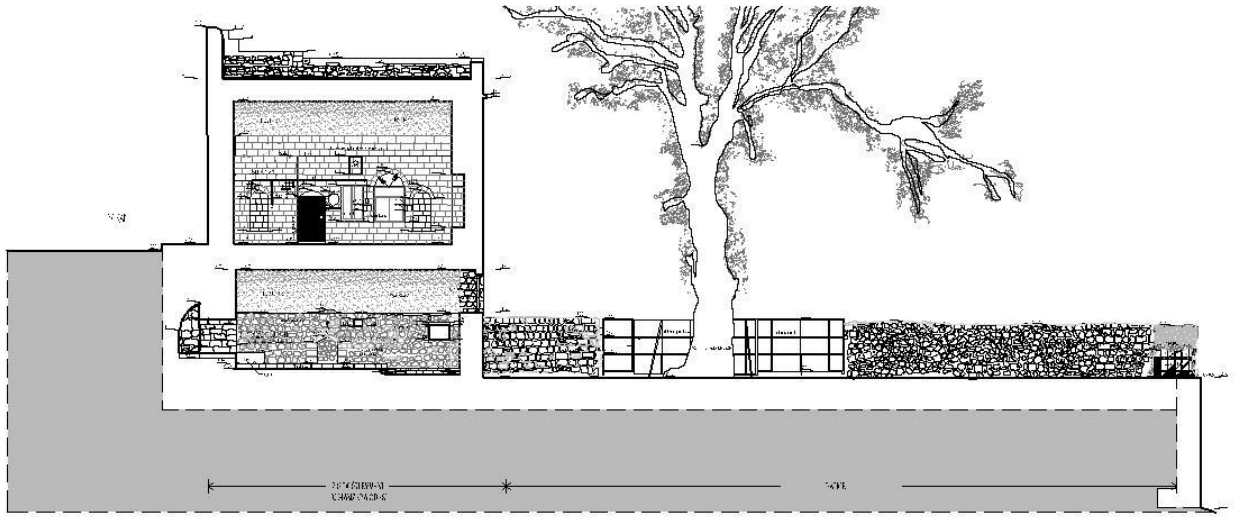
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

A'A KESİT | ANALİTİK RÖLÖVE | ÖLÇEK : .....

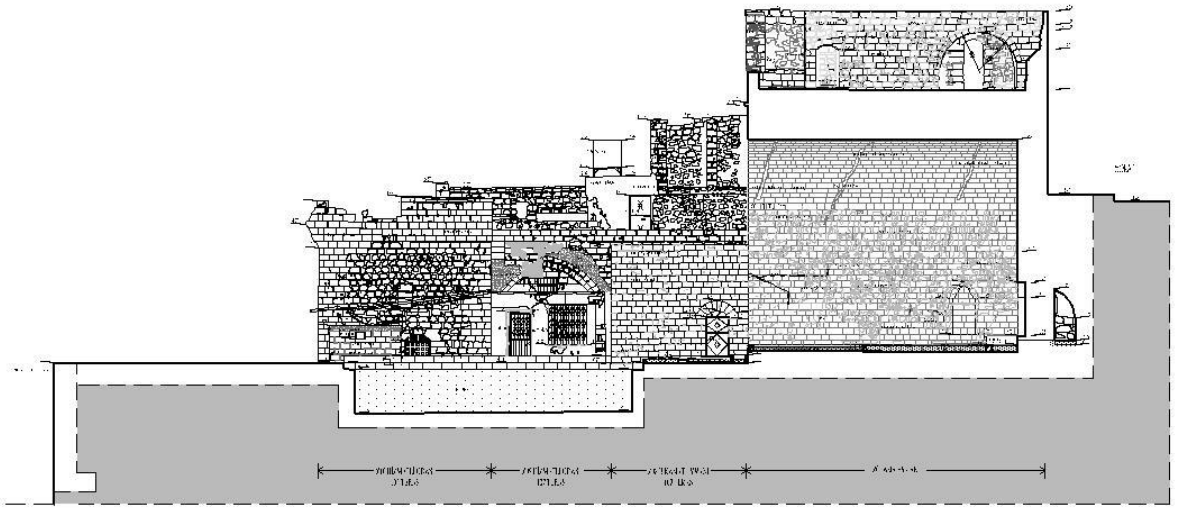

A'A' KESİT | ANALİTİK RÖLÖVE | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

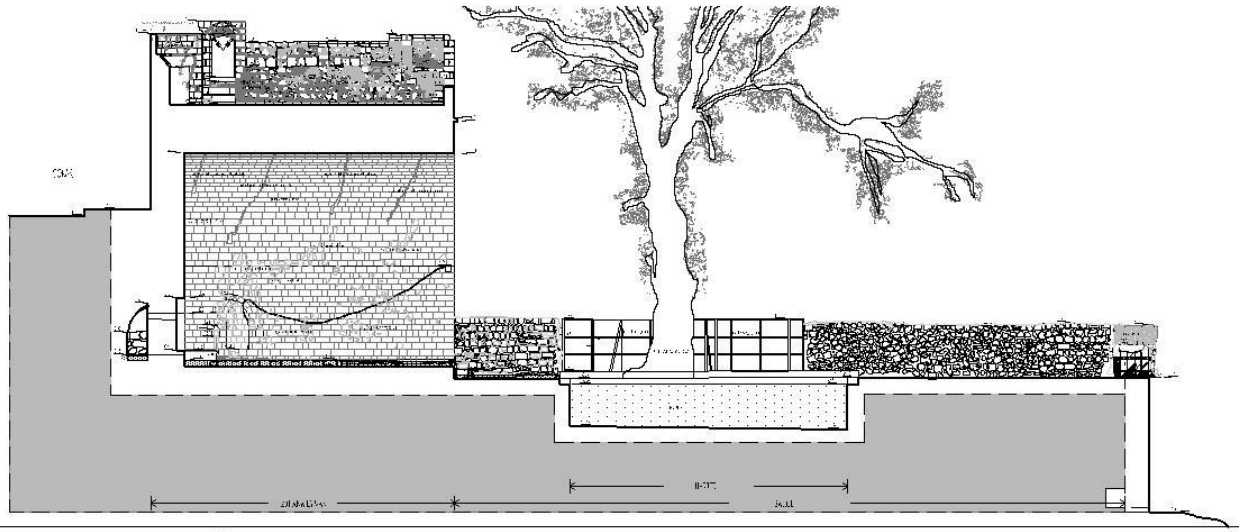
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

B / B KESİT

ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

B / B KESİT

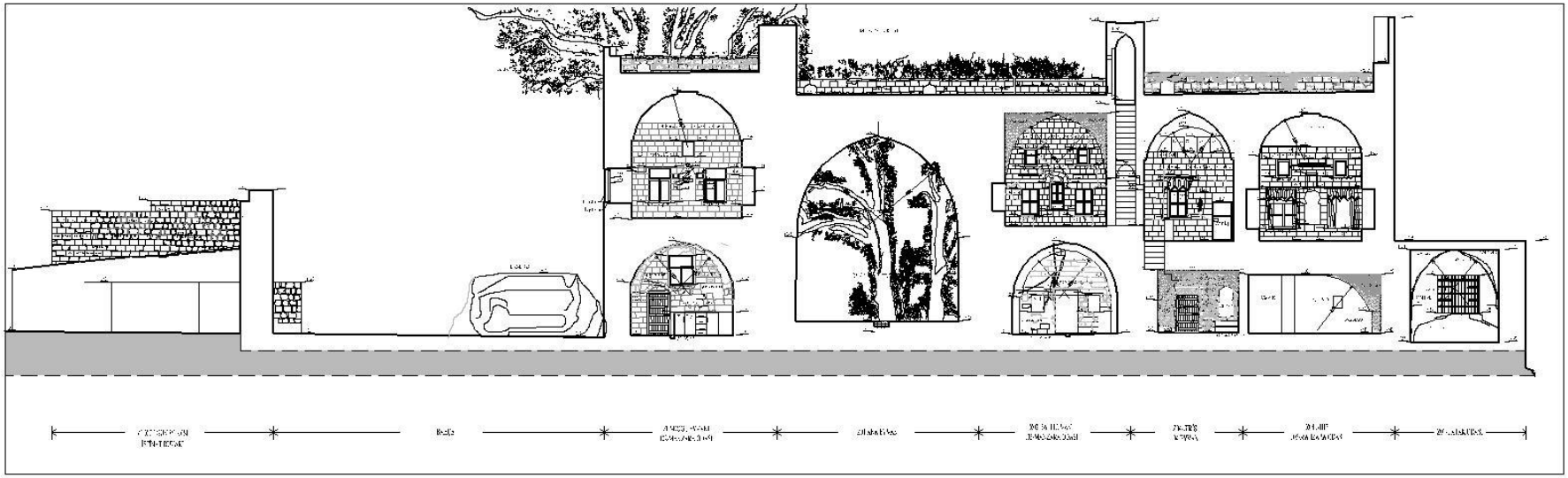
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

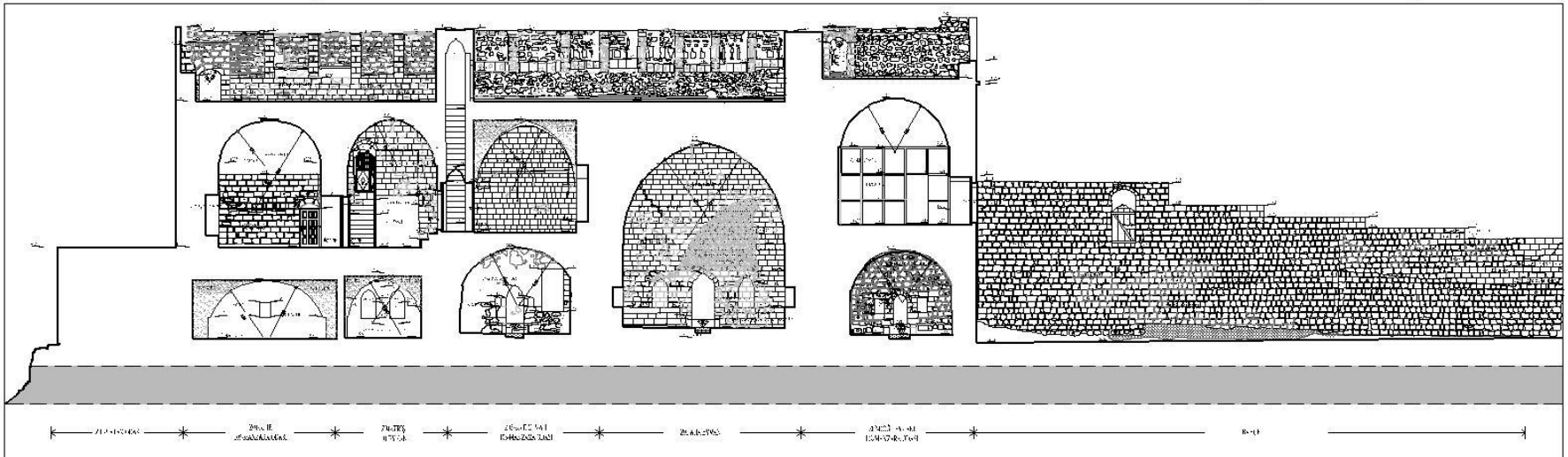
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

C-C KESİT

ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

C-C KESİT

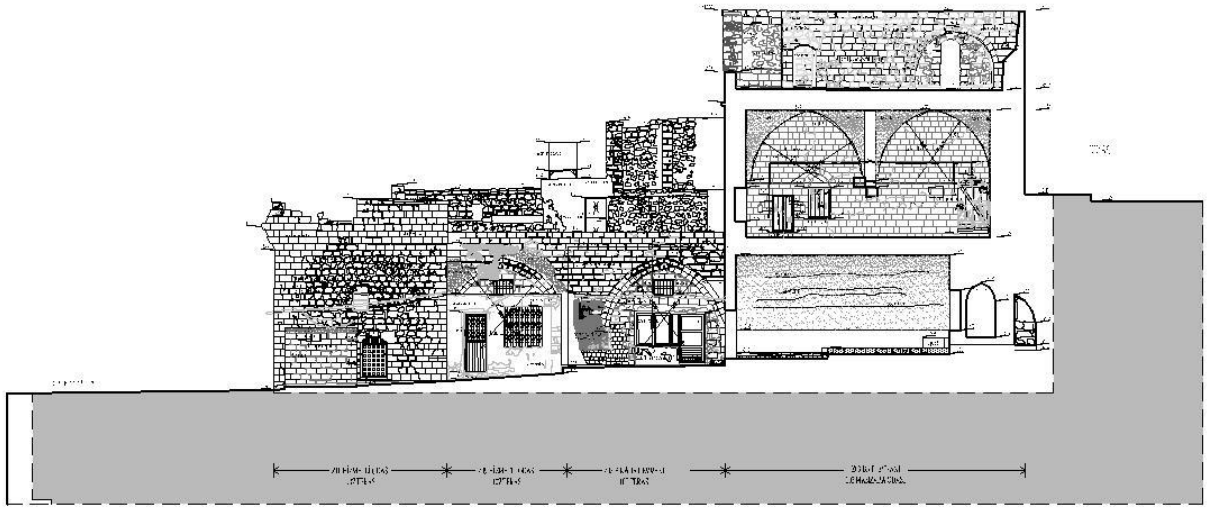
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

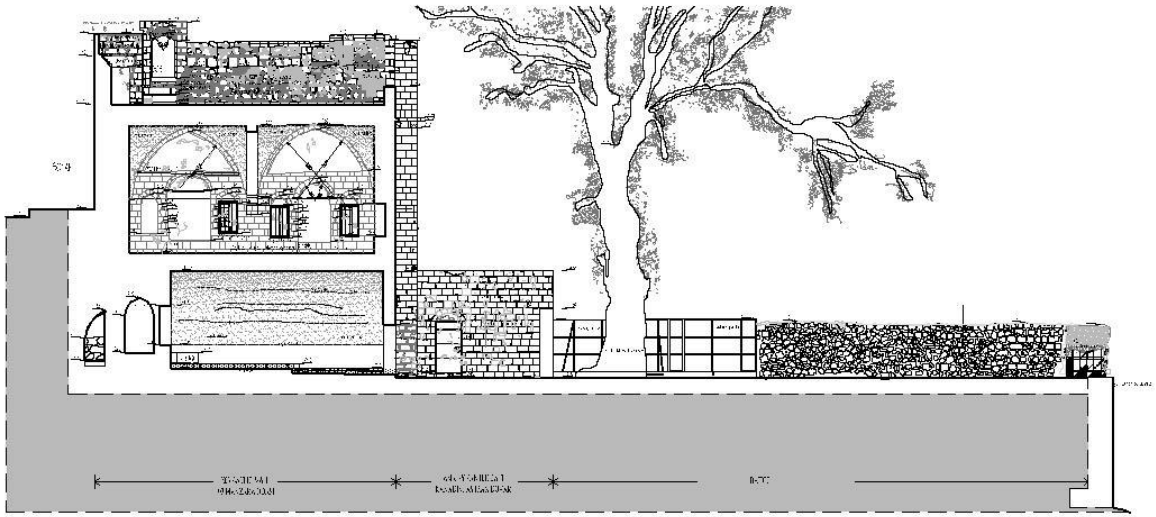
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

D ; D' KESİT

ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

D ; D' KESİT

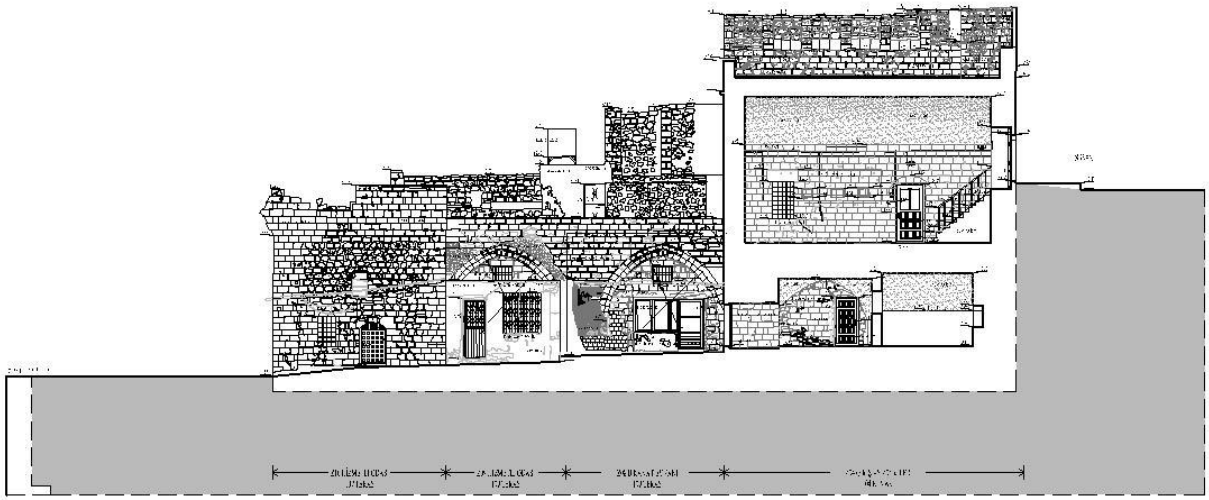
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

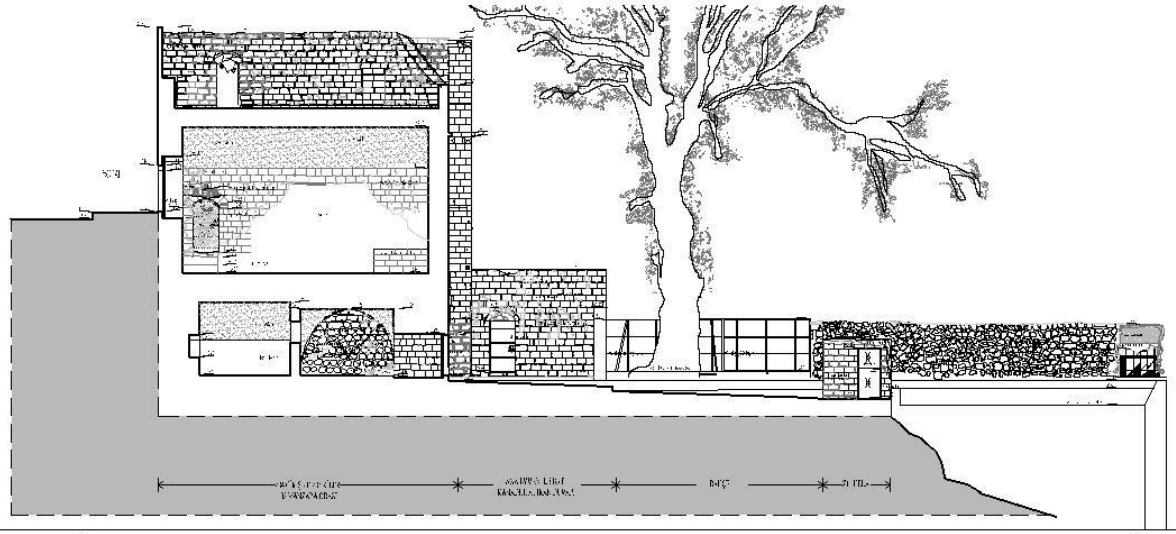
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

E - E KESİT

ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

F - F KESİT

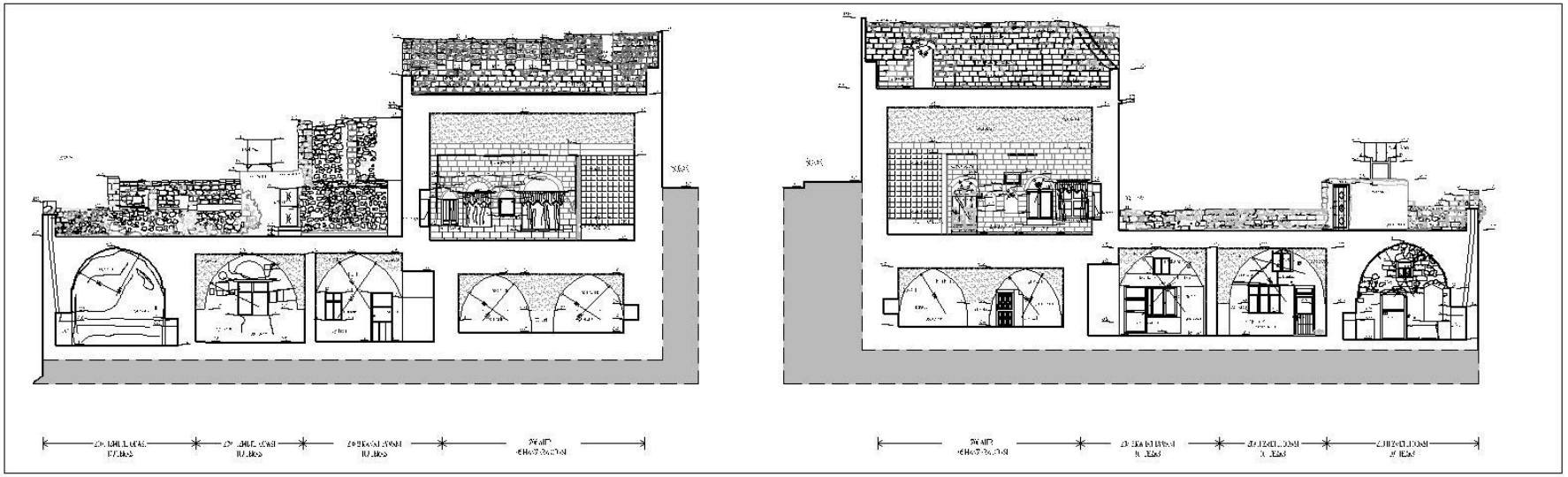
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

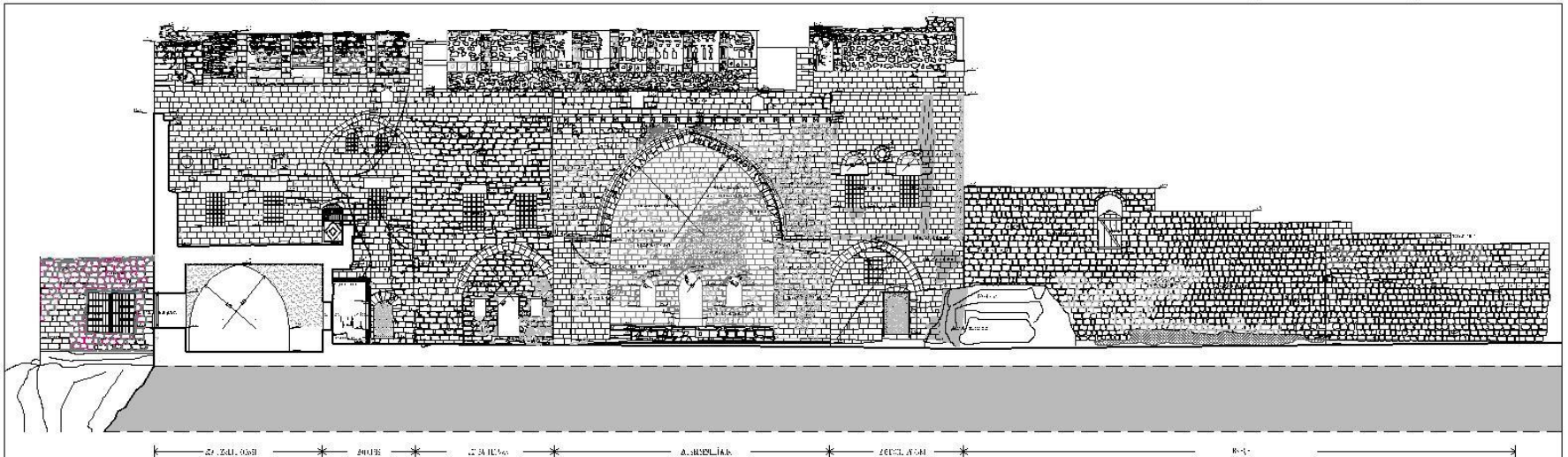

E - E KESİT

ANALİTİK RÖLÖVE

F - F KESİT

ÖLÇEK : .....

G - G KESİT

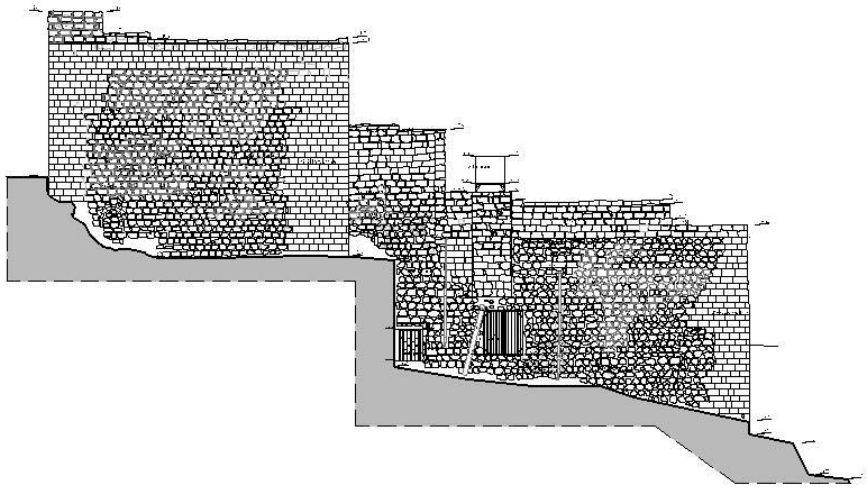
ANALİTİK RÖLÖVE

ÖLÇEK : .....

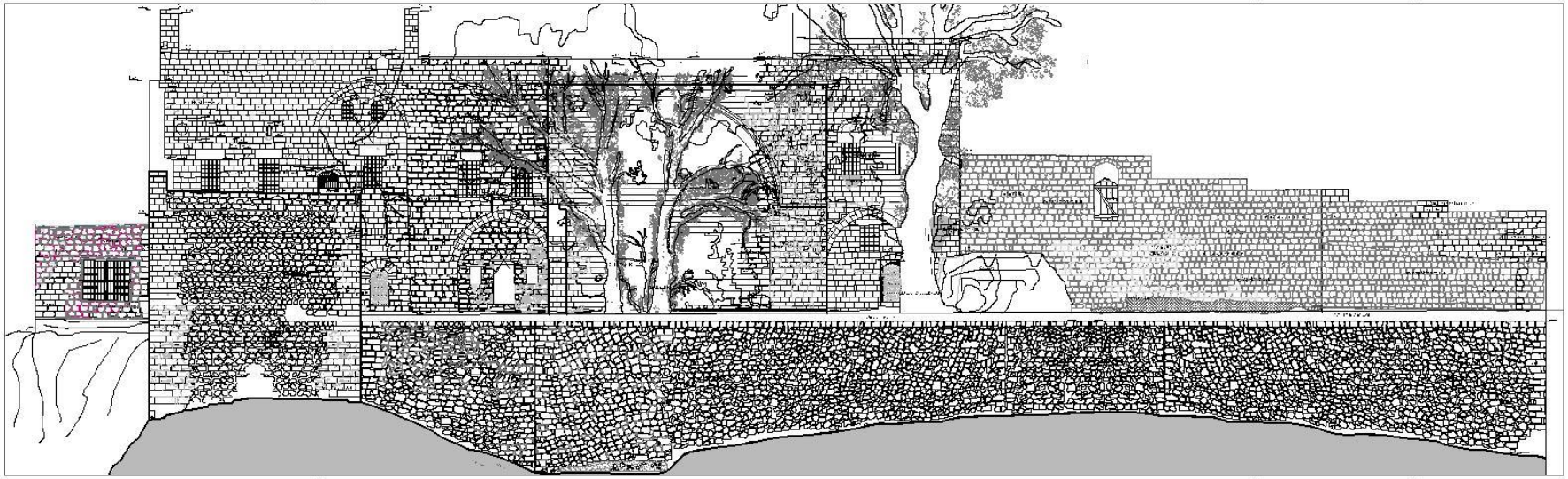
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

BATI CEPHESİ | ANALİTİK RÖLÖVE | ÖLÇEK : .....

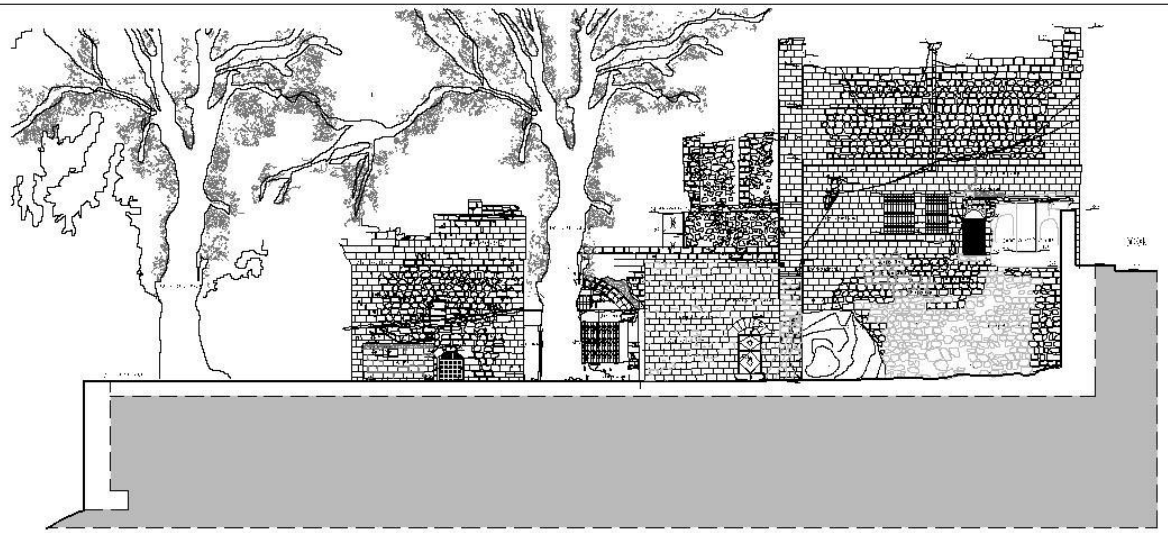

GÜNEY CEPHESİ | ANALİTİK RÖLÖVE | ÖLÇEK : .....

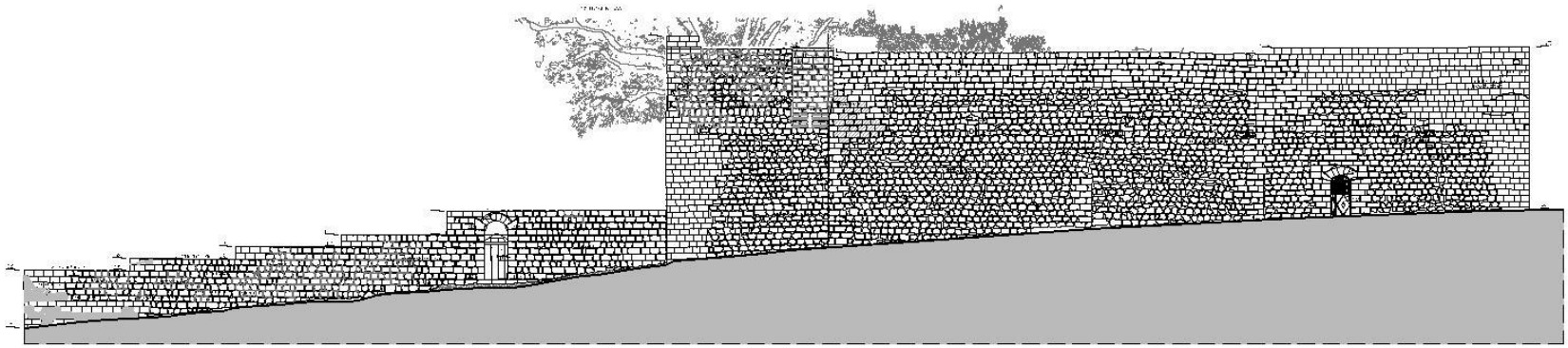
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

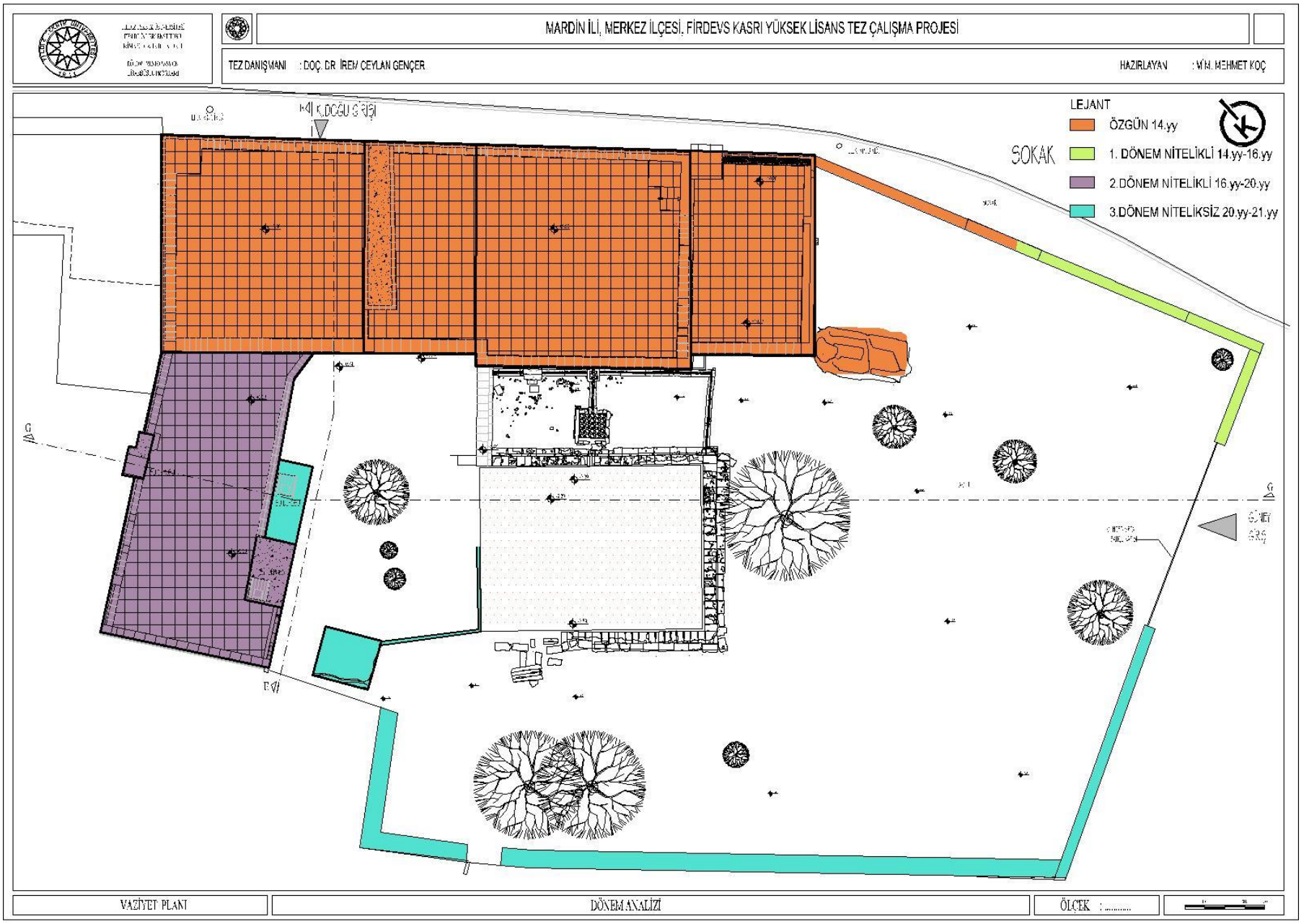
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

DOĞU CEPHESİ | ANALİTİK RÖLÖVE | ÖLÇEK : .....

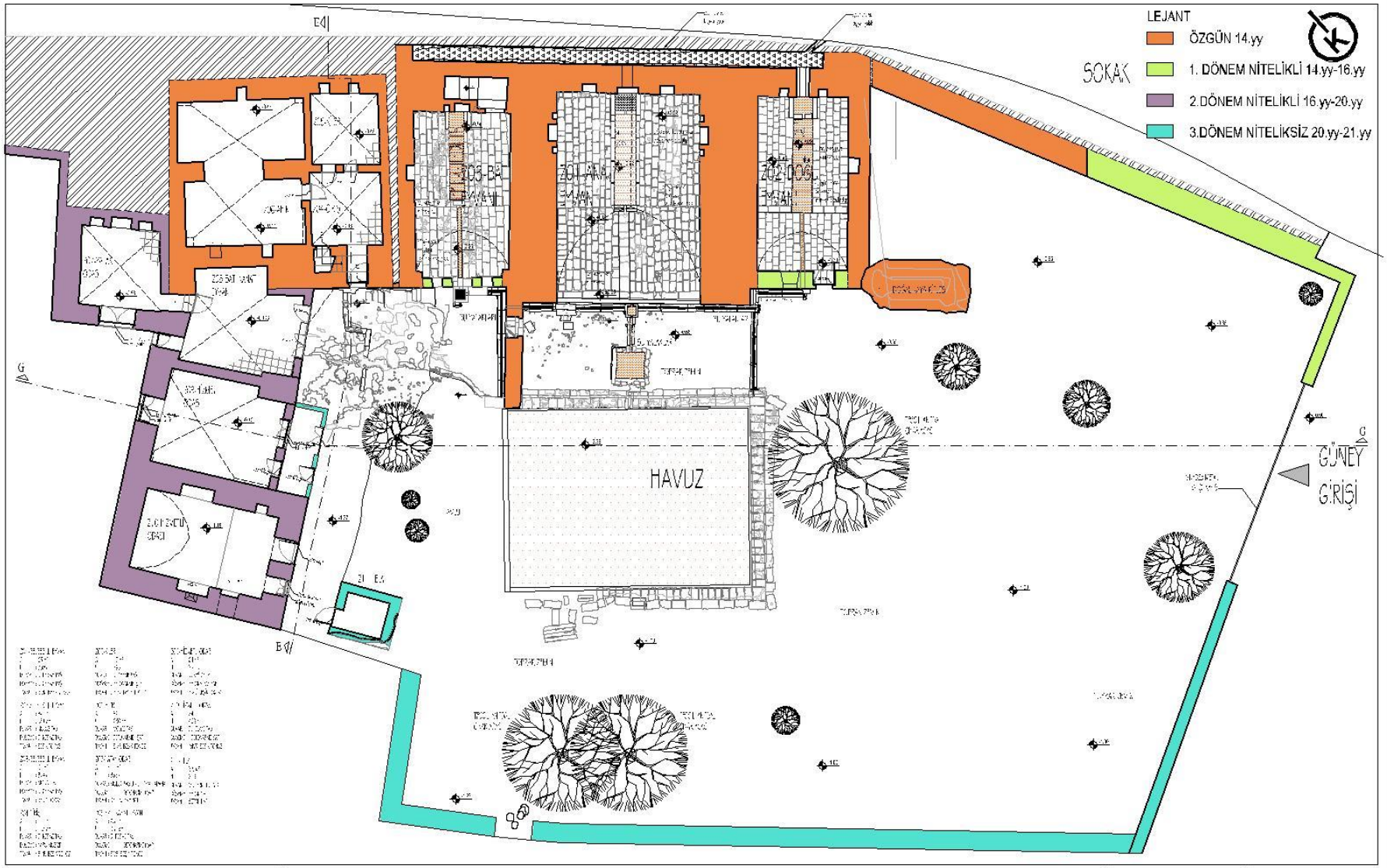
KUZEY CEPHESİ | ANALİTİK RÖLÖVE | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ
LEJANT
ÖZGÜN 14.yy
1. DÖNEM NİTELİKLİ 14.yy-16.yy
2.DÖNEM NİTELİKLİ 16.yy-20.yy
3.DÖNEM NİTELİKSİZ 20.yy-21.yy
SOKAK
KUZEY DOĞU GİRİŞİ
GÜNEY GİRİŞİ
VAZİYET PLANI
DÖNEM ANALİZİ
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

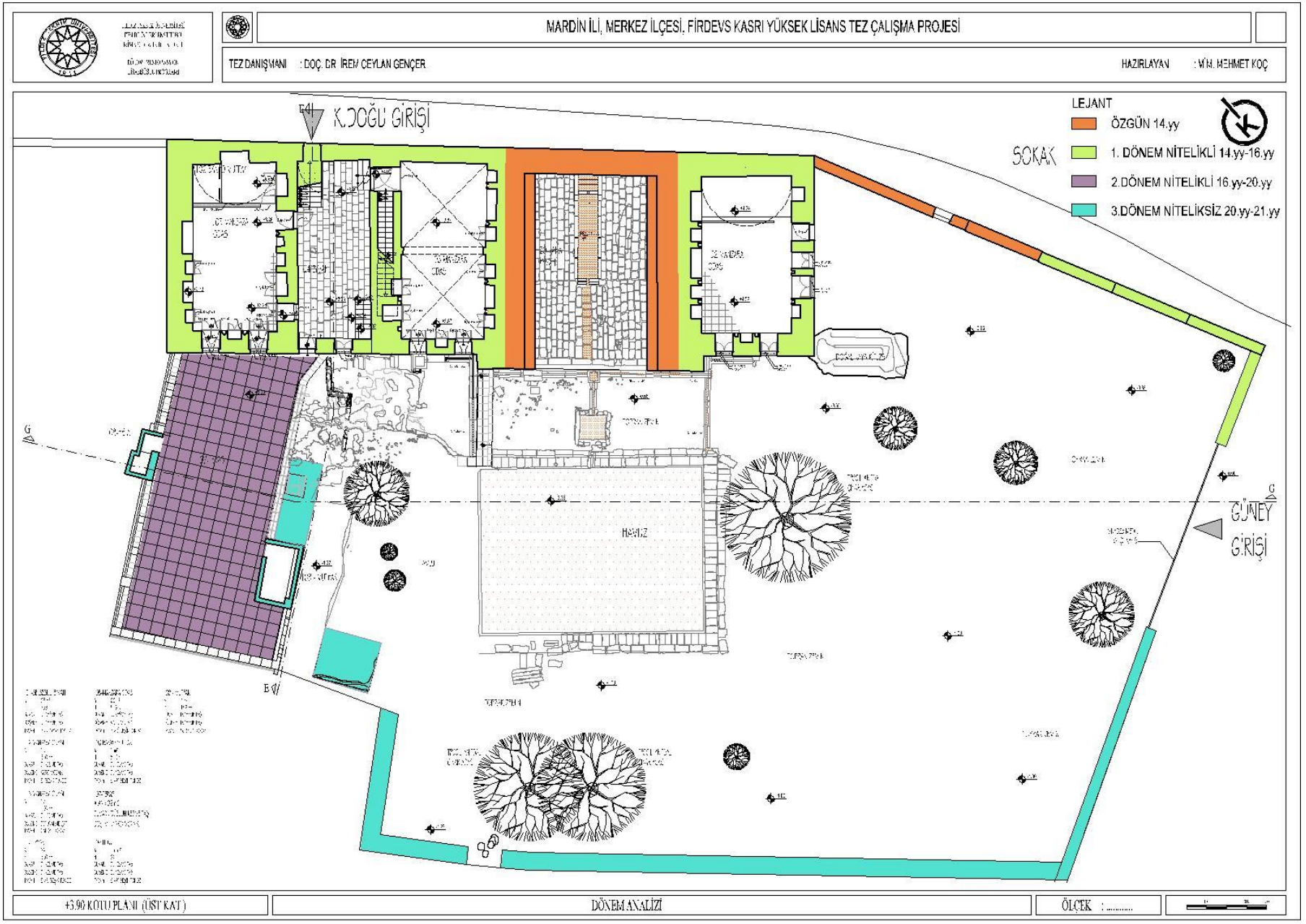
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

−0,50 KOTU PLANI (GİRİŞ KAT PLANI)

DÖNEM ANALİZİ

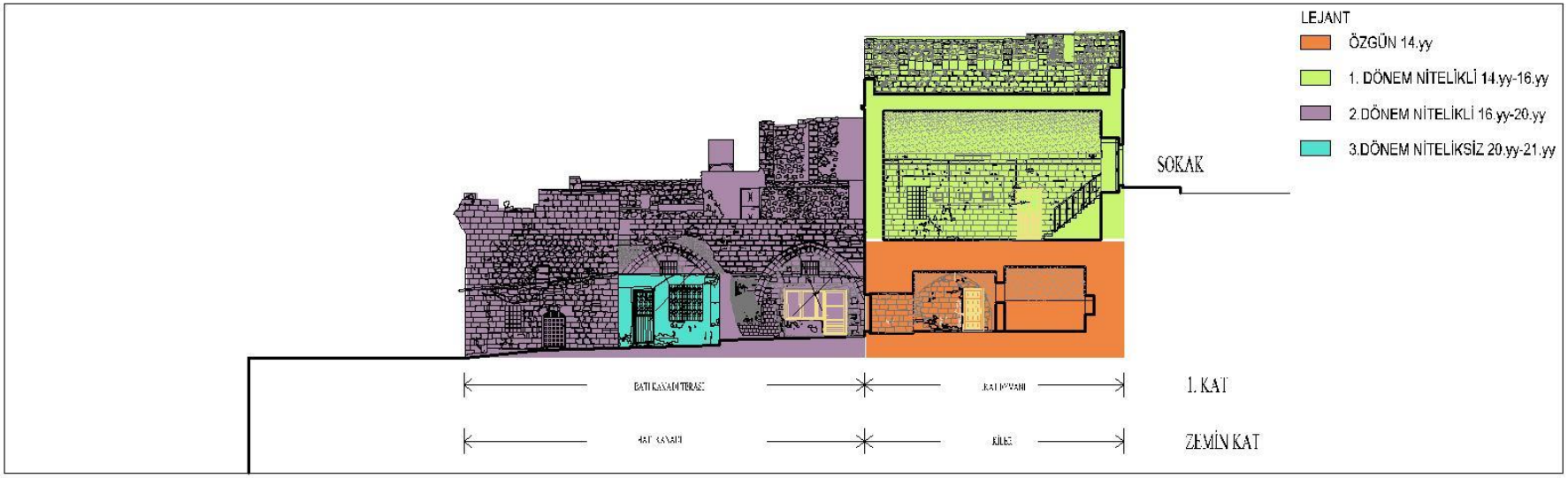
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ
KUZEYDOĞU GİRİŞİ
SOKAK
LEJANT
ÖZGÜN 14.yy
1. DÖNEM NİTELİKLİ 14.yy-16.yy
2.DÖNEM NİTELİKLİ 16.yy-20.yy
3.DÖNEM NİTELİKSİZ 20.yy-21.yy
HAVUZ
GÜNEY GİRİŞİ
+3.90 KOTU PLANI (ÜST KAT)
DÖNEM ANALİZİ
ÖLÇEK :

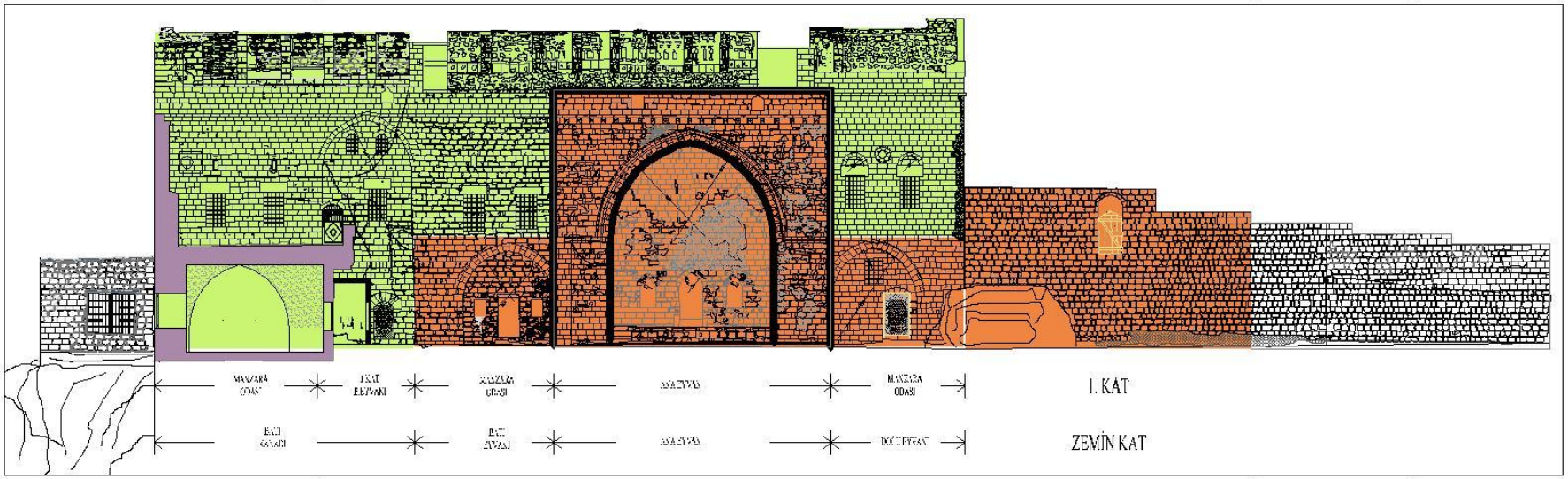
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

E-E KESİT | DÖNEM ANALİZİ | ÖLÇEK : .....

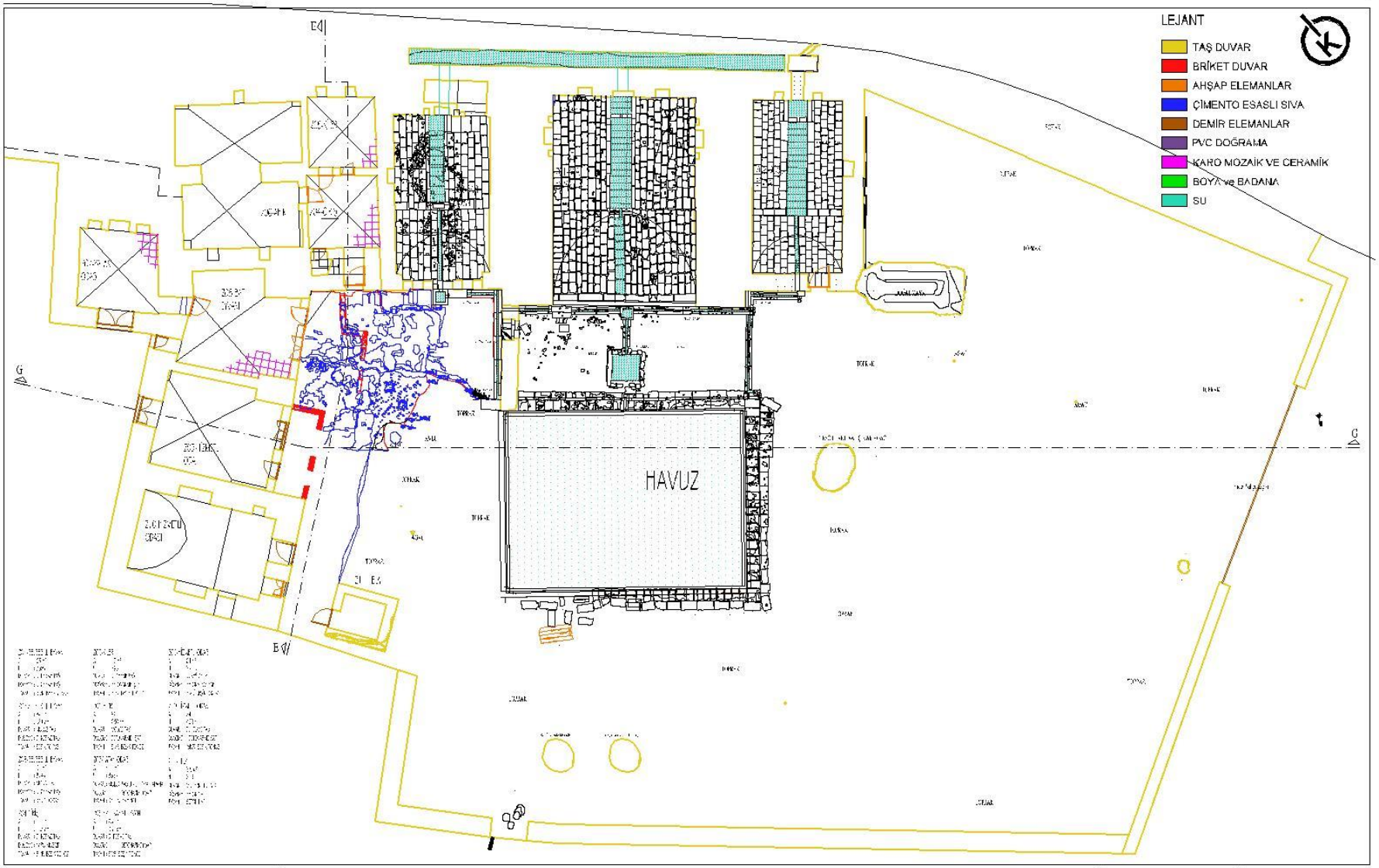

G-G KESİT | DÖNEM ANALİZİ | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

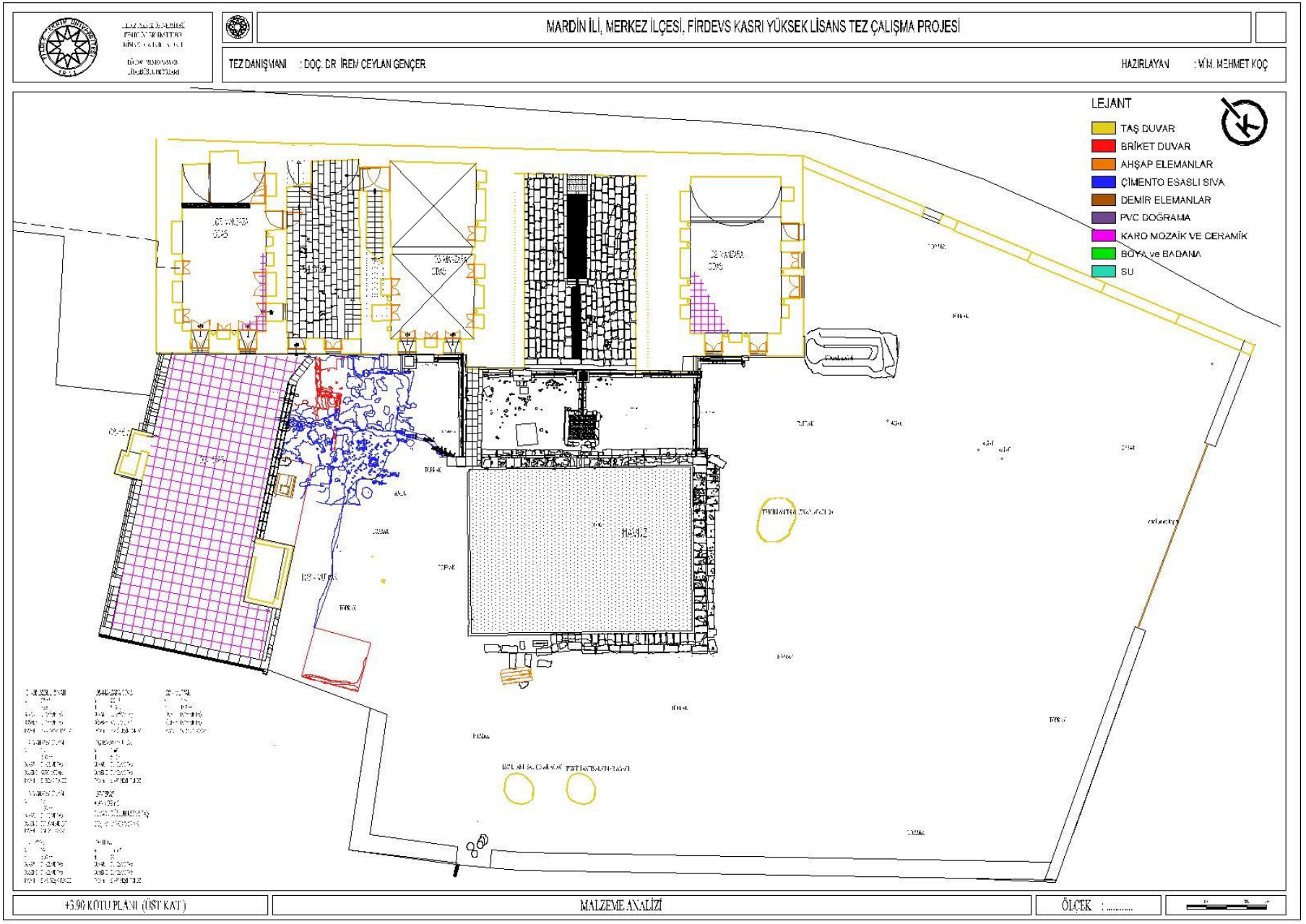
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

-0,50 KOTU PLANI (GİRİŞ KAT PLANI)

MALZEME ANALİZİ

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ
LEJANT
TAŞ DUVAR
BRİKET DUVAR
AHŞAP ELEMANLAR
ÇİMENTO ESASLI SIVA
DEMİR ELEMANLAR
PVC DOĞRAMA
KARO MOZAİK VE CERAMİK
BOYA ve BADANA
SU
+3.90 KOTU PLANI (ÜST KAT)
MALZEME ANALİZİ
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

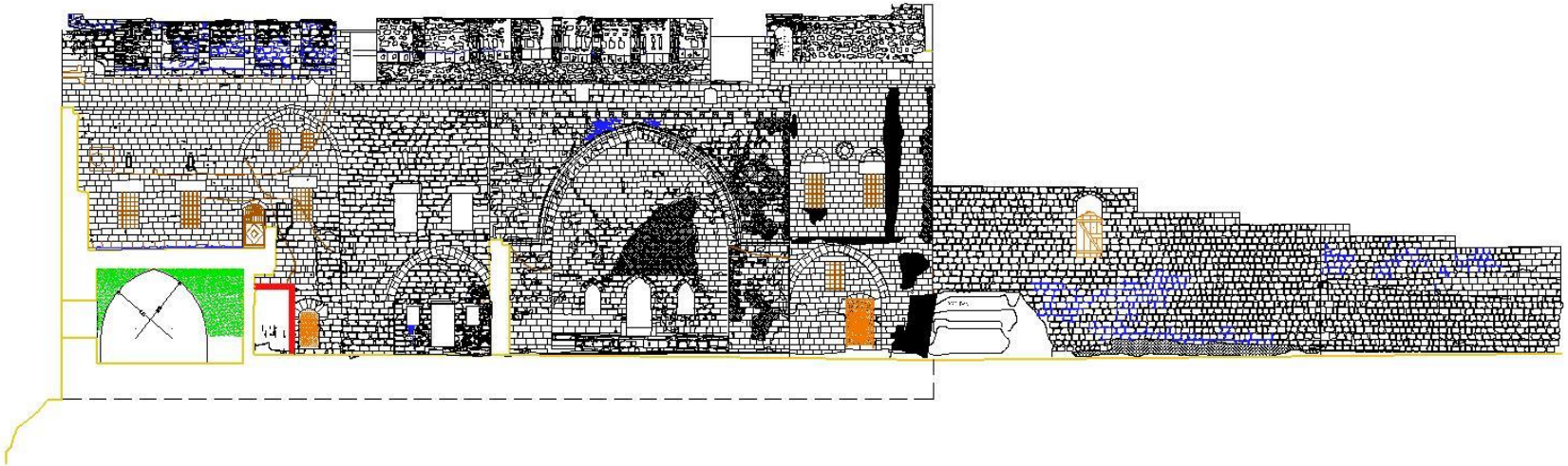
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

LEJANT

- TAŞ DUVAR
- BRİKET DUVAR
- AHŞAP ELEMANLAR
- ÇİMENTO ESASLI SIVA
- DEMİR ELEMANLAR
- PVC DOĞRAMA
- KARO MOZAİK VE CERAMİK
- BOYA ve BADANA
- SU

E-E KESİT | MALZEME ANALİZİ | ÖLÇEK : .....

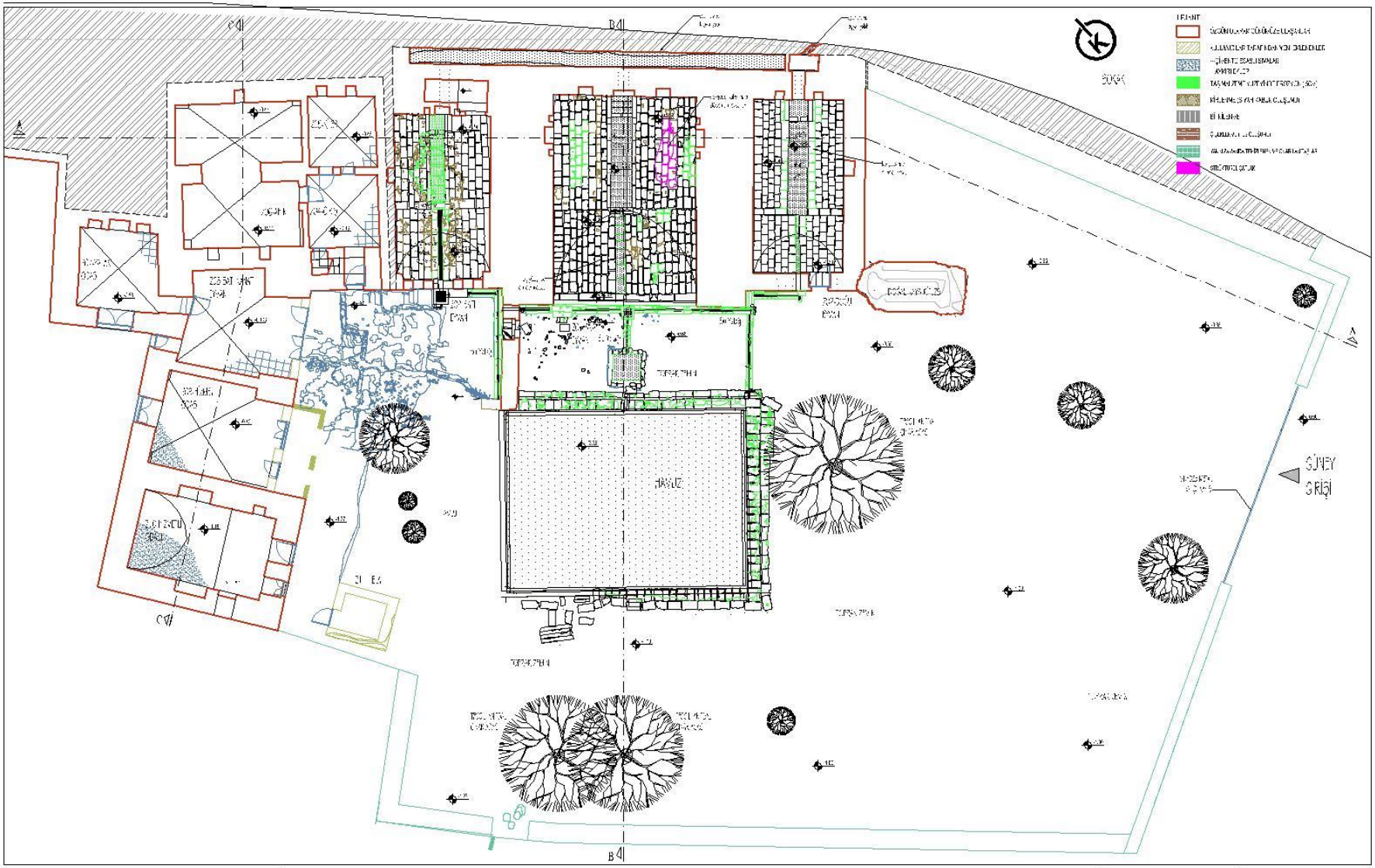

G-G KESİT | MALZEME ANALİZİ | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

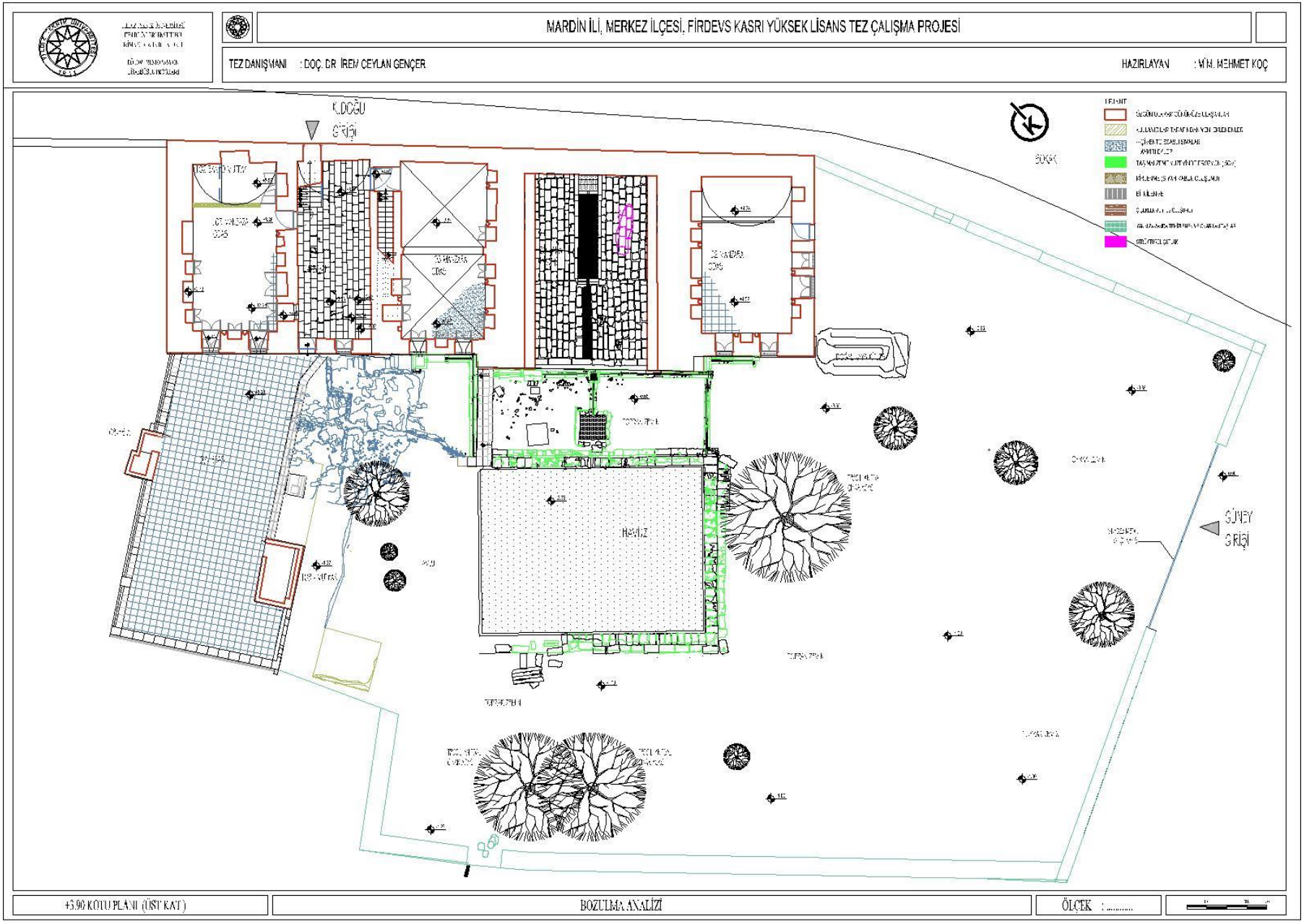
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

-0,50 KOTU PLANI (GİRİŞ KAT PLANI)

BOZULMA ANALİZİ

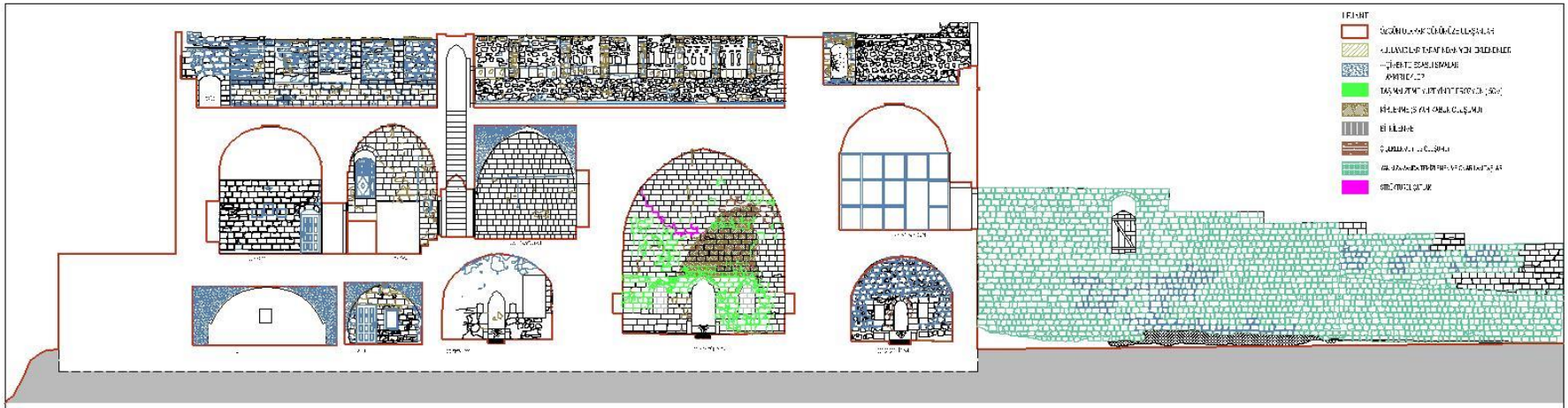
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER
HAZIRLAYAN : M'N. MEHMET KOÇ
K.DOĞU GİRİŞİ
GÜNEY GİRİŞİ
+3.90 KOTU PLANI (ÜST KAT)
BOZULMA ANALİZİ
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

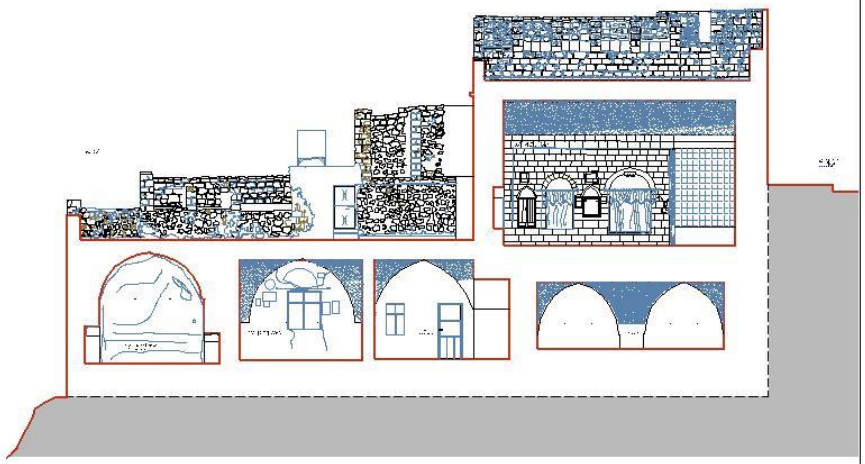
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

A/A KESİT.

B/B KESİT.

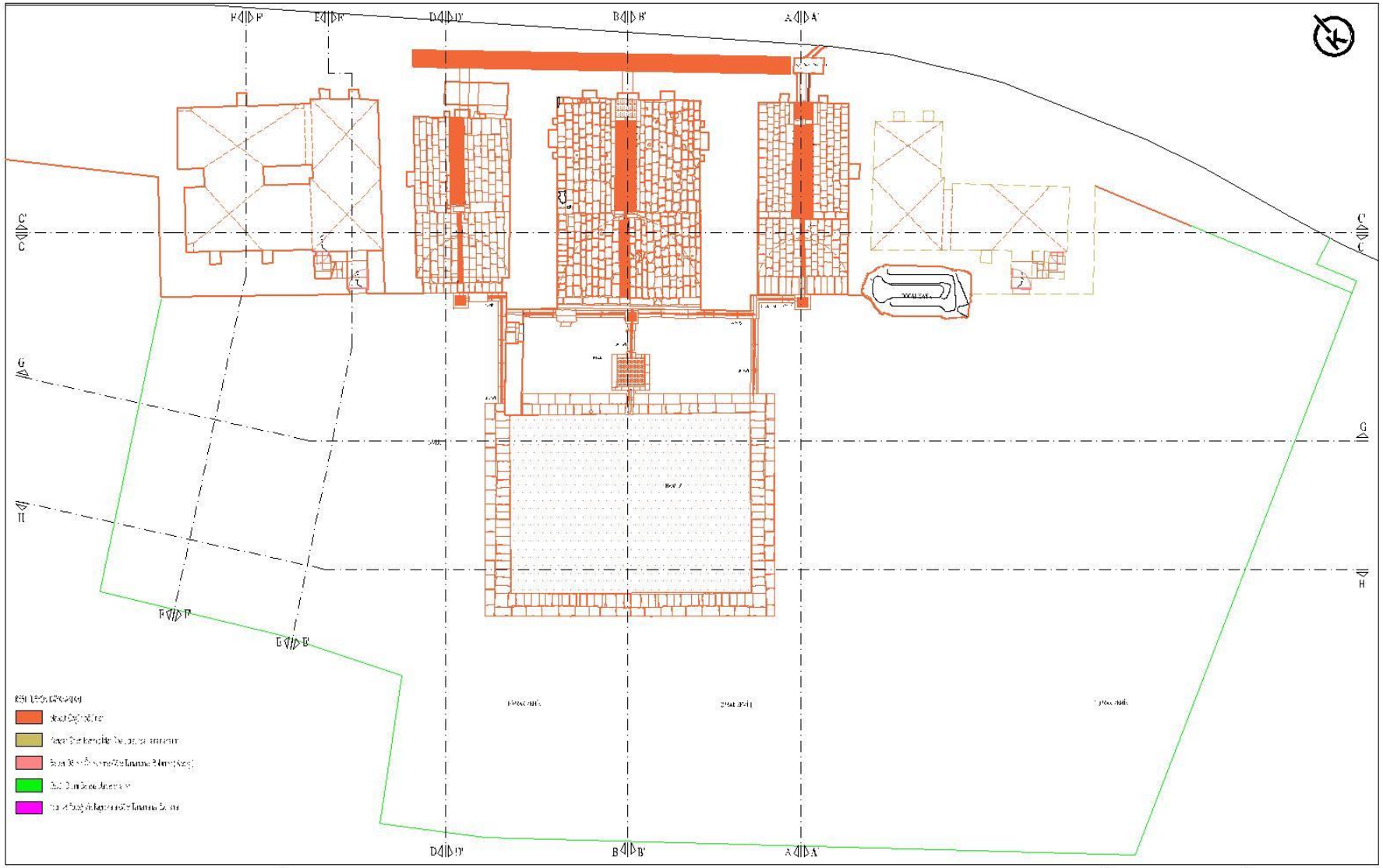
F/F KESİT.

KESİTLER | BOZULMA ANALİZİ | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

+0,50 KOTU PLANI (ZEMİN KAT PLANI)

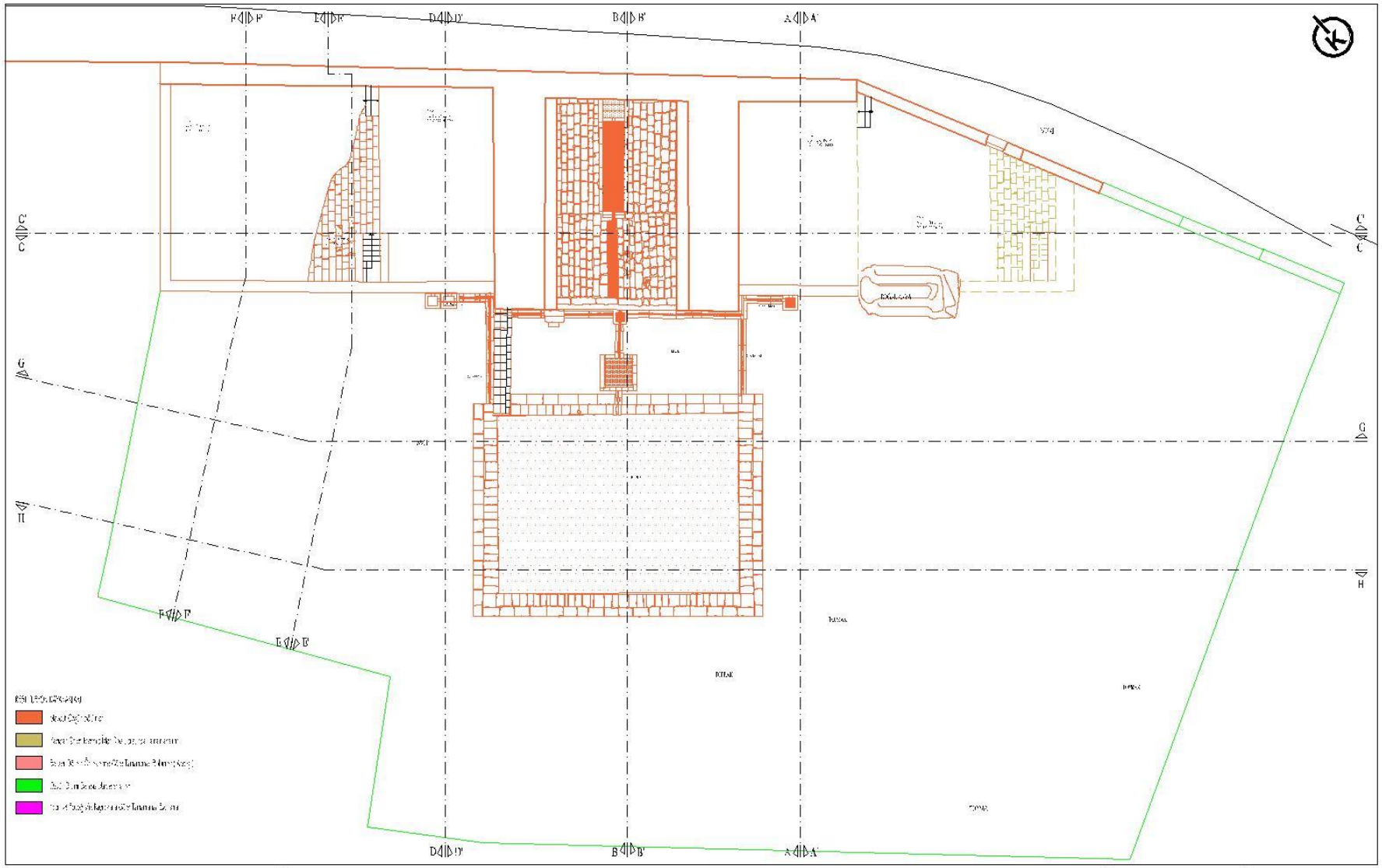
RESTİTÜSYON 1. DÖNEM

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

+3,90 KOTU PLANI (BİRİNCİ KAT PLANI)

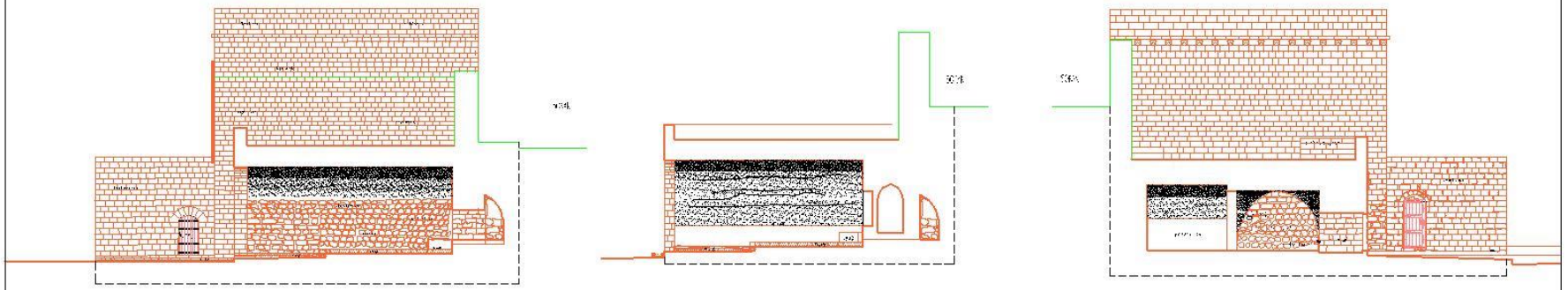
RESTİTÜSYON 1. DÖNEM

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

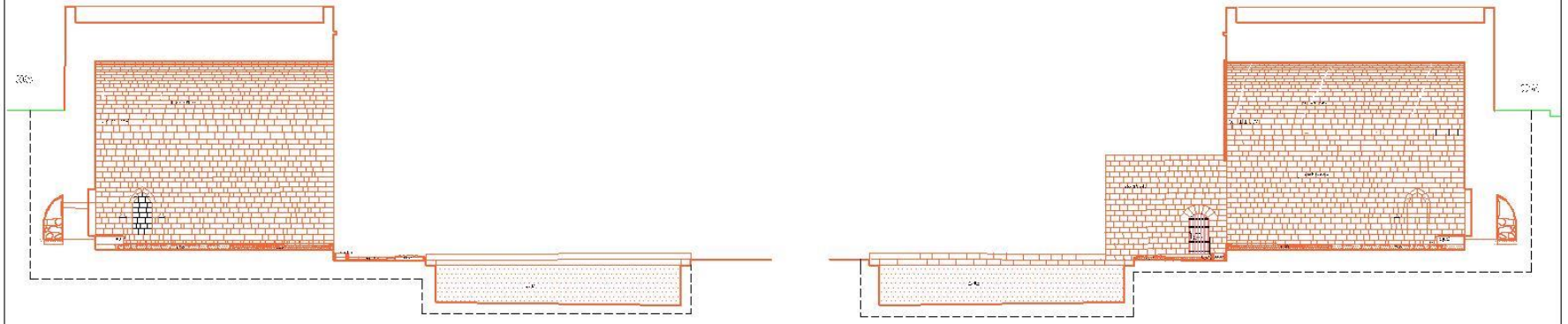
A-A KESİT

D-D KESİTİ

E-E KESİTİ

RESTİTÜSYON I.DÖNEM

ÖLÇEK : .....

B-B' KESİTİ

RESTİTÜSYON I.DÖNEM

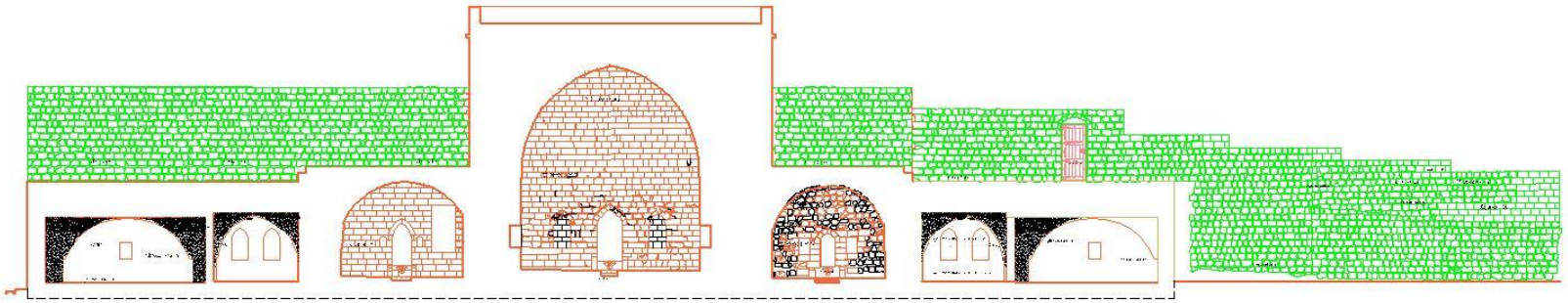
B-B KESİTİ

ÖLÇEK : .....

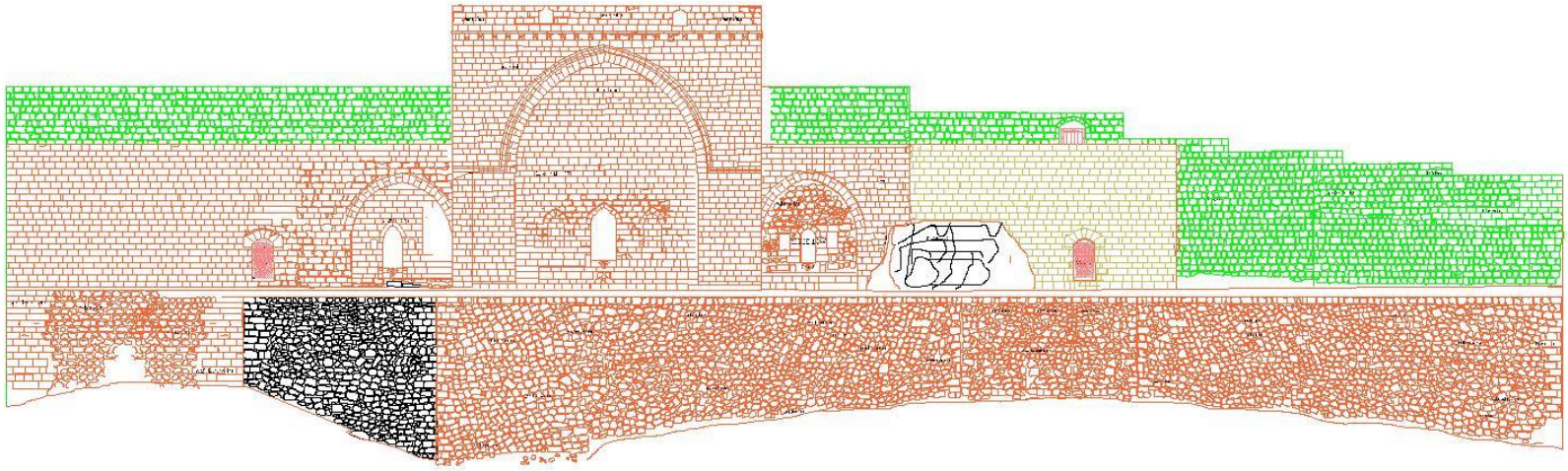
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

DOĞU KESİTİ	RESTİTÜSYON I.DÖNEM	ÖLÇEK :	

GÜNEY CEPHESİ.	RESTİTÜSYON I.DÖNEM	ÖLÇEK :	

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

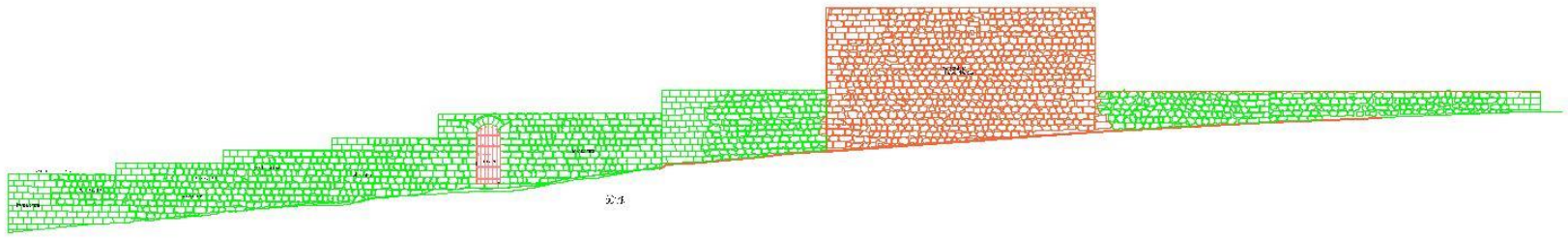

BATI CEPHESİ.

RESTİTÜSYON I.DÖNEM

DOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK : .....

KUZEY CEPHESİ.

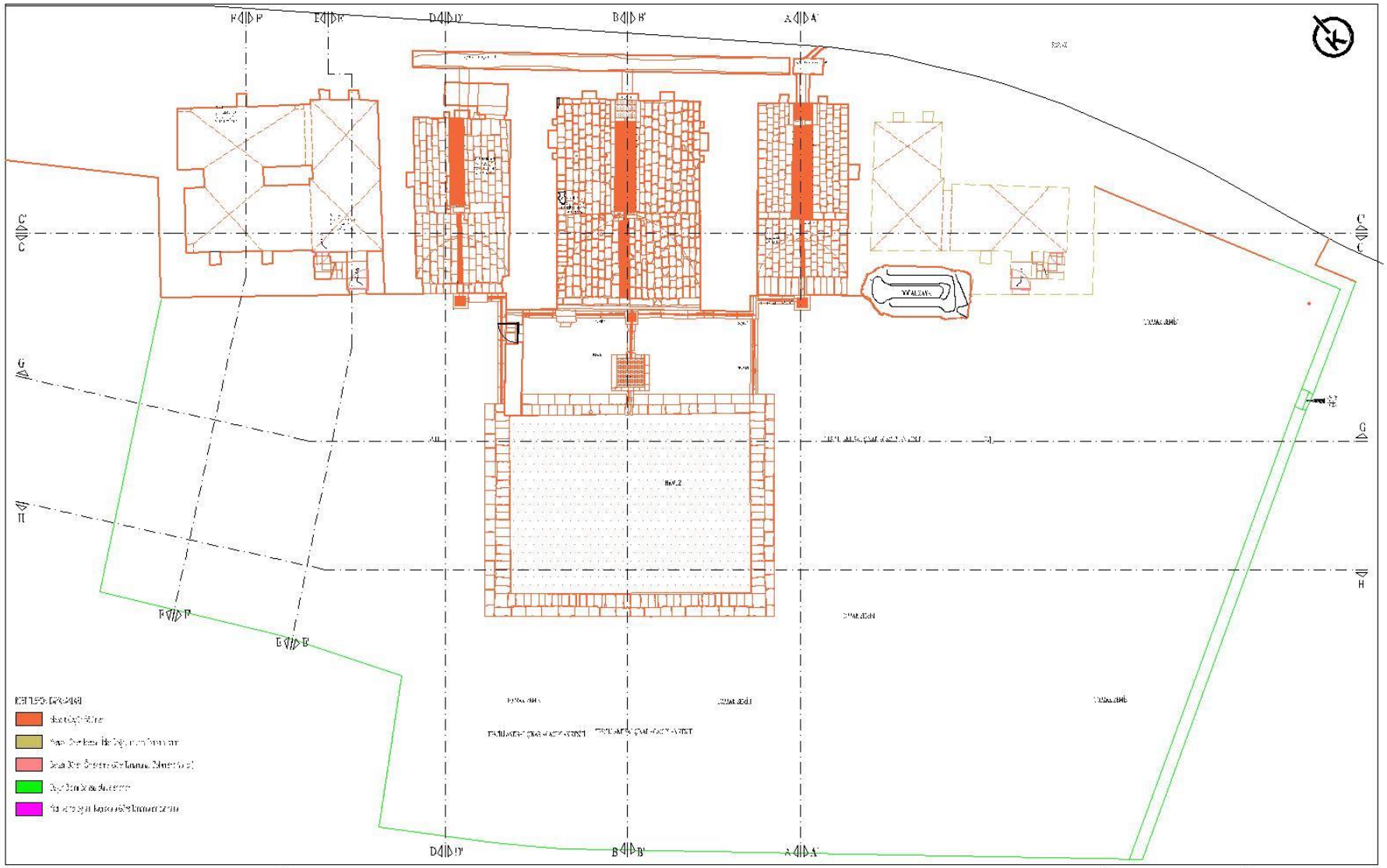
RESTİTÜSYON I.DÖNEM

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

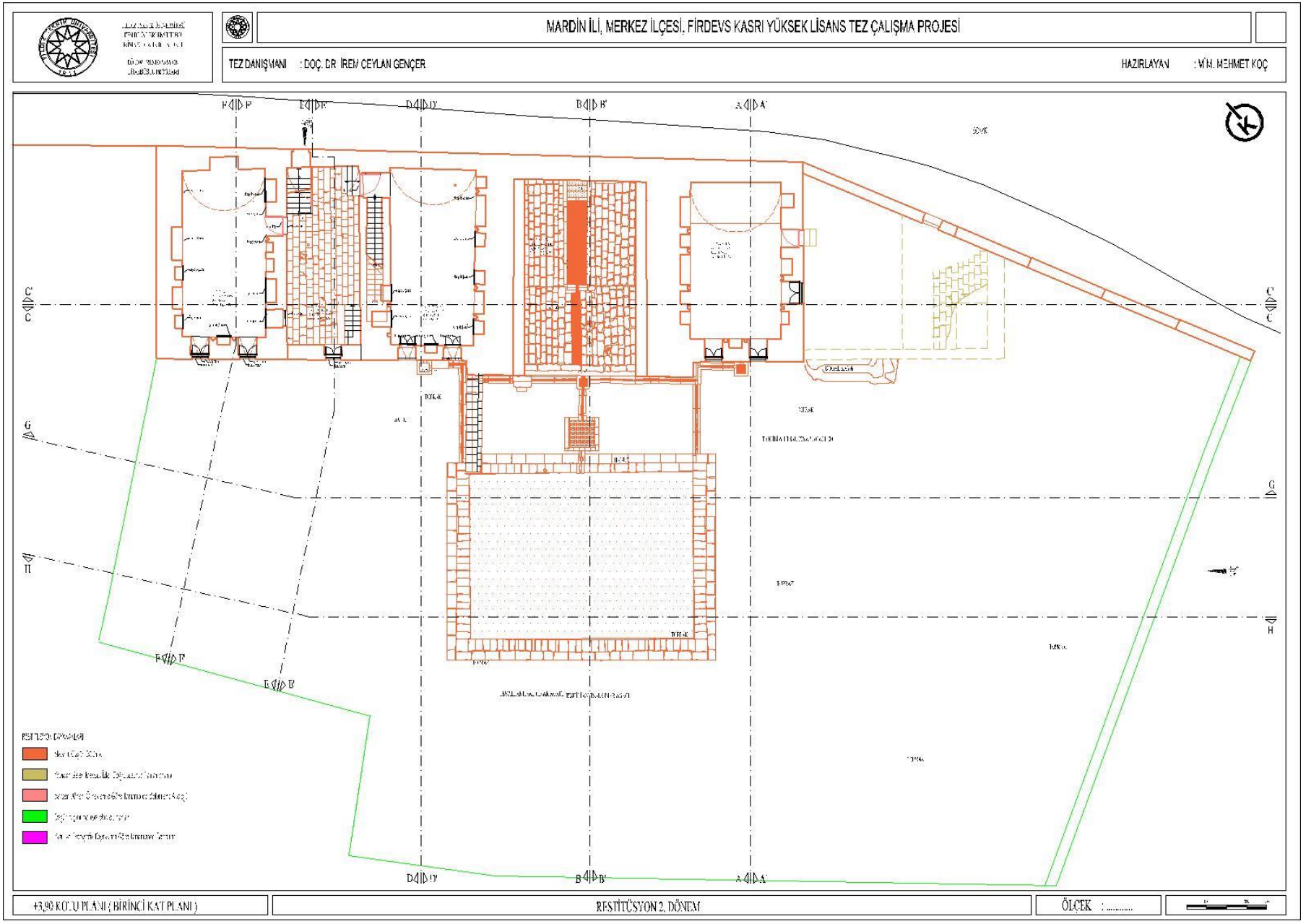
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

+0,50 KOTU PLANI (ZEMİN KAT PLANI)

RESTİTÜSYON 2. DÖNEM

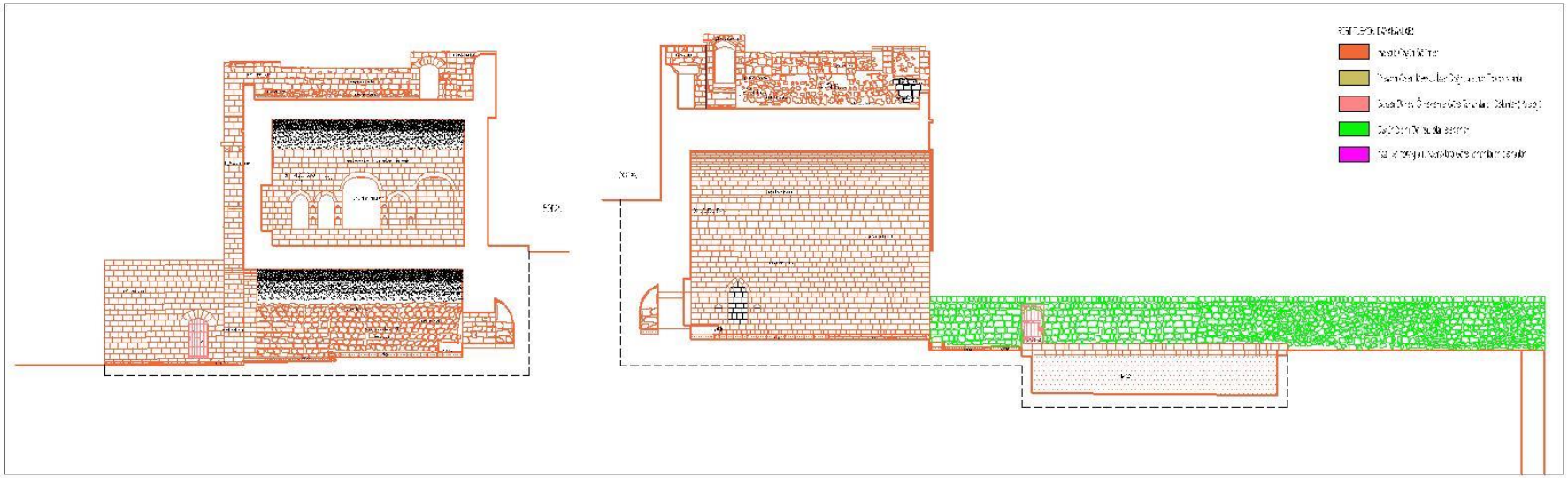
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ
+3,90 KOTU PLANI (BİRİNCİ KAT PLANI)
RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M'N. MEHMET KOÇ

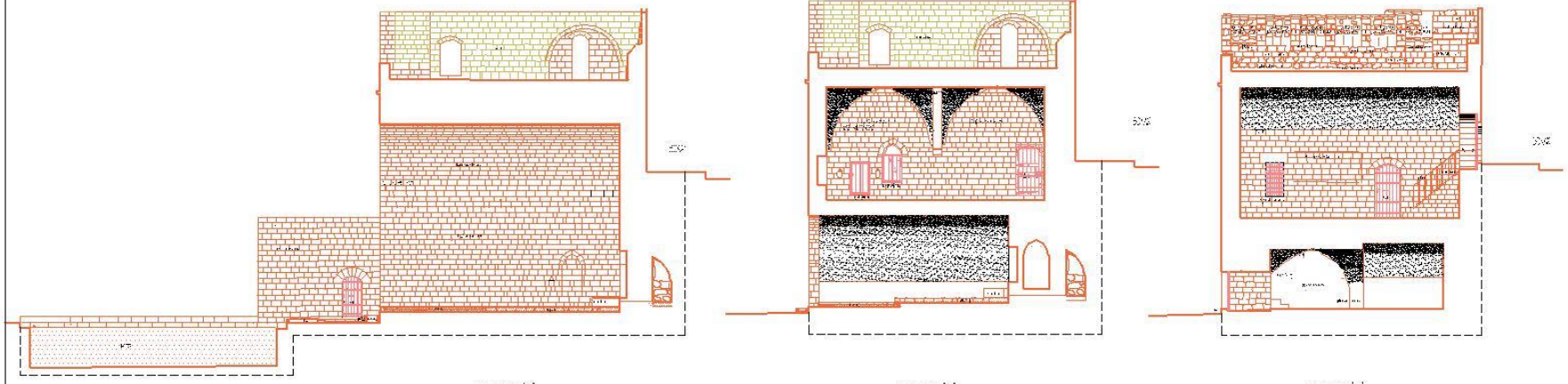

A/A KESİTİ

RESTİTÜSYON 2.DÖNEM

B/B' KESİTİ

ÖLÇEK : .....

B/B KESİTİ

D/D KESİTİ

E/E KESİTİ

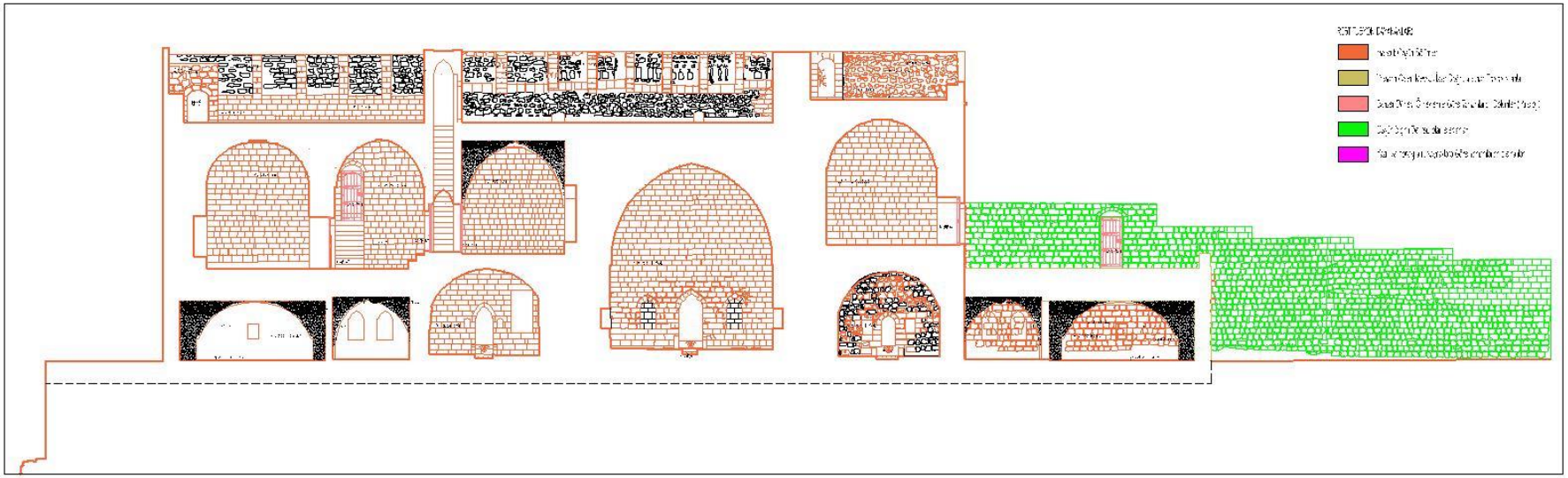
RESTİTÜSYON 2.DÖNEM

ÖLÇEK : .....

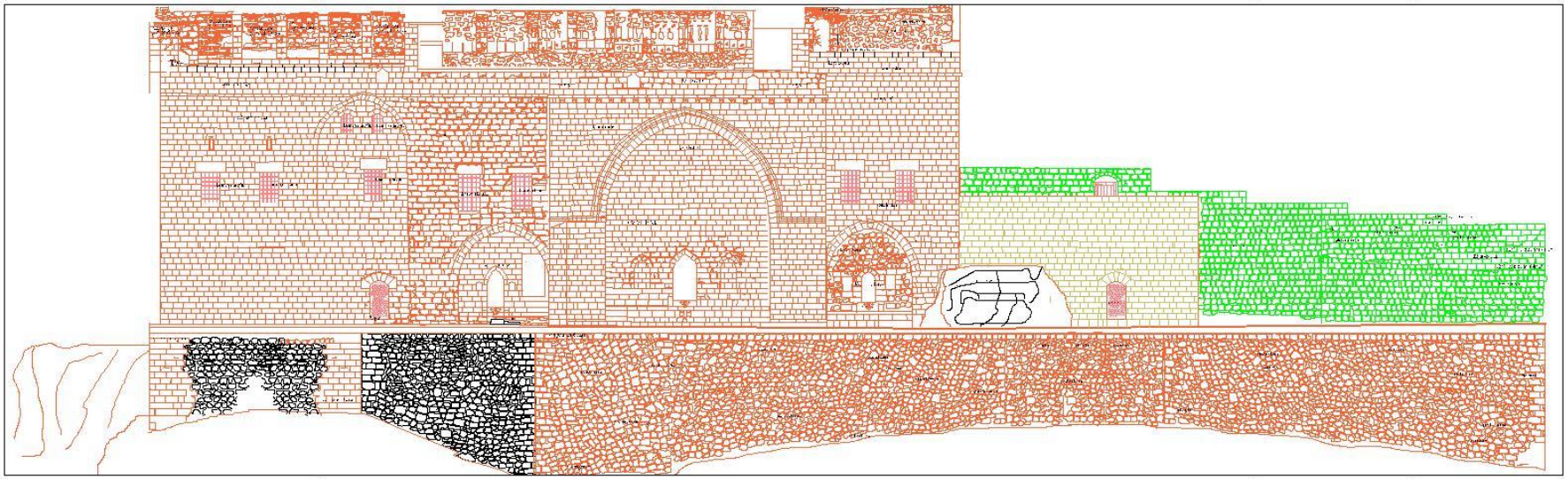
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

C.C. KESİTİ	RESTİTÜSYON 2.DÖNEM	ÖLÇEK :	

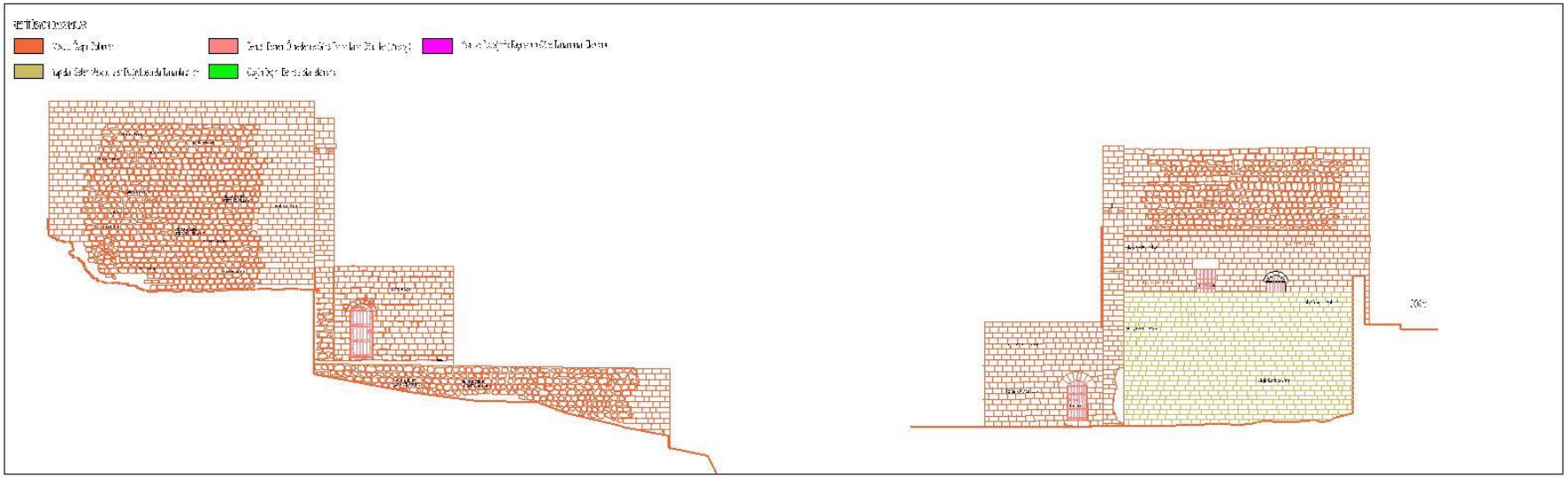

GÜNEY CEPHESİ.	RESTİTÜSYON 2.DÖNEM	ÖLÇEK :	

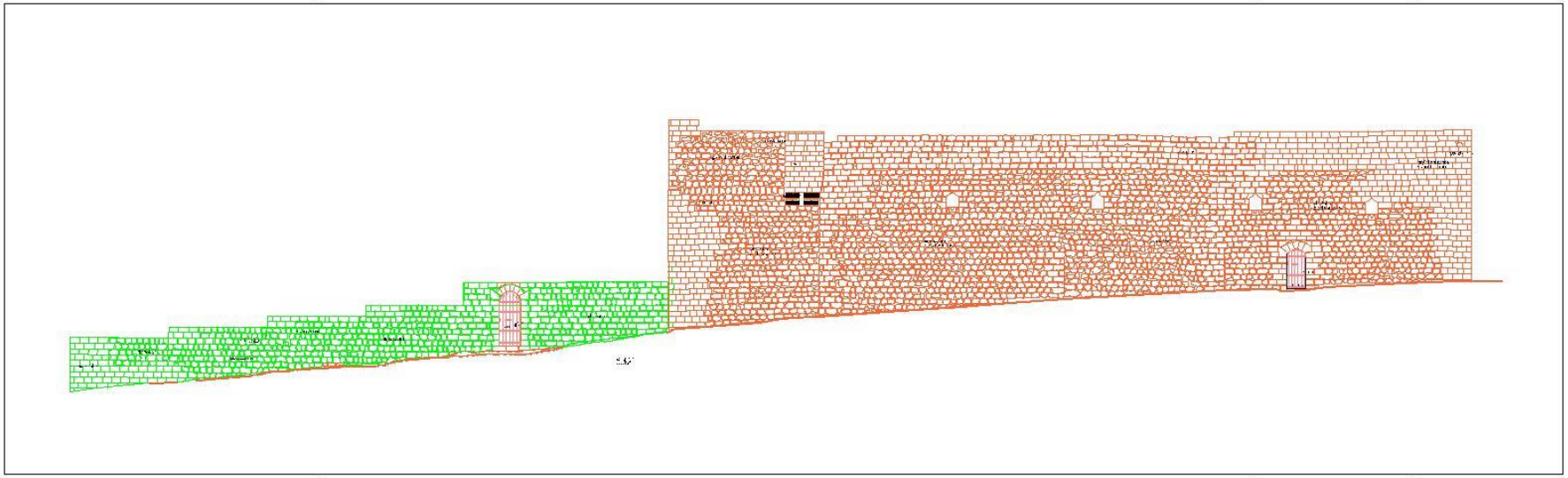
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

BATI CEPHESİ | RESTİTÜSYON 2.DÖNEM | DOĞU CEPHESİ | ÖLÇEK : .....

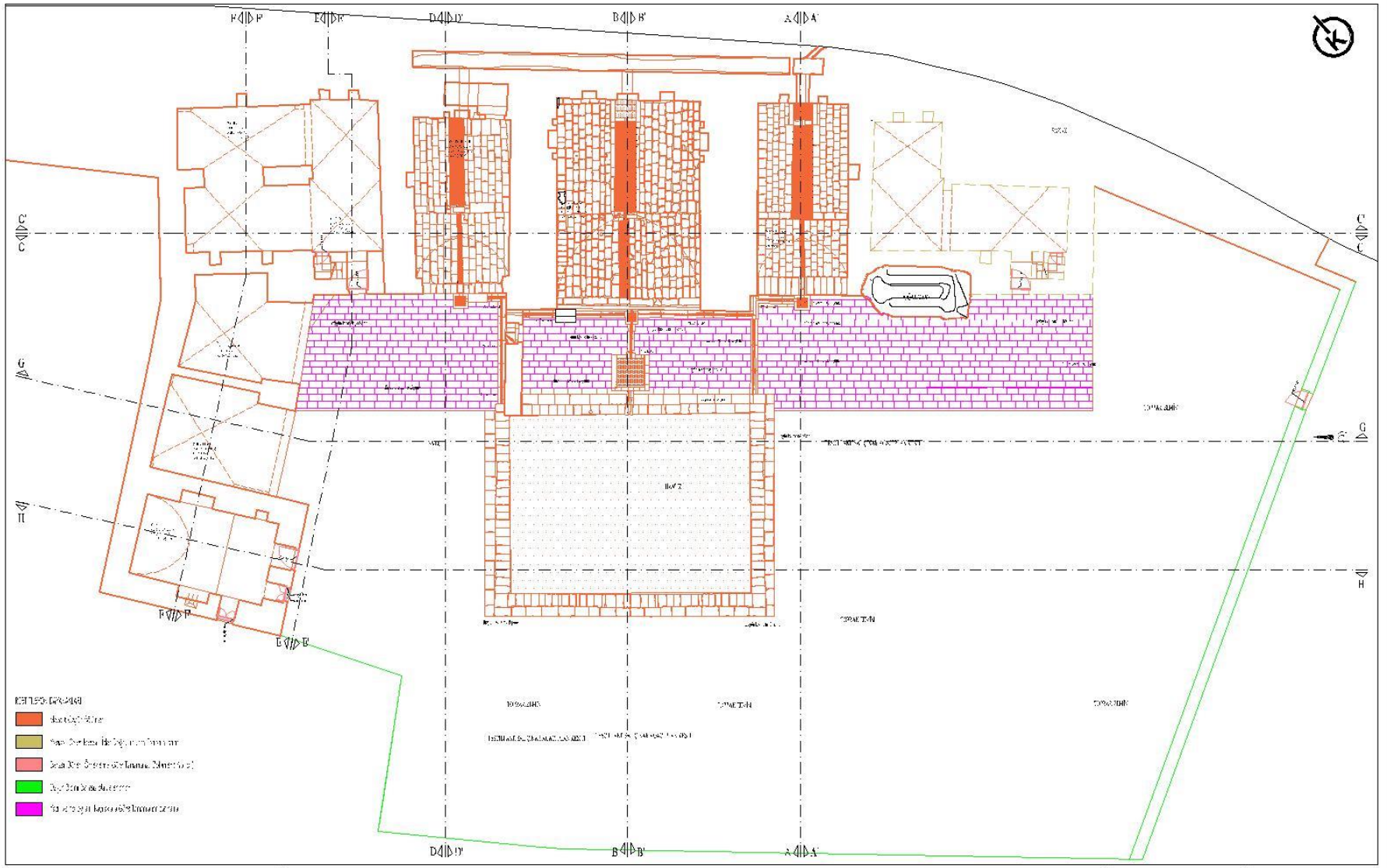

KUZEY CEPHESİ | RESTİTÜSYON 2.DÖNEM | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

+0,50 KOTU PLANI (ZEMİN KAT PLANI)

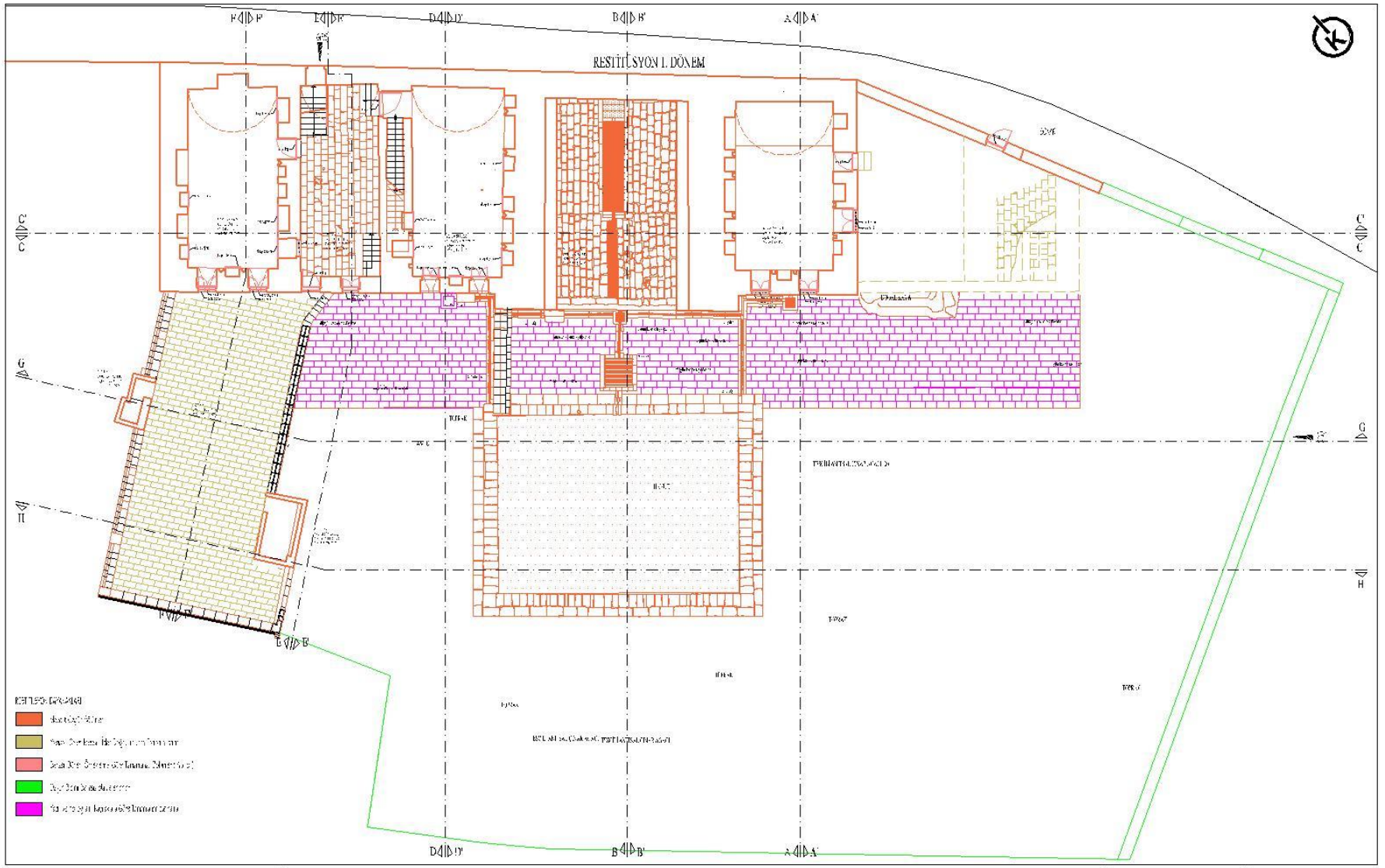
RESTİTÜSYON 3. DÖNEM

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M'N. MEHMET KOÇ

+3,90 KOTU PLANI (BİRİNCİ KAT PLANI)

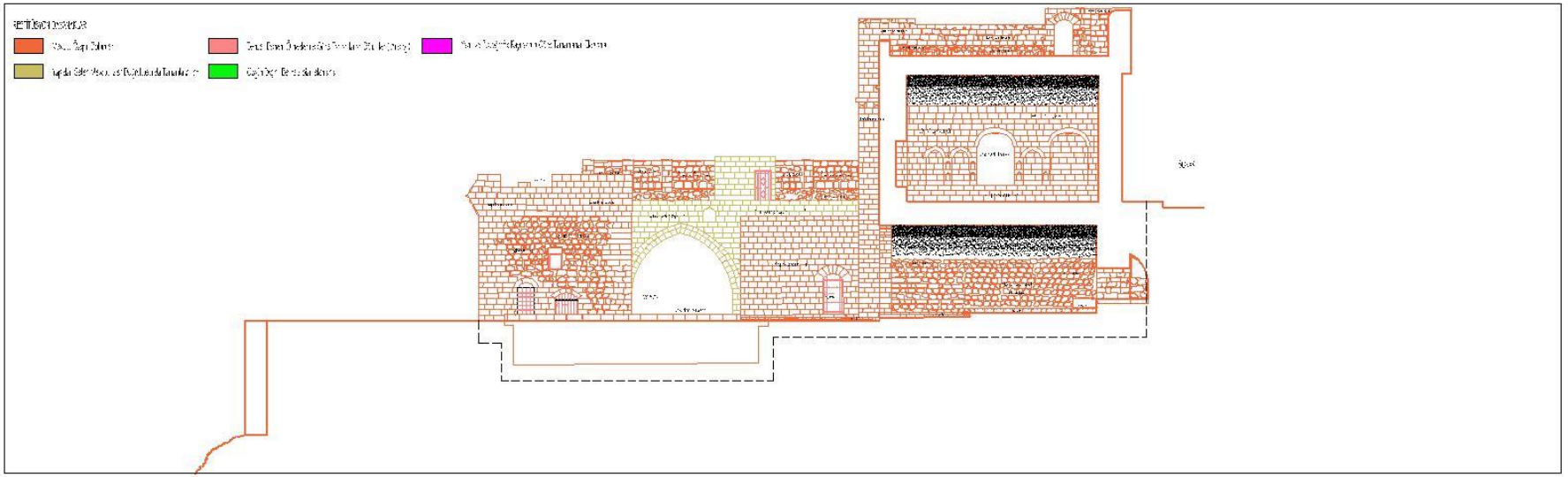
RESTİTÜSYON 3. DÖNEM

ÖLÇEK : .....

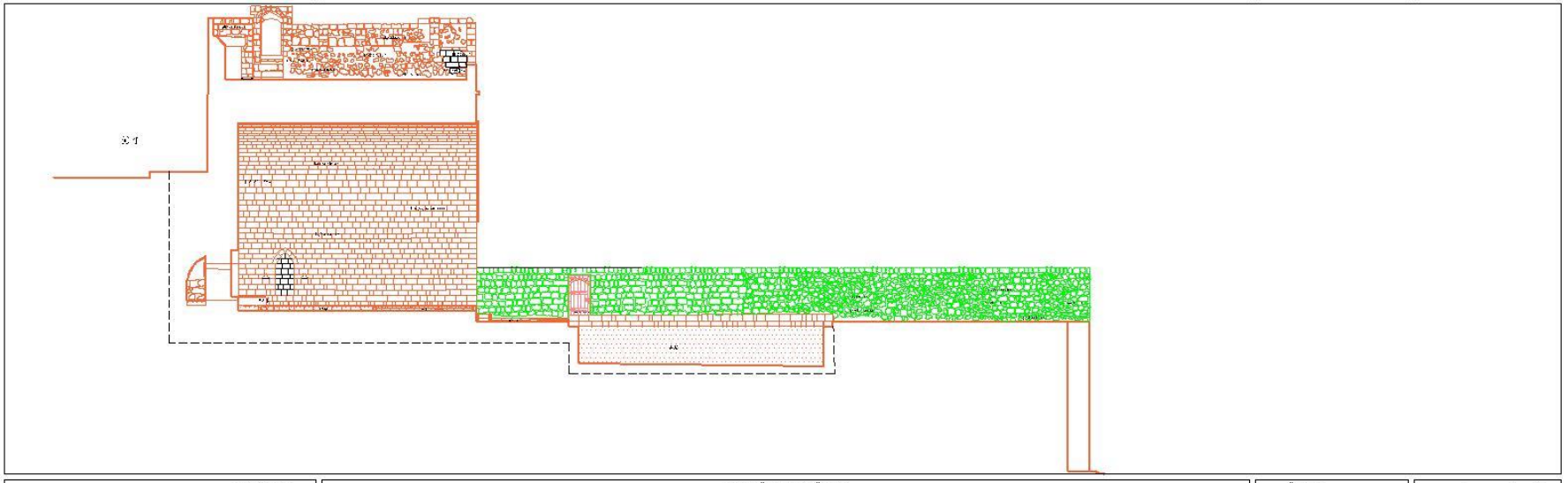
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M'N. MEHMET KOÇ

A/A KESİTİ — RESTİTÜSYON 3.DÖNEM — ÖLÇEK : .....

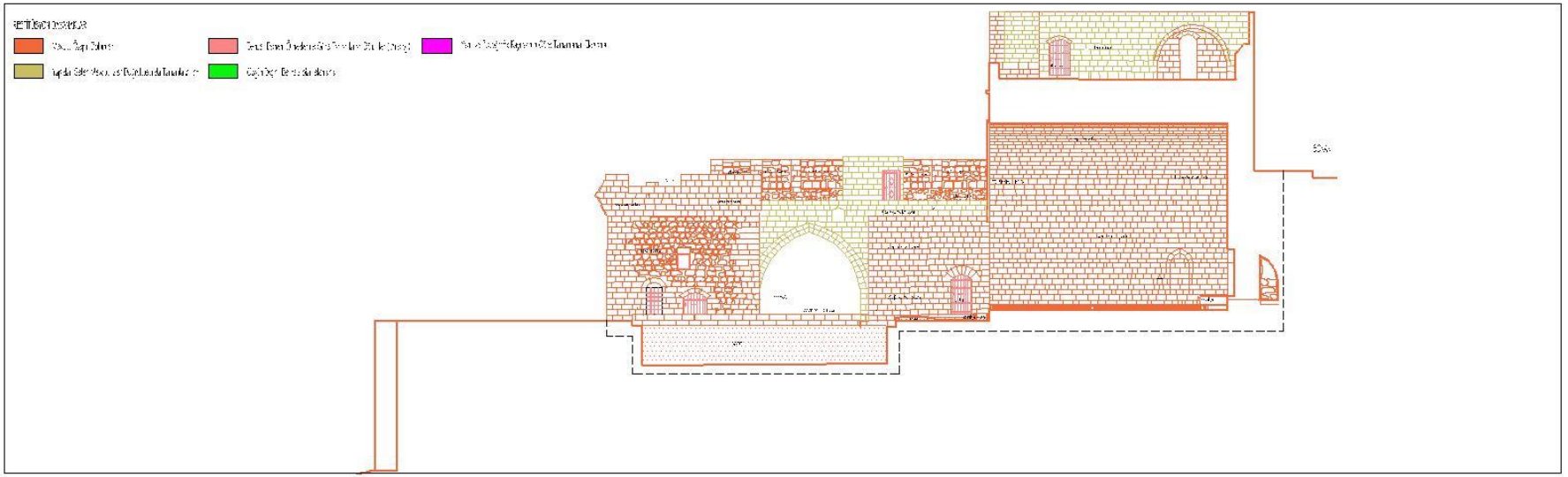

B/B' KESİTİ — RESTİTÜSYON 3.DÖNEM — ÖLÇEK : .....

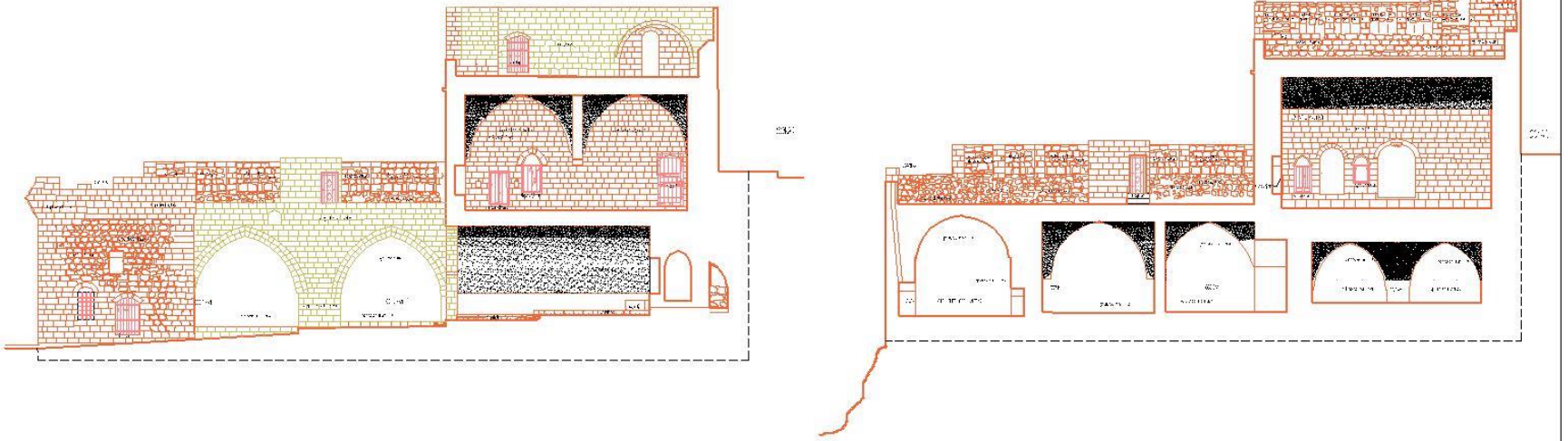
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

B/B KESİTİ | RESTİTÜSYON 3.DÖNEM | ÖLÇEK : .....

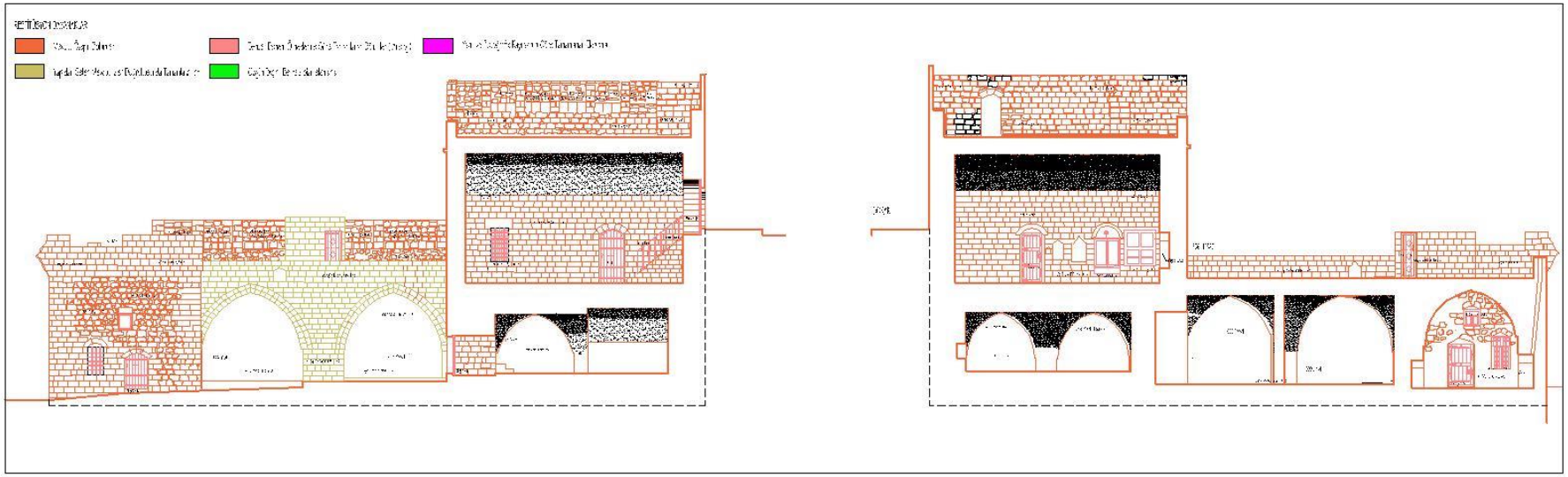

D/D KESİTİ | RESTİTÜSYON 3.DÖNEM | F/F KESİTİ | ÖLÇEK : .....

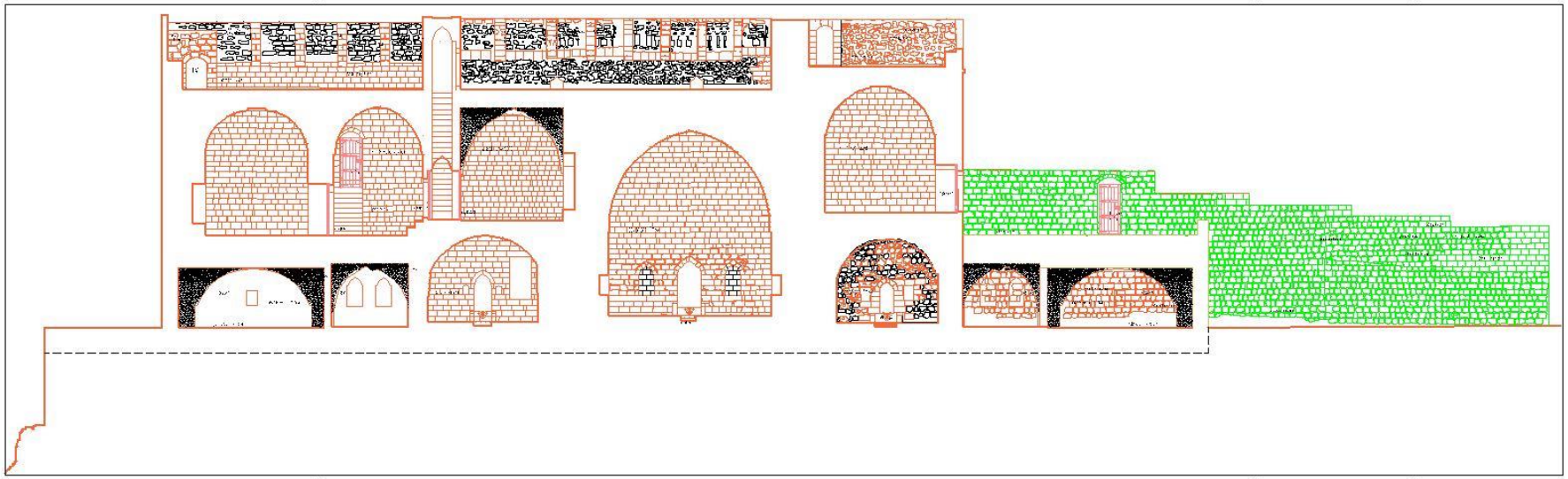
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

E-E KESİTİ | RESTİTÜSYON 3.DÖNEM | F-F KESİTİ | ÖLÇEK : .....

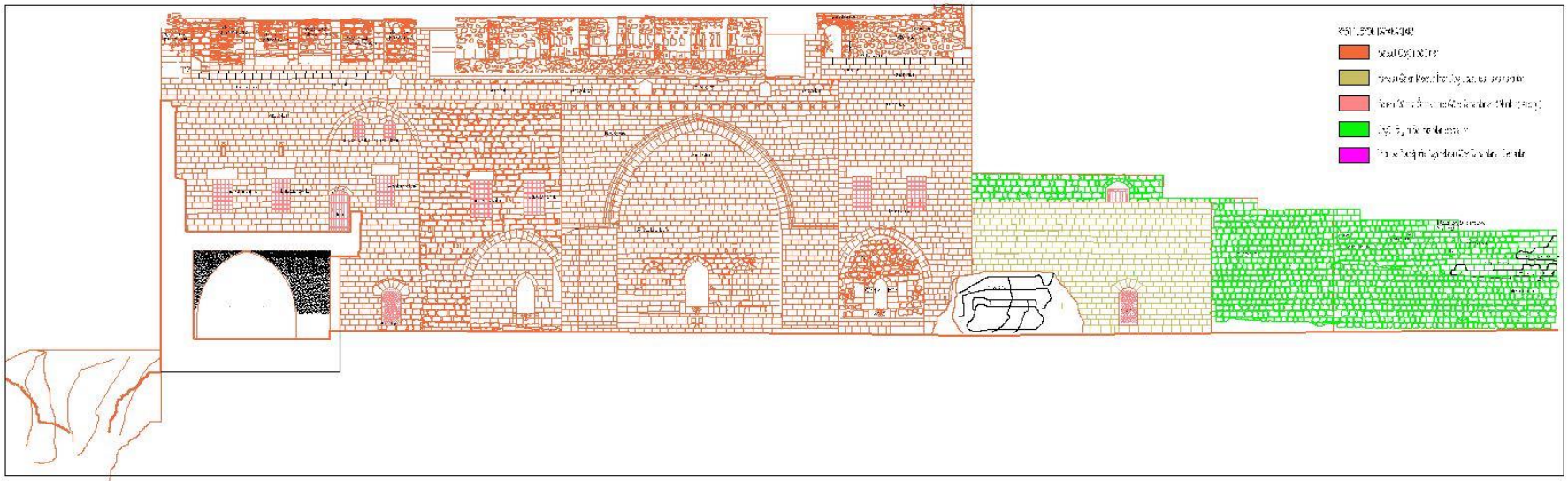

C-C KESİTİ | RESTİTÜSYON 3.DÖNEM | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

G-G KESİTİ | RESTİTÜSYON 3.DÖNEM | ÖLÇEK : .....

GÜNEY CEPHESİ | RESTİTÜSYON 3.DÖNEM | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

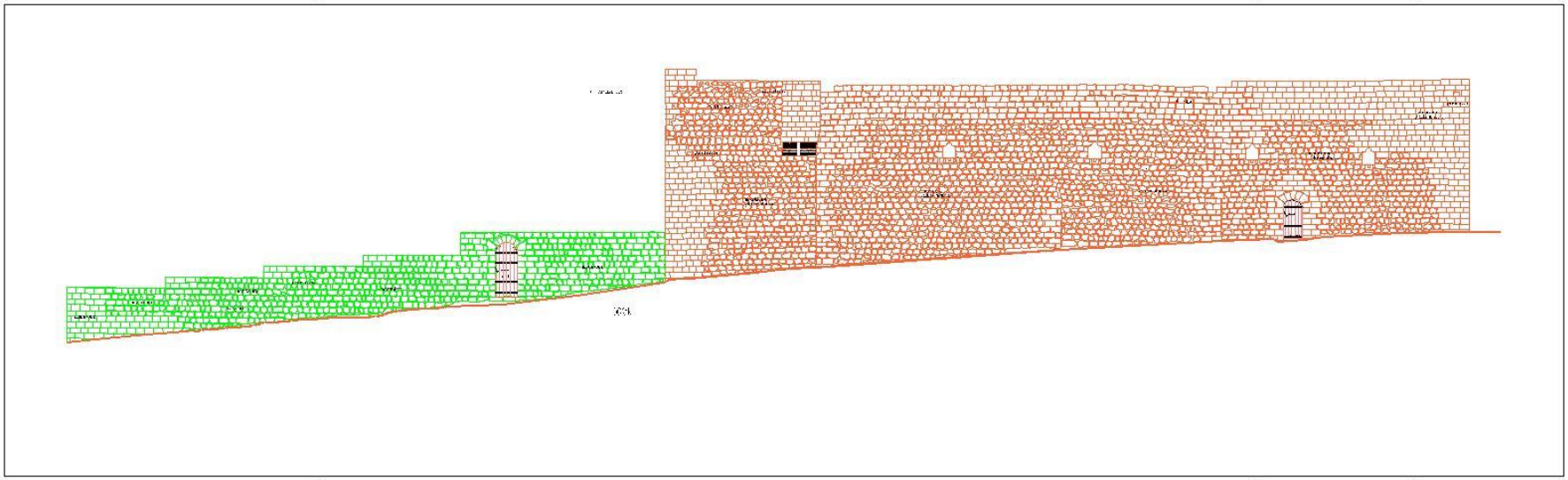

BATI CEPHESİ.

RESTİTÜSYON 3.DÖNEM

DOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK : .....

KUZEY CEPHESİ

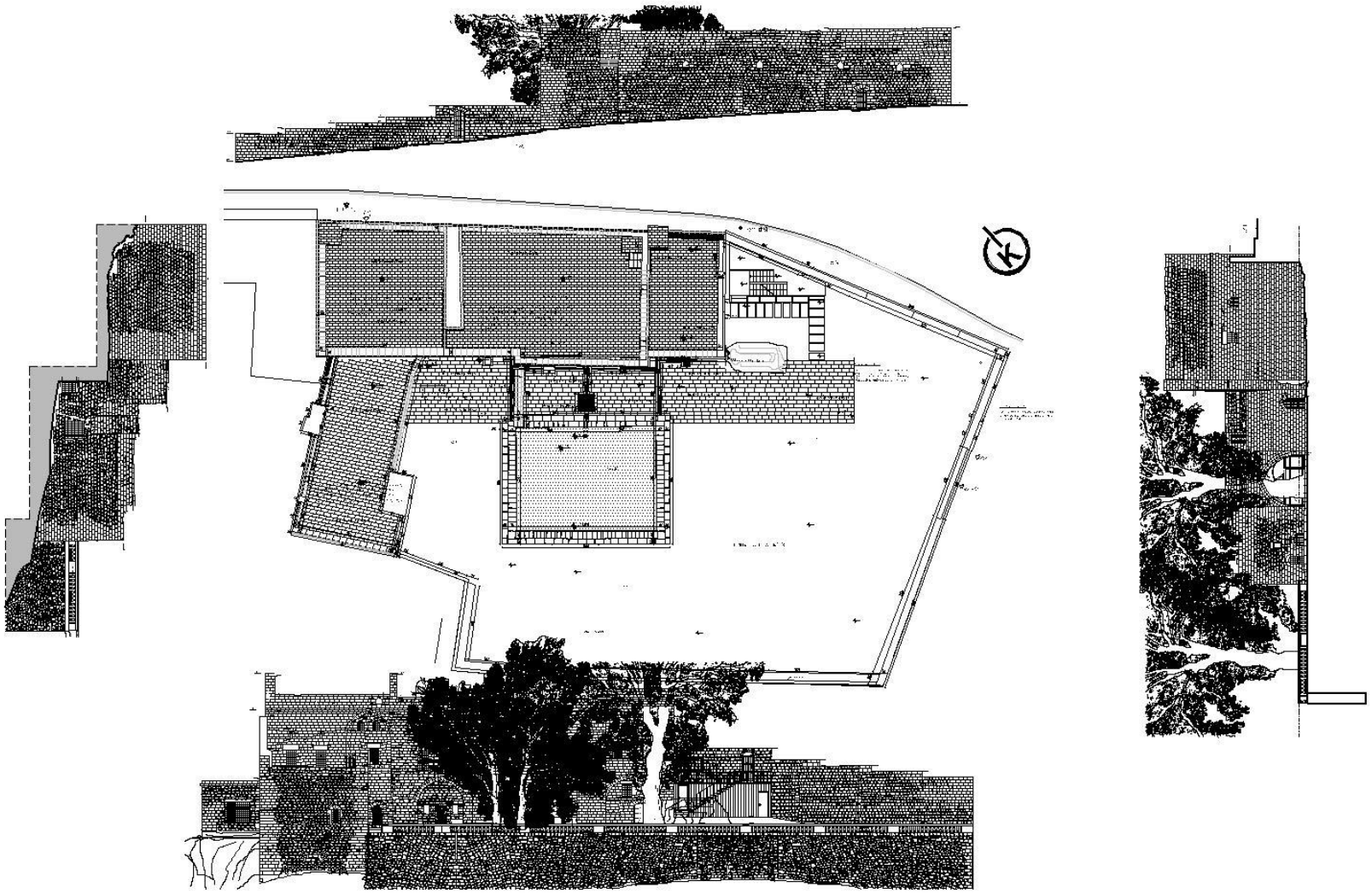
RESTİTÜSYON 3.DÖNEM

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

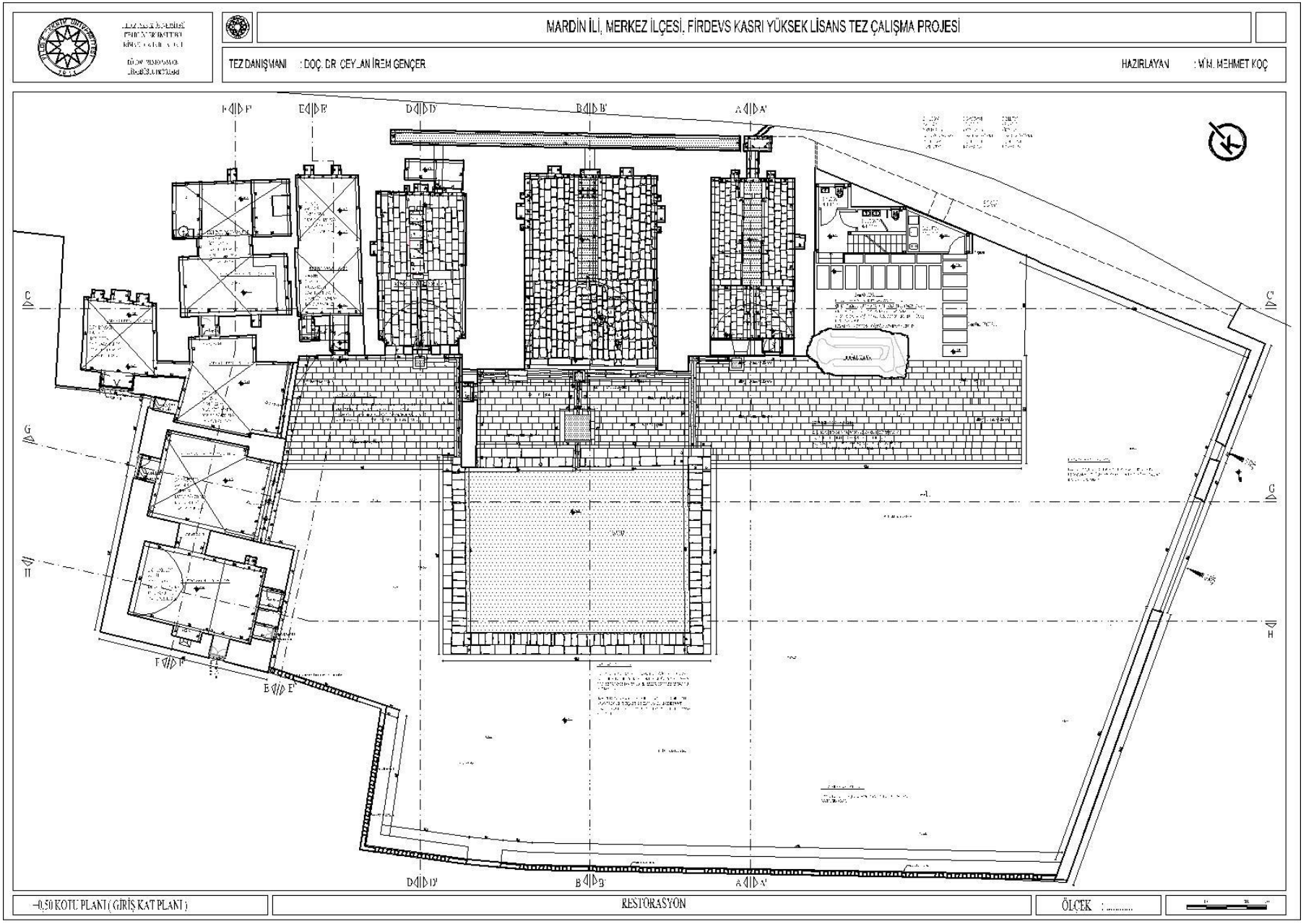
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

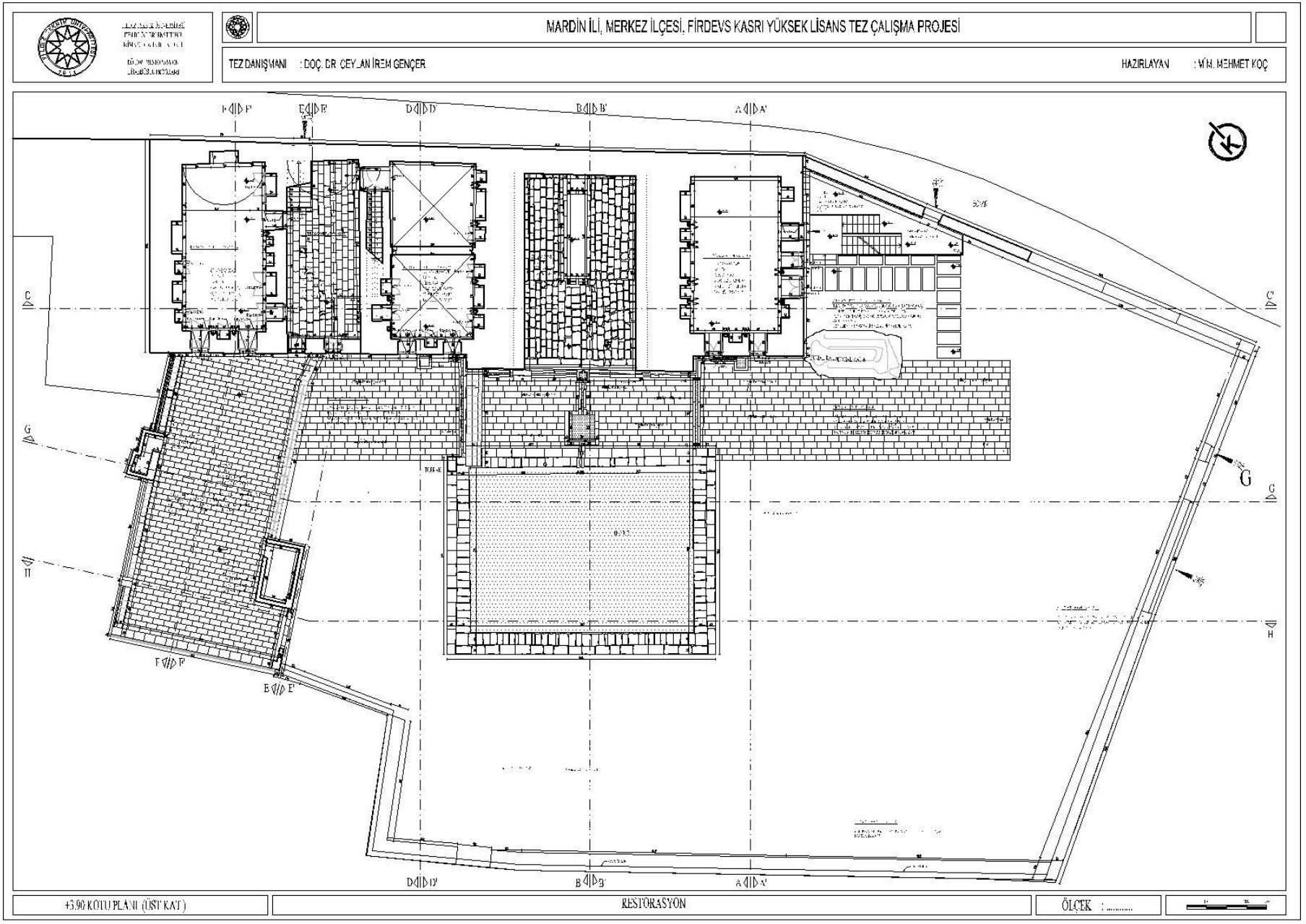

VAZİYET PLANI

RESTORASYON

ÖLÇEK : .....

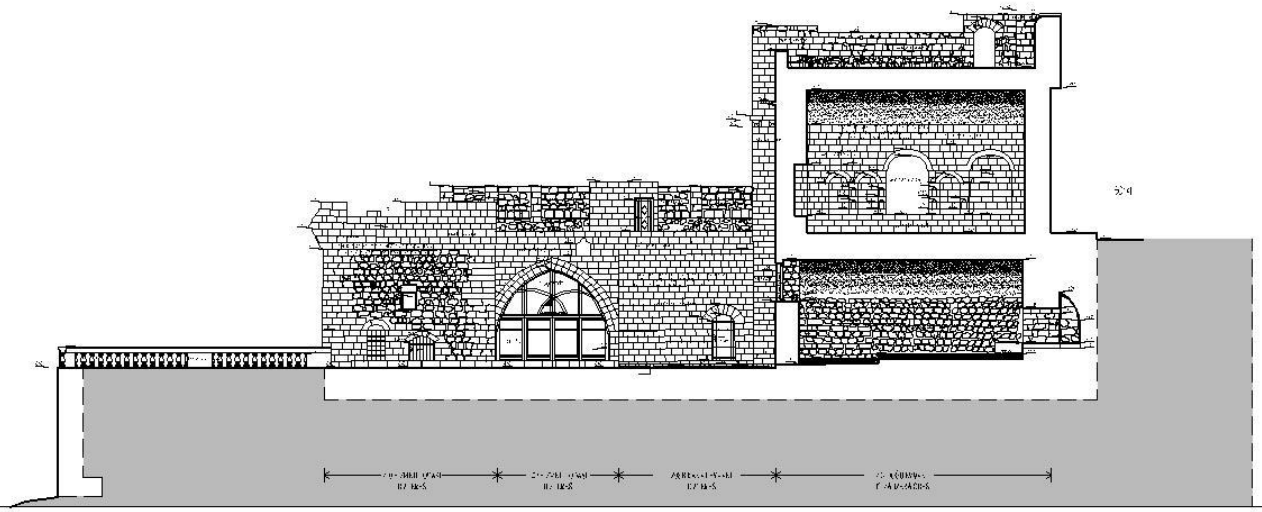

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ
-0,50 KOTU PLANI (GİRİŞ KAT PLANI)
RESTORASYON
ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER
HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ
+3.90 KOTU PLANI (ÜST KAT)
RESTORASYON
ÖLÇEK : .....

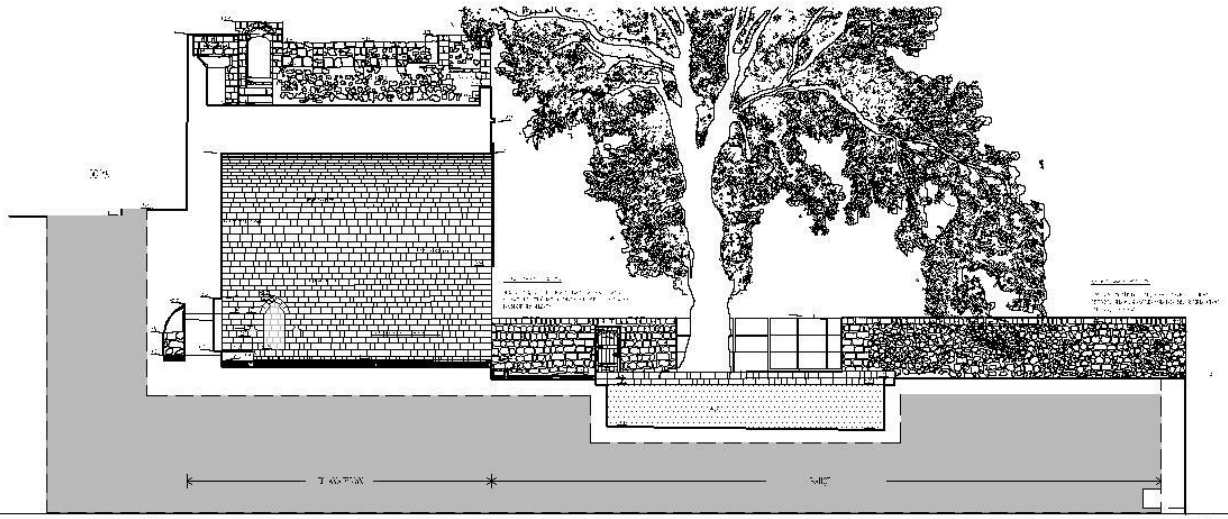
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M'N. MEHMET KOÇ

A/A KESİT | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

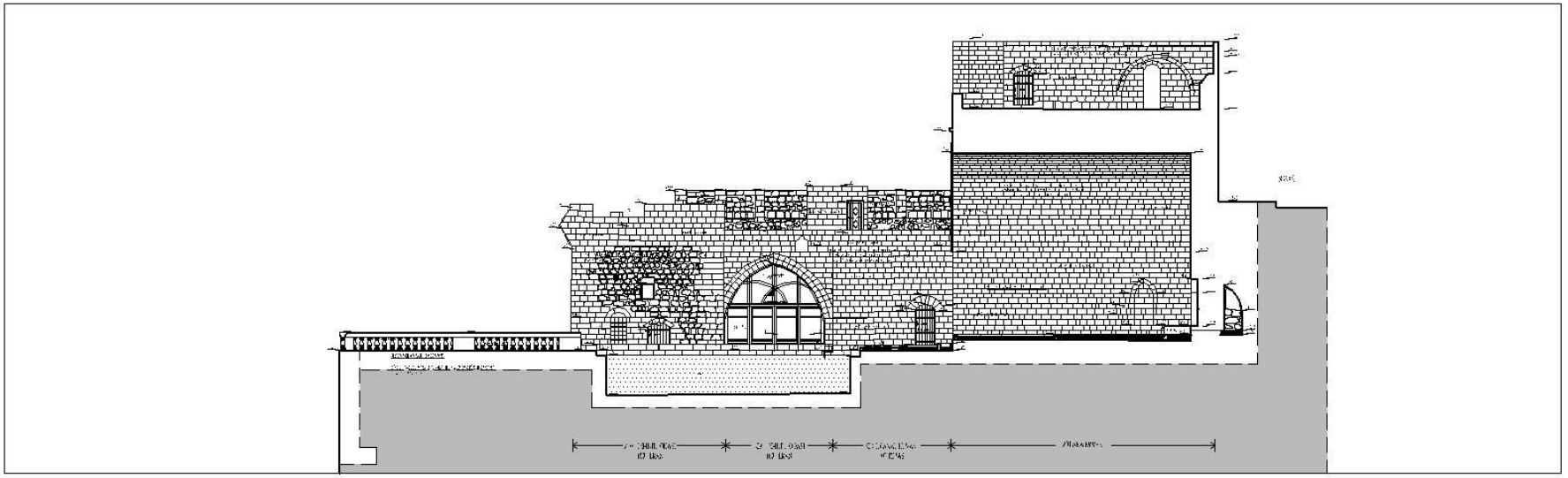

B/B' KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

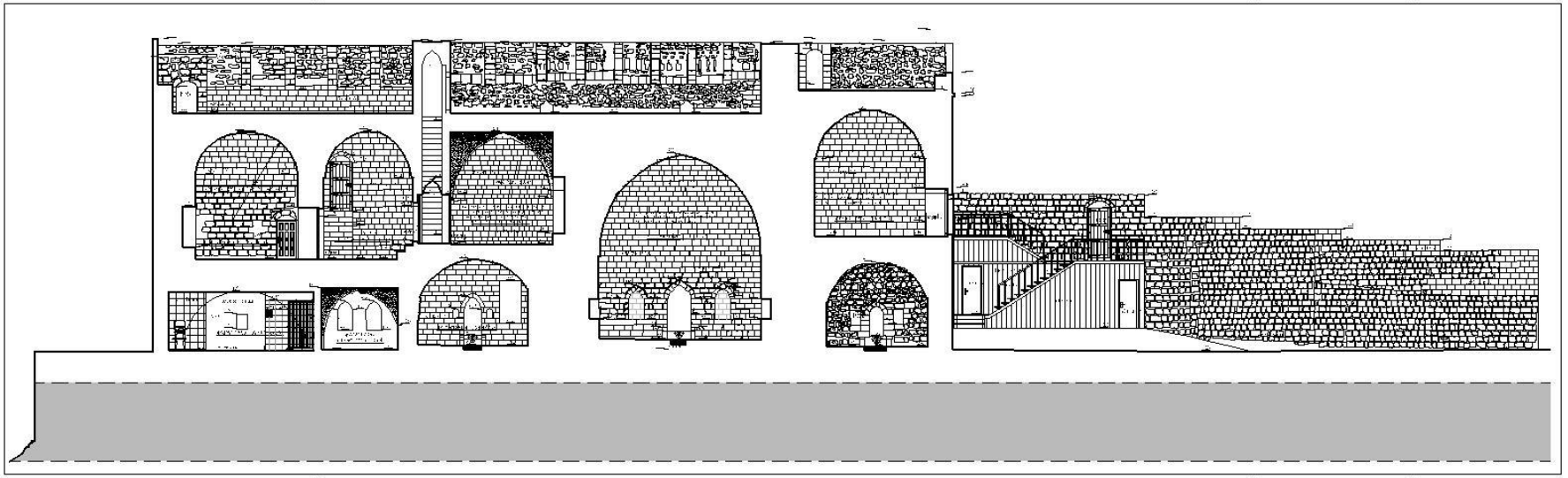
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

B B KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

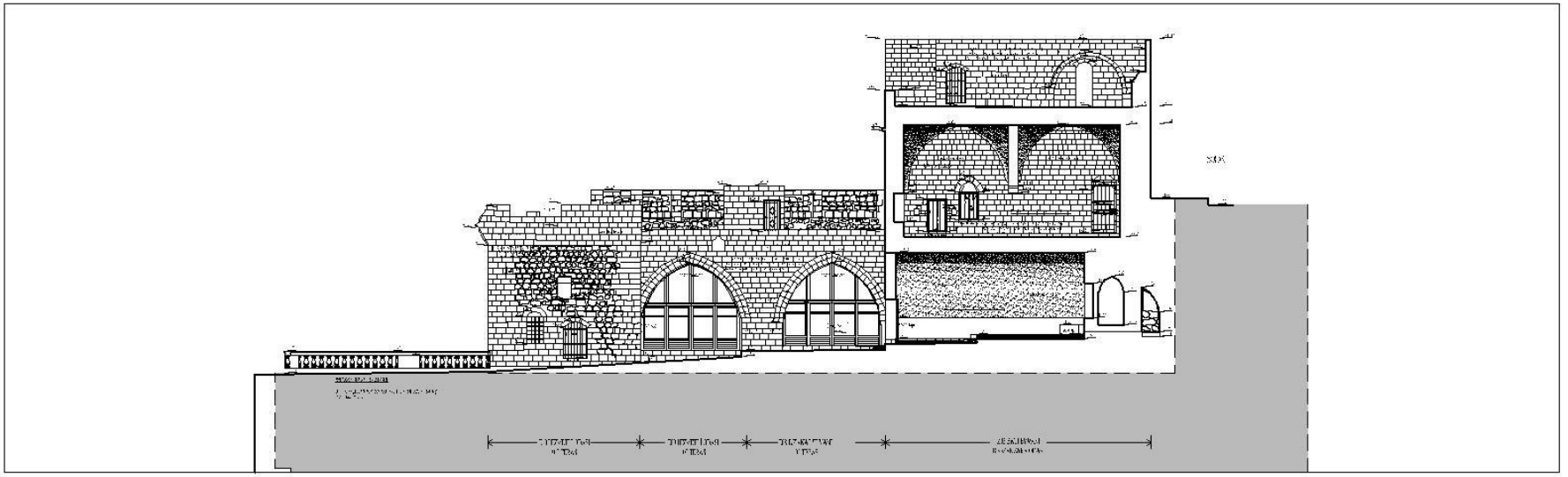

C C KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

D D KESİT 1/50 | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

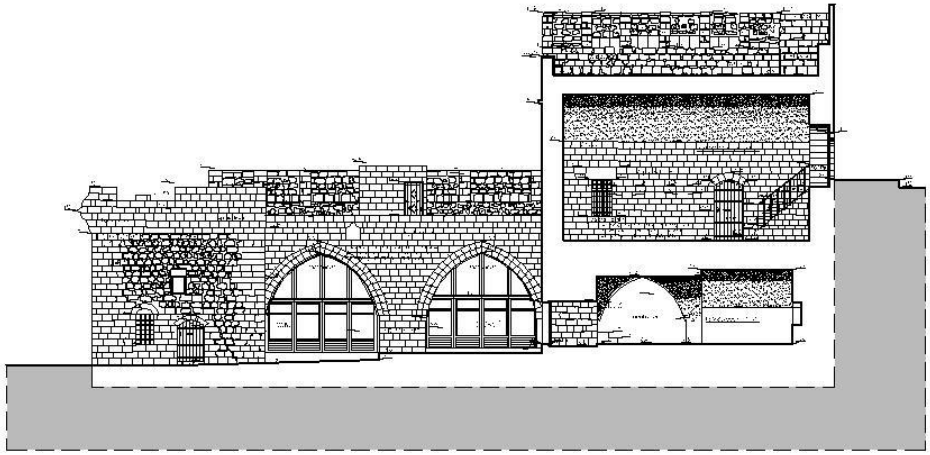

F F KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

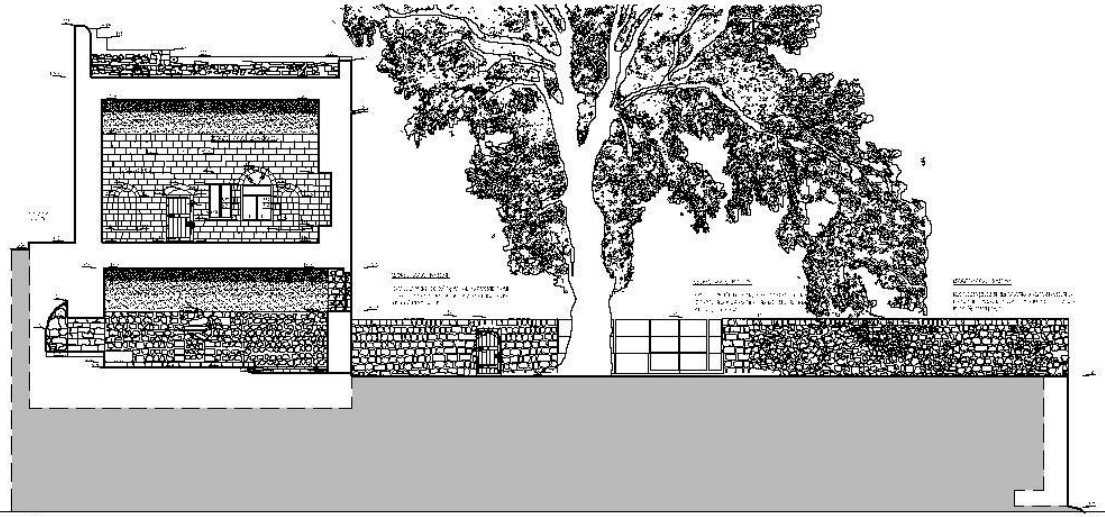
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

E/E KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

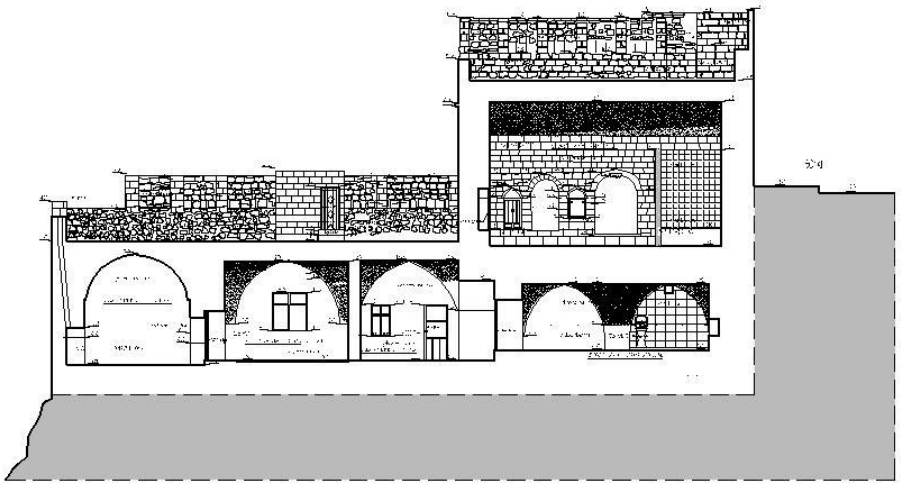

A'-A' KESİT 1/50 | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

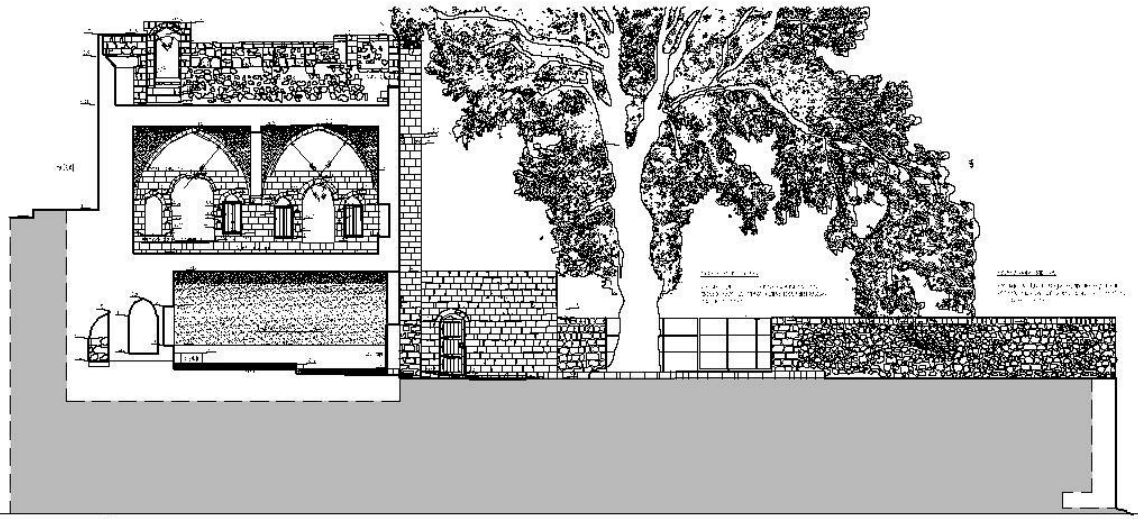
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

E/E' KESİT | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

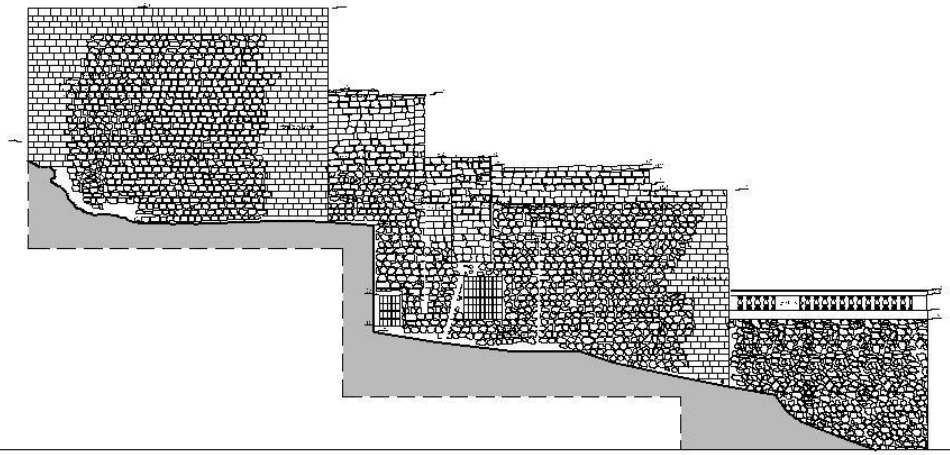

D/D' KESİT | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

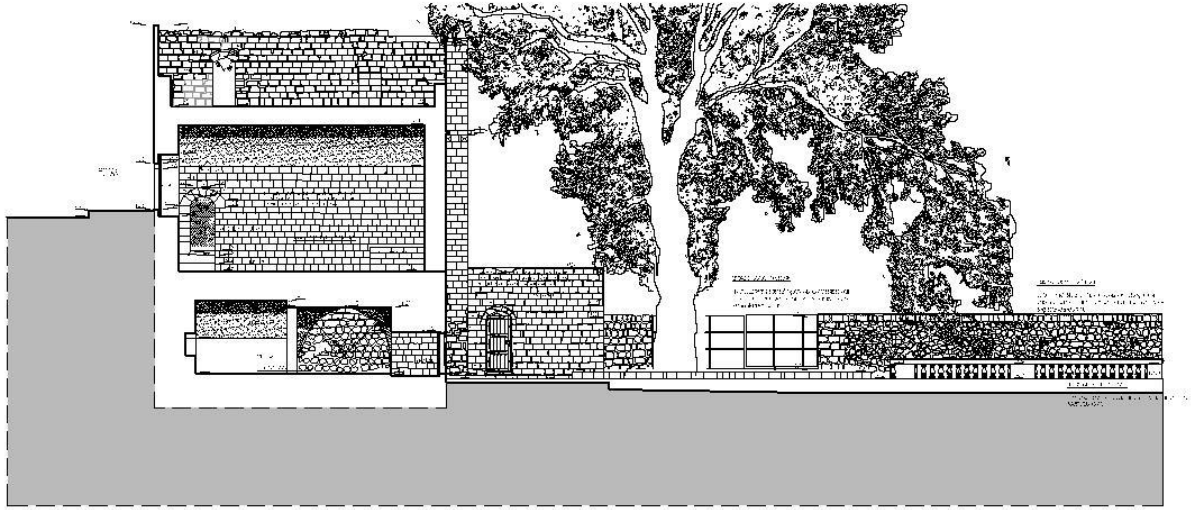
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

BATI CEPHESİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

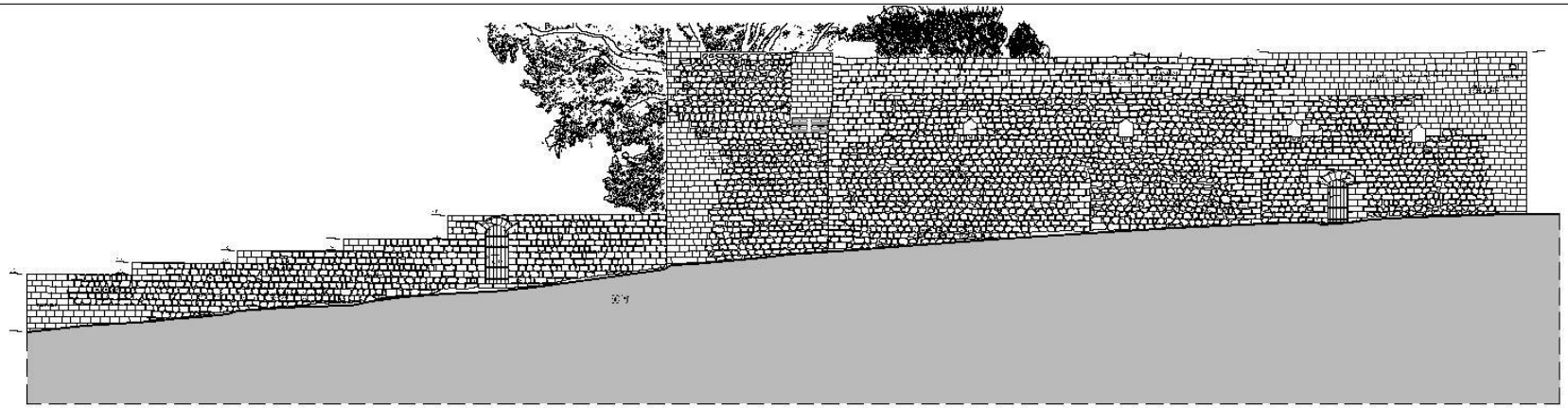

E-E' KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

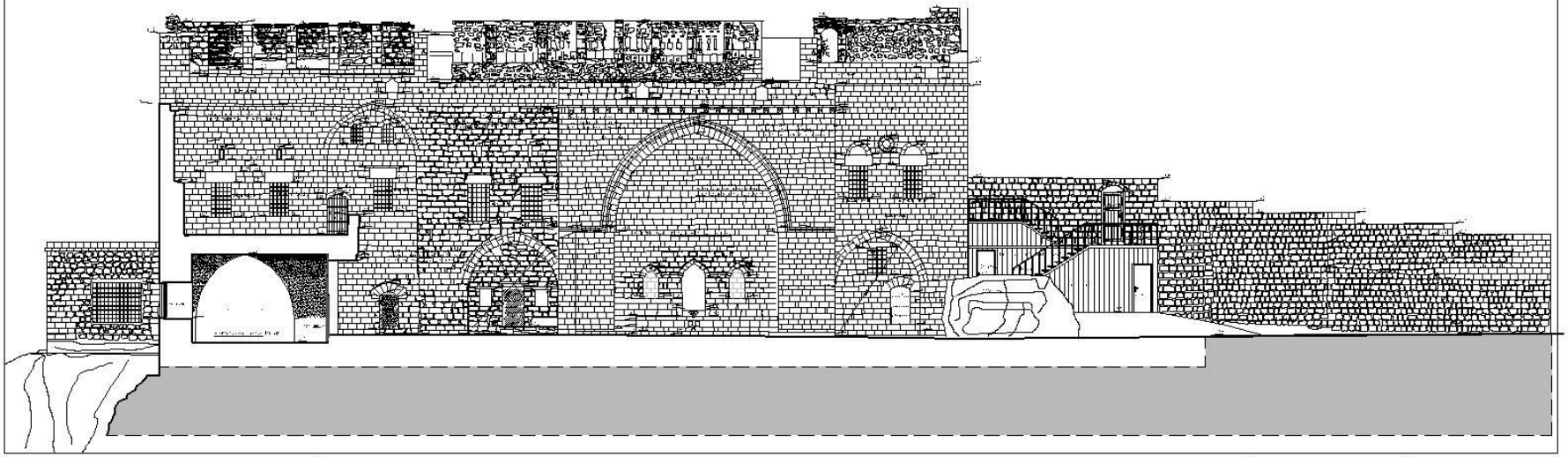
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

KUZEY CEPHESİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

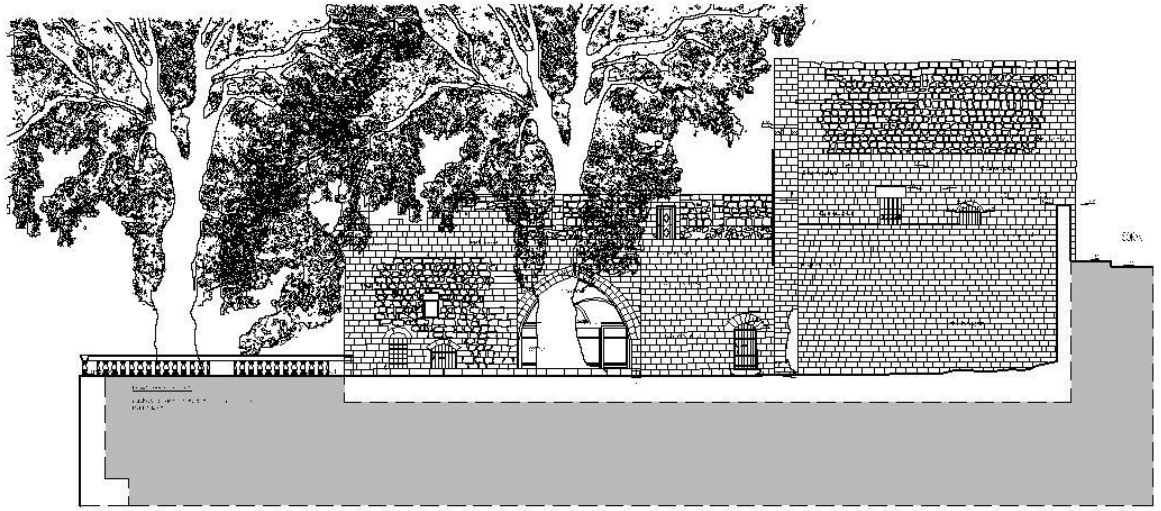

G-G KESİTİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

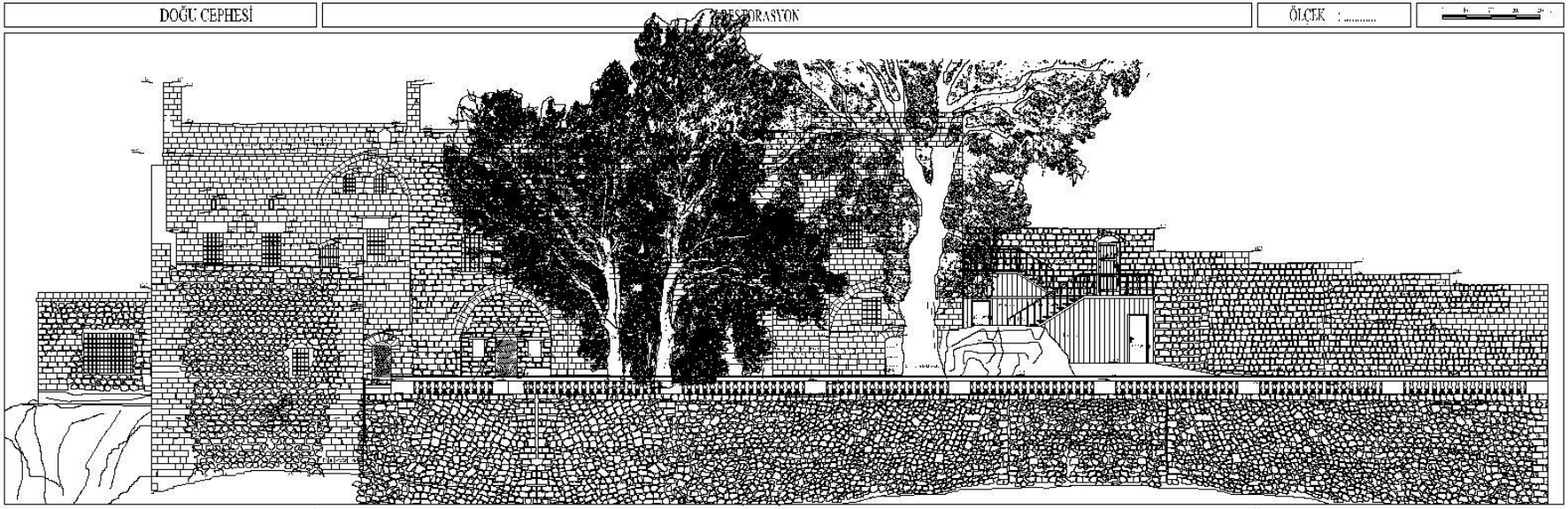
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. İREM CEYLAN GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

DOĞU CEPHESİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

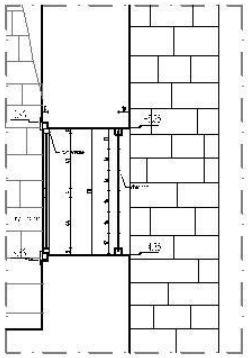

GÜNEY CEPHESİ | RESTORASYON | ÖLÇEK : .....

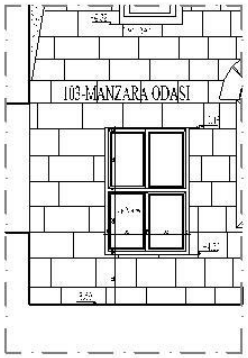
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

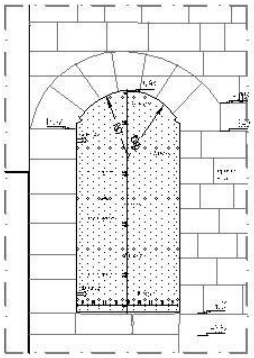
HAZIRLAYAN : M.M. MEHMET KOÇ

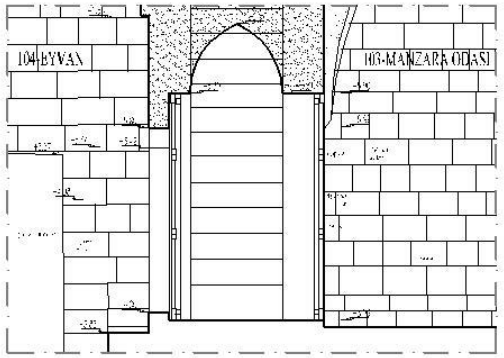
PENCERE ve LOMALIK 1-1 KESITI

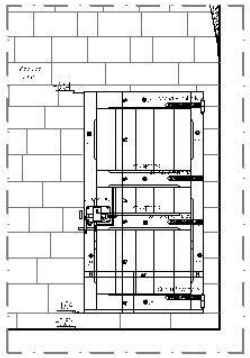
PENCERE İÇ GÖRÜNÜŞÜ

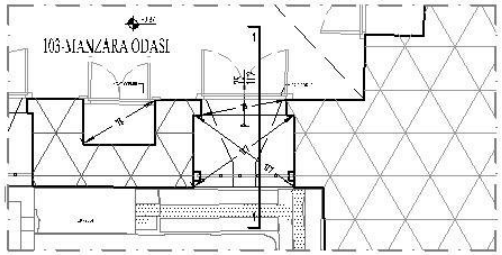
METAL KAPI GÖRÜNÜŞÜ

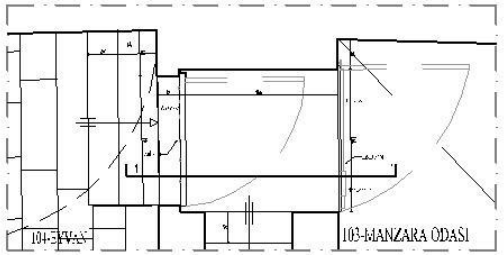
METAL KAPI VE AHŞAP KAPI 1-1 KESİTİ

AHŞAP KAPI GÖRÜNÜŞÜ

PENCERE ve LOMALIK PLANI

METAL KAPI ve AHŞAP KAPI PLANI

KAPI-PENCERE DETAYI

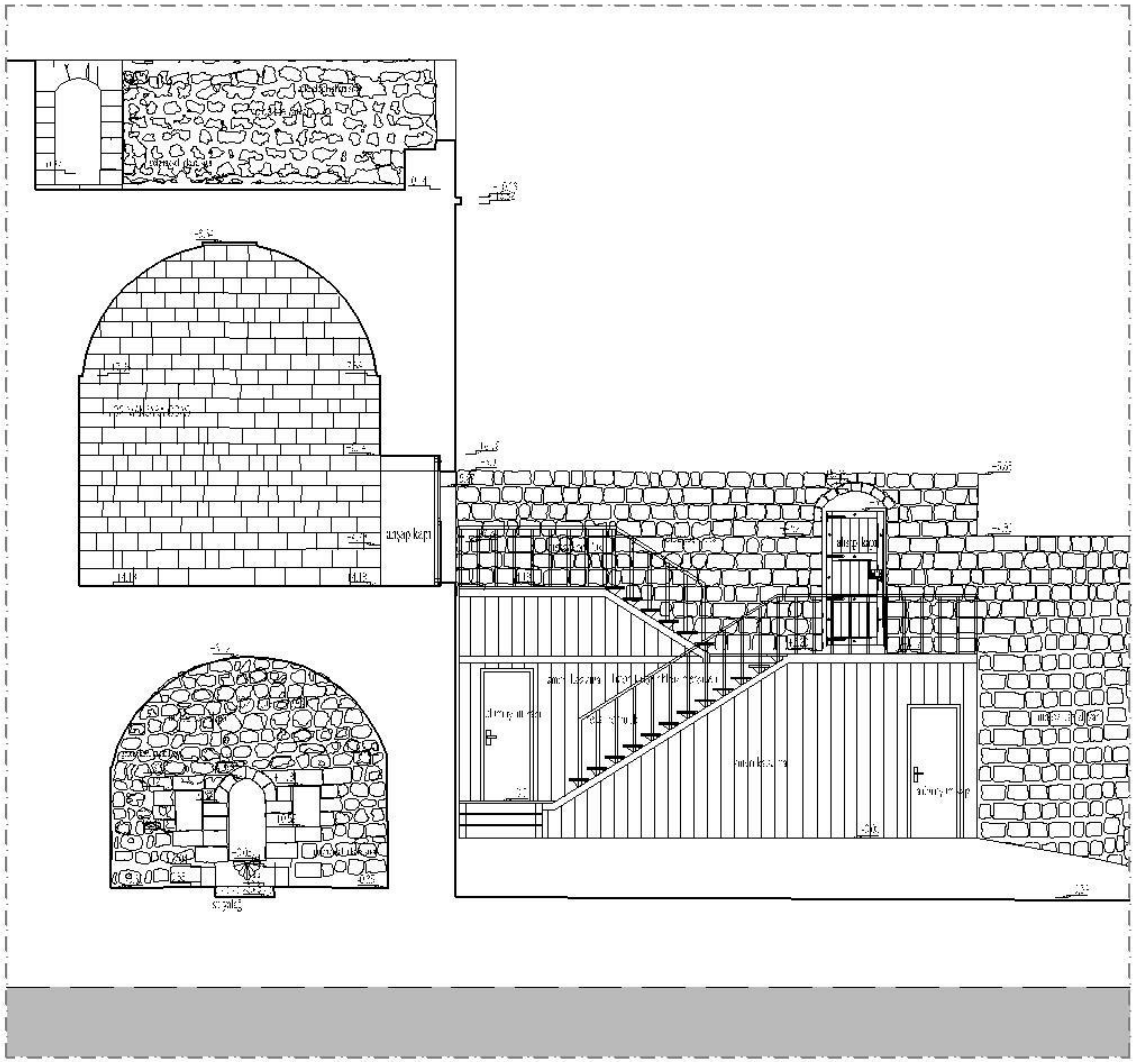
RESTORASYON

ÖLÇEK : .....

MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN : M.N. MEHMET KOÇ

ÇÇ SİSTEM DETAYI

RESTORASYON

ÖLÇEK : .....

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RÖLÖVE RESTORASYON LİSANSÜSTÜ PROGRAMI
MARDİN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, FİRDEVS KASRI YÜKSEK LİSANS TEZİ FOTOĞRAF PAFTASI
TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER
HAZIRLAYAN : MİM. MEHMET KOÇ
Kuzey Cephesi
Batı Cephesi
Doğu Cephesi
Güney Cephesi
Güney Cephesi Servis Mekanları
Doğu Cephesi Servis Mekanları
Batı Cephesi
Güney Cephesi
Doğu Cephesi
Batı Cephesi
Kuzey Cephesi
202-Doğu Eyvanı
201-Ana Eyvanı
203-Batı Eyvanı
205-Alter
204-Giriş
206-Alter
208-Batı Mutfak Eyvanı
207-Kalak Odası
209-Hizmetli Odası
210-Hizmetli Odası
211-WC
Havuz

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehmet KOÇ

Doğum Tarihi ve Yeri : 15.01.1991 Büyükçekmece

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : mehmetkocwa@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Rölöve ve Restorasyon	Yıldız Teknik Üniversitesi	2019
Lisans	İnşaat Mühendisliği	Yıldız Teknik Üniversitesi	2016
Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2014
Lise	Sayısal	Nakipoğlu Cumhuriyet A.L.	2009

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2014	Office WA Mimarlık	Kurucu Ortak

YAYINLARI

Bildiri

1. Koç M., İrem C.G., (2019) “Mardin Firdevs Kasrı Restorasyon ve Yeniden Kullanım Önerisi”, 1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı, İstanbul.